

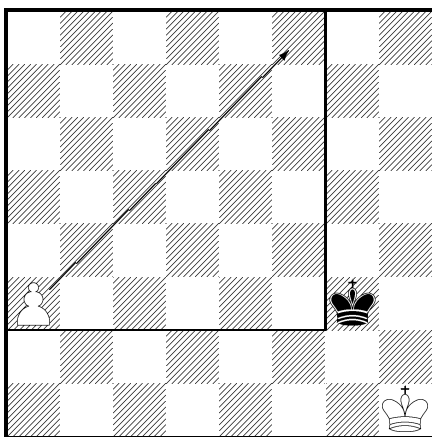
KONCOVKY

I. Pěšcové koncovky

I.1. Král a pěšec proti králi

I.1.a) Král nepodporuje svého pěšce

V pěšcových koncovkách se často objevuje zásadní problém: může král zastavit soupeřova pěšce?

Odpověď dává následující **pravidlo čtverce**.

Může-li vstoupit král do čtverce, potom pěšce zastaví. Nemůže-li tam vstoupit, pak pěšec postupuje do dámy.

“Čtverec” se nazývá takový čtverec, jehož diagonála je tvořena spojnici pole, na němž stojí pěšec, s řadou proměny. Stojí-li pěšec v základním postavení, pak začíná “čtverec” polem před pěšcem.

Pro diagram výše tedy platí. Je-li bílý na tahu, pak vyhraje tahem **1. a4**, černý na tahu drží remízu tahy **1. ... ♔f4** nebo **1. ... ♔f3**.

I.1.b) Král podporuje svého pěšce

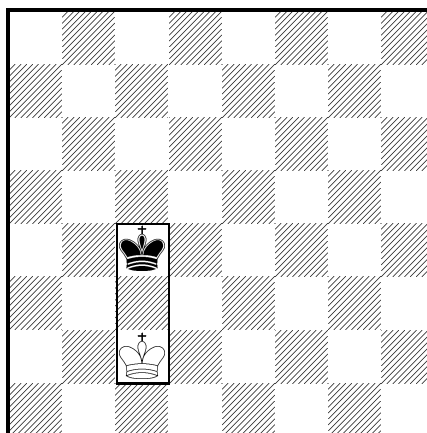
Opozice

Zisk opozice hraje v mnohých koncovkách rozhodující roli, zejména bojuje-li se o proměnu jediného pěšce.

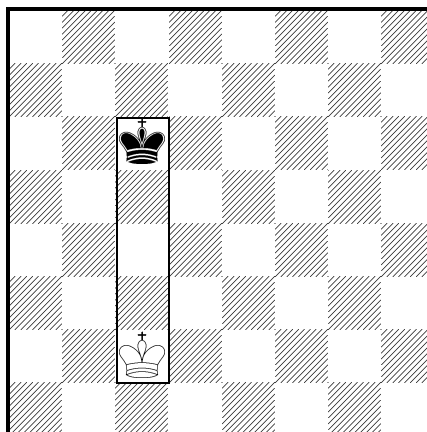
Králové stojí v opozici, pokud pravouhelník, v jehož rozích stojí králové, má všechny rohy stejné barvy.

Kdo v této pozici není na tahu, vlastní opozici.

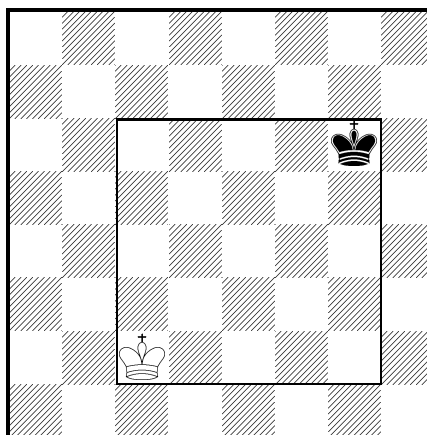
BLÍZKÁ OPOZICE

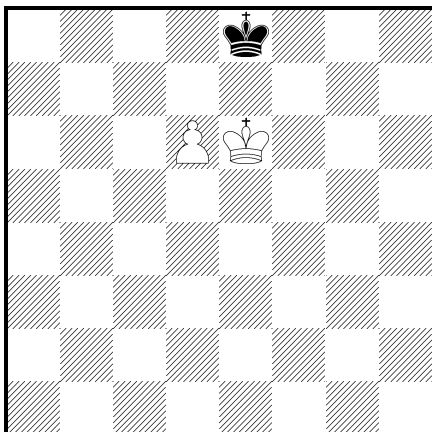
Králové stojí přímo naproti sobě
VZDÁLENÁ OPOZICE

Králové stojí na téže řadě (sloupci),
ale ne přímo naproti sobě
DIAGONÁLNÍ OPOZICE

Králové stojí na téže diagonále

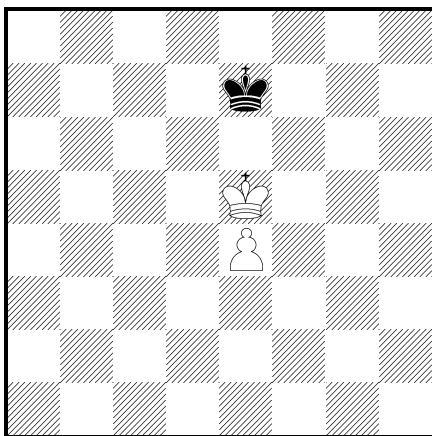

BNT/ČNT

Bílý na tahu: Podle předchozí definice vlastní černý opozici, což mu stačí k remíze. 1. d7+ ♔d8 2. ♔d6=.

Černý na tahu: Nyní vlastní opozici bílý a vítězí. 1. ... ♔d8 2. d7 ♔c7 3. ♔e7 +-.

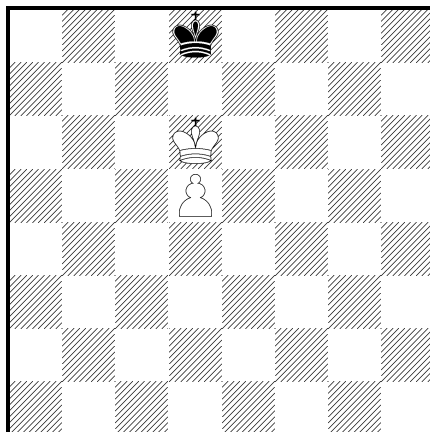
Pěšec dosahuje proměny v dámu, pokud vstupuje na předposlední řadu bez šachu. Pokud na ni vstupuje se šachem, není možné proměnu vynutit.

BNT/ČNT

Bílý na tahu: 1. ♔d5 ♔d7! 2. ♔e5 ♔e7! 3. ♔f5 ♔f7! 4. e5 ♔e7! 5. e6 ♔e8! (Je třeba stále myslet na opozici: 5. ... ♔f8 6. ♔f6 ♔e8 7. e7 +-) 6. ♔f6 ♔f8 7. e7+ ♔e8 8. ♔e6 =.

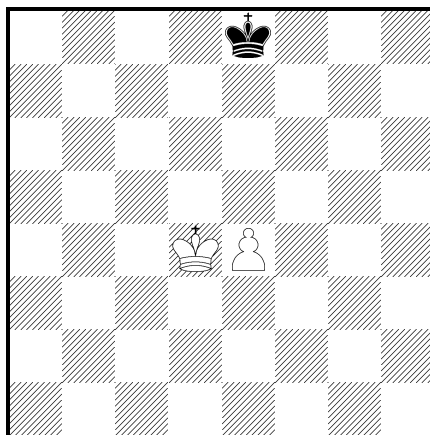
Černý na tahu: 1. ... ♔d7 (1. ... ♔f7 2. ♔d6+-) 2. ♔f6 ♔e8 3. ♔e6! ♔f8 4. ♔d7 ♔f7 5. e5+-.

BNT

V této výjimečné situaci nepomáhá ani to, že černý vlastní opozice: 1. ♔c6 ♔c8 2. d6 ♔d8 3. d7 (bez šachu!) 3. ... ♔e7 4. ♔c7+-.

Obsadí-li král před svým pěšcem 6. (3.) řadu, bez ohledu na to, kdo je na tahu, je možno vynutit proměnu pěšce.

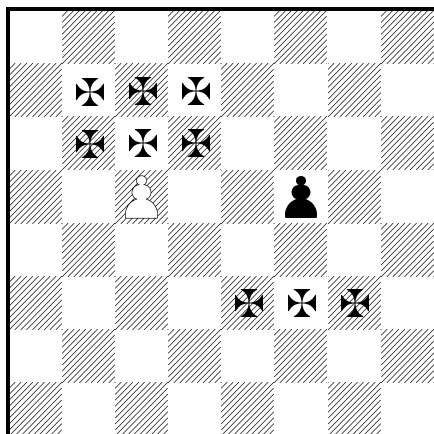

BNT

Zde musí dávat černý velký pozor. Opět se zachrání díky pravidlu opozice.

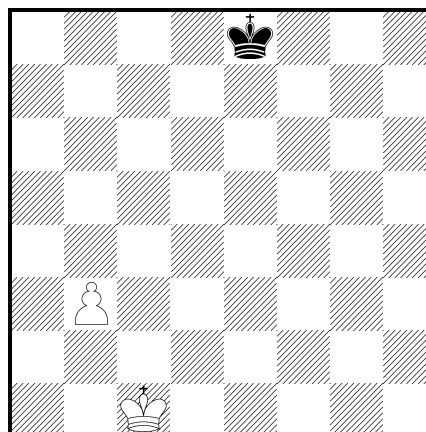
1. ... ♔d8 (a) 1. ... ♔e7? 2. ♔e5! +- b) 1. ... ♔d7 2. ♔d5! +- c) 1. ... ♔f7? 2. ♔d5 ♔e7 3. ♔e5 +- d) 1. ... ♔f8? 2. ♔d5 ♔f7 3. ♔d6 +-.) 2. ♔d5 (2. ♔e5 ♔e7 =) 2. ... ♔d7! 3. ♔e5 ♔e7! =.

Kritická pole

Podarí-li se obsadit králi vyznačená kritická pole před svým pěšcem, není možné zabránit proměně pěšce.

Pozor: Toto neplatí pro krajního pěšce.

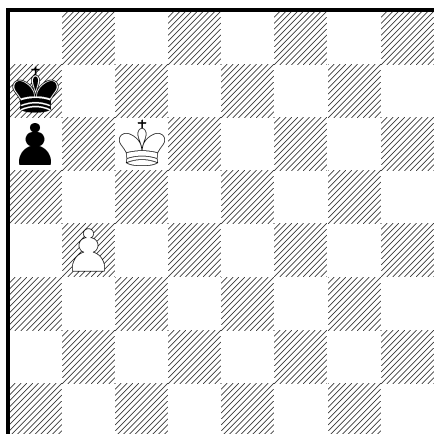
BNT

Bílý může zvítězit, pokud obsadí jedno z klíčových polí a5, b5, c5. Protože pro černého krále je pole a5 vzdálenější než c5, vyhraje bílý právě díky obsazení pole a5. 1. ♔b2! (1. ♔c2? ♔d7 2. ♔c3 ♔c7! Černý zaujímá vzdálenou opozici. 3. ♔b4 ♔b6=) 1. ... ♔d7 2. ♔a3 ♔c6 3. ♔a4 ♔b6 4. ♔b4 ♔c6 5. ♔a5 +-.

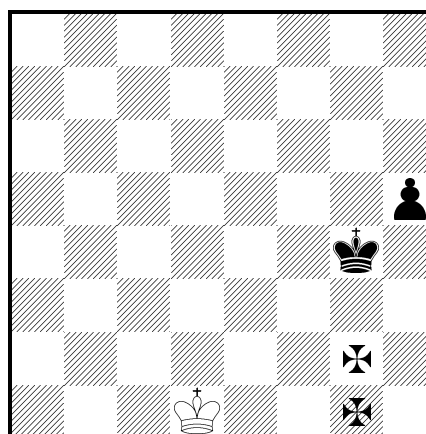
Věžový pěšec

V případě věžových pěšců se kritická pole liší od ostatních pěšců. V pozici na diagramu níže může černý zvítězit pouze tehdy, obsadí-li některé z kritických polí g1, g2.

SALVIOLI (studie, 1887)

ČNT

BNT/ČNT

Černý se nesmí vzdálit od pěšce a6, protože bílý by ho získal při současném obsazení kritického pole. Proto 1. ... a5! 2. bxa5 (2. b5 ♔b8! (2. ... a4? 3. ♔c7 a3 4. b6+ ♔a6 5. b7 a2 6. b8♖ a1♖ 7. ♖a8+-) 3. ♔c5=) 2. ... ♔a6=.

Bílý na tahu: 1. ♔e2 ♔g3 2. ♔f1 h4 (2. ... ♔h2 3. ♔f2 h4 4. ♔f1 h3 5. ♔f2 ♔h1 6. ♔f1 h2 7. ♔f2 pat) 3. ♔g1 h3 4. ♔h1 h2 pat.

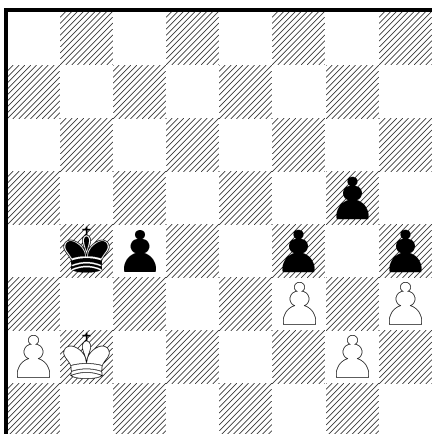
Černý na tahu: 1. ... ♔g3 2. ♔e2 ♔g2 -+.

I.2. Koncovky s více pěšci

I.2.a) Volný pěšec

Vzdálený volný pěšec

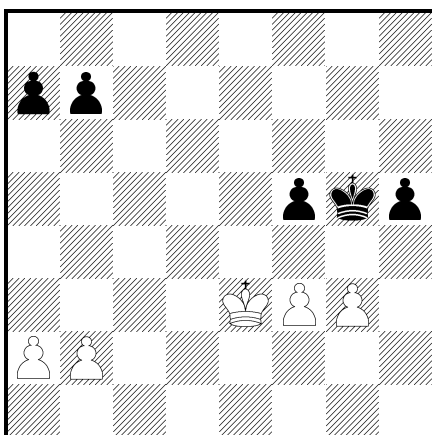
Existence vzdáleného volného pěšce (popř. možnost jeho vytvoření) zpravidla vede k rozhodující poziciční výhodě. Plánem silnější strany je zaměstnat soupeřova krále hrozbou postupu tohoto pěšce k poli proměny a využít vzniklé situace k vpádu vlastního krále do soupeřova tábora.

BNT

1. ♔c2 ♕a3 (1. ... ♔c5 2. ♔c3 ♕b5 3. a3 ♕c5 4. a4 ♔d5 5. a5 ♕c5 6. a6+-) 2. ♔c3 ♕xa2 3. ♔xc4 ♕b2 4. ♔d4 ♔c2 5. ♕e4 ♔d2 6. ♕f5 ♕e2 7. ♔xg5 ♕f2 8. ♕xf4 ♕xg2 9. ♕g4+-.

GHEORGHIU – GLIGORIČ
Hastings 1964/5

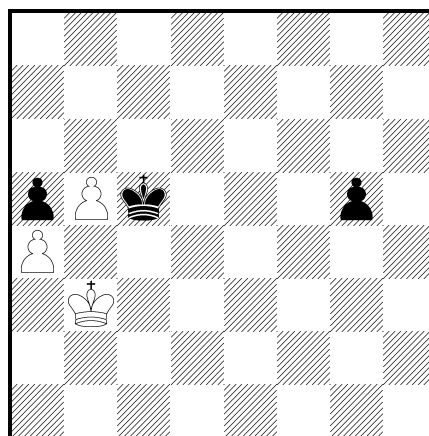

ČNT

1. ... f4+! 2. ♕f2 (nebo 2. gxf4+ ♕f5+-) 2. ... b5 (3. ♕g2 b4 4. ♕f2 fxc3+ 5. ♔xg3 h4+ 6. ♕h3 ♕f4 7. ♔xh4 ♕xf3.) 0 : 1

Krytý volný pěšec

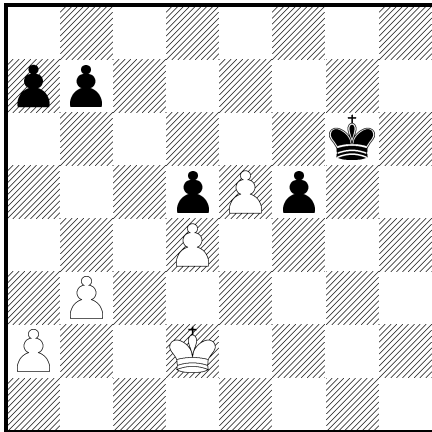
Taktéž existence krytého volného pěšce (nebo možnost jeho vytvoření) zpravidla vede k rozhodující poziciční výhodě. Krytý volný pěšec bývá obvykle silnější zbraní než vzdálený volný pěšec, protože ho není třeba krýt králem. Ten se tak stává značně aktivnější a naopak krytý volný pěšec brání v pohybu soupeřovu králi.

BNT

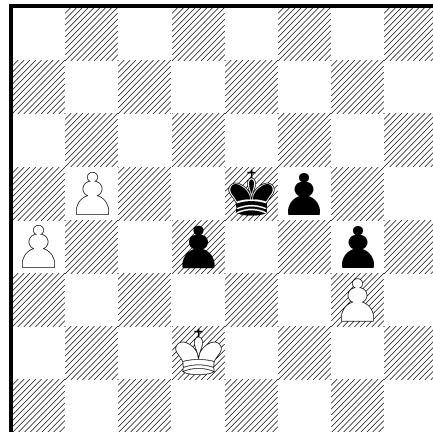
Bílý vyhraje dobytím pěšce g5, kterého černý nemůže krýt vzhledem ke čtverci pěšce b5. Pak se vrátí na dámské křídlo a přesnou hrou prosadí svého volného pěšce. 1. ♔c3 ♔d5 2. ♔d3 ♕e5 3. ♕e3 ♕e6 4. ♔f3 ♕e5 5. ♔g4 ♕e6 6. ♔xg5 ♕e5 7. ♔g4 ♕e6 8. ♔f4 ♔d6 9. ♕e4 ♕e6 10. ♔d4 ♔d6 11. ♔c4 ♔c7 12. ♔d5! (Bílý obchází následující patovou hrozbu: 12. ♔c5 ♔b7 13. b6? ♕a6 14. ♔c6 pat) 12. ... ♔b6 (12. ... ♔d7 13. b6 ♕c8 14. ♔c6+-) 13. ♔d6 ♔b7 14. ♔c5! (Teprve když je král na b7, vstupuje bílý král na c5!) 14. ... ♔c7 15. b6+ ♔b7 16. ♔b5+-.

KELVING (analýza)

BNT

1. ♖e3 ♗g5 2. ♜f3 a5 (2. ... f4 3. e6 ♖f6 4. ♜xf4 ♜xe6 5. ♗g5+-) 3. ♜g3 (3. a4 b6 4. ♗g3) 3. ... f4+ 4. ♜h3! b5 (4. ... ♜h5 5. e6 ♖g6 6. ♗g4 ♖f6 7. ♜xf4 ♜xe6 8. ♗g5+-) 5. a3 b4 6. a4 ♖f5 7. ♜h4 +-.

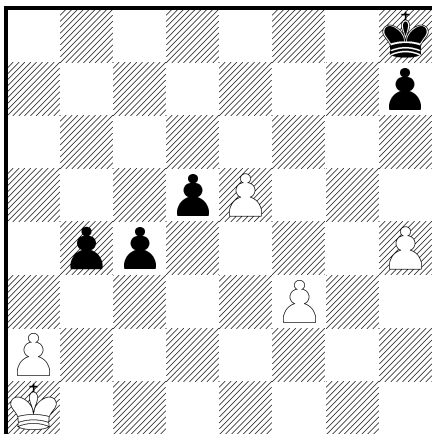
ČNT

1. ... f4! 2. gxf4+ (2. b6 ♖d6-+ nebo 2. a5 ♖d6 3. a6 ♜c7-+) 2. ... ♖d6!! (ale ne 2. ... ♜xf4? 3. b6+-) 3. a5 g3 4. a6 ♜c7 5. ♖e2 d3+ 6. ♜xd3 g2-+. 0 : 1

Nebezpečnější volní pěšci

Mají-li obě strany volné pěšce, pak většinou probíhá ostrý boj a vše může záviset na jediném tempu.

TAJMANOV – BOTVINNIK
Moskva 1953

ČNT

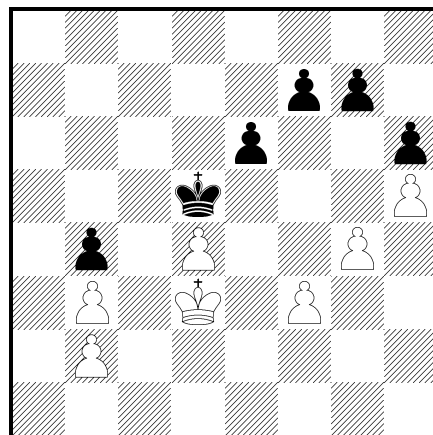
1. ... d4! 2. e6 (nebo 2. ♜b2 d3! 3. ♜c1 b3 4. axb3 cxb3-+) 2. ... ♜g7 3. f4 ♖f6 4. f5 d3 5. ♜b2 h5 (6. ♜c1 b3! 7. axb3 (7. a4 c3 8. a5 b2+ 9. ♜b1 d2-+) 7. ... cxb3-+.) 0 : 1

STOLZ – NIMCOVIČ
Berlín 1928

Slabiny v pěšcové struktuře

Tyto slabiny mají několik forem: opoždění nebo zdvojení pěšci, izolovaní pěšci a slabá pole (tzv. díry). Zdvojené a izolované pěšce a slabá pole musí chránit král, který tím ztrácí možnost být aktivním a tak se často dostává do nevýhody tahu.

BALOGH – ERTEL
Maďarsko 1973

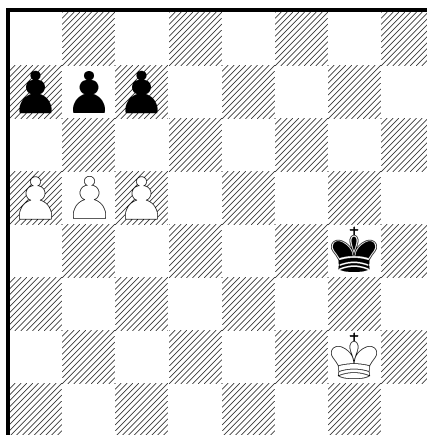

ČNT

1. ... g5! 2. ♖e3 (2. hxg6 fxg6 3. f4 h5-+ 2. f4 f6! 3. fxg5 fxg5 4. ♖e3 e5 5. dxe5 ♜xe5 6. ♖d3 ♖f4 7. ♜c4 ♜xg4 8. ♜xb4 ♖f3-+) 2. ... f5 3. gxf5 (nebo 3. ♖d3 f4-+) 3. ... exf5 4. ♖d3 f4. 0 : 1

I.2.b) Pěšcový průlom

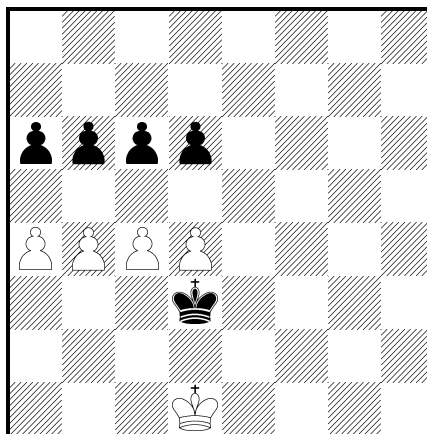
COZIO (studie, 1776)

BNT

Klasický a poučný příklad, v němž by nebyl pěšcového průlomu byl bílý díky postavení krále ztracen. **1. b6! axb6 (1. ... cxb6 2. a6! bxa6 3. c6+-) 2. c6! bxc6 3. a6+- .**

MEISSEN (studie, 1894)

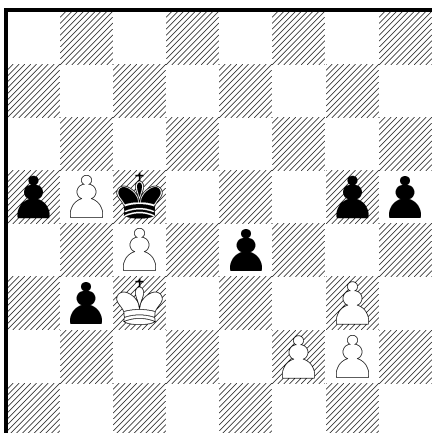

BNT

Cílem provedení pěšcového průlomu, tj. oběti jednoho nebo více pěšců, bývá obvykle vytvoření nechytatelného volného pěšce. Pro obě strany je proto velmi důležité počítat s možností tohoto průlomu a naopak bránit soupeři v jejím uskutečnění!

1. d5! cxd5 (1. ... c5 2. a5! bxa5 3. b5 (nebo i 3. bxc5+-) 3. ... axb5 4. cxb5 a4 5. b6 a3 6. ♔c1+-) 2. a5! bxa5 3. c5 (nebo 3. b5 +-) 3. ... axb4 4. c6 (3. cxd6 +-) 4. ... b3 5. ♔c1 +-.

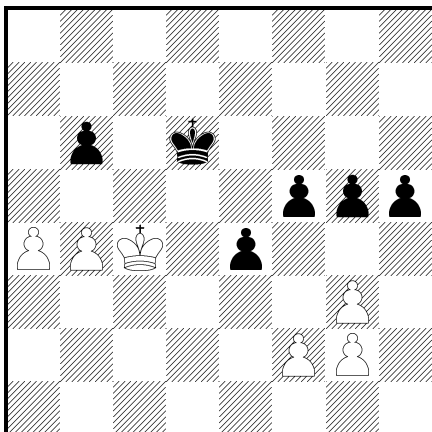
KUZNĚCOV – SELENSKICH
SSSR 1971

ČNT

1. ... g4!! (1. ... a4 2. g4! h4 3. ♖b2 ♖b6=
(3. ... ♖b4? 4. b6 a3+ 5. ♖b1+-)) 2.
♔xb3 h4 3. gxh4 g3 4. fxf3 e3 5. ♖c2 e2
6. ♖d2 a4 . 0 : 1

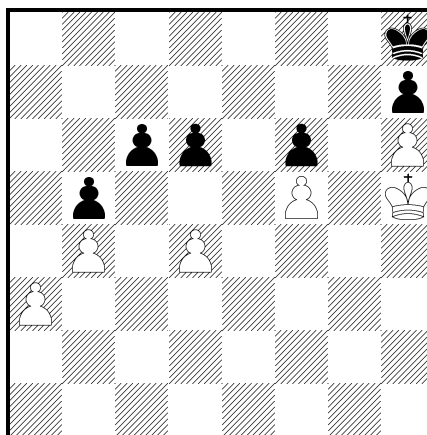
WEINSTEIN – ROHDE
Lone Pine 1977

ČNT

1. ... f4! (1. ... h4?? 2. gxh4 gxh4 3. ♔d4
♕c6 4. a5 bxa5 5. bxa5 ♕d6 6. a6 ♕c6 7.
♕e5 ♕b6 8. ♕xf5 ♕xa6 9. ♕xe4 1:0 — takto
proběhla partie.) 2. gxf4 (2. a5 bxa5 3.
bxa5 h4 4. ♔d4 f3-+) 2. ... gxf4 3. ♔d4
e3 4. fxe3 (4. ♔d3 f3 5. gxf3 h4-+) 4. ...
f3 5. gxf3 h4-+ (Acers).

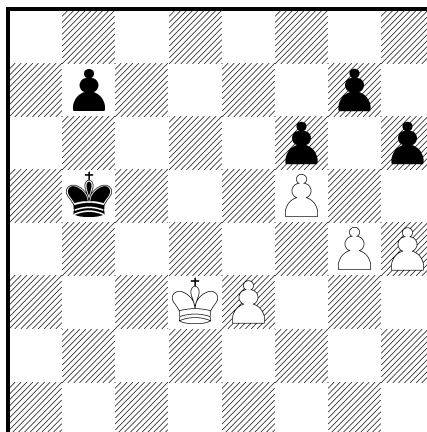
LEWITT (studie, 1922)

BNT

1. a4! (1. d5?? cxd5 2. a4 d4 3. ♔g4 d3 4.
♔f3 bxa4 5. b5 a3 6. b6 d2 7. ♕e2 d1♖+ 8.
♔xd1 a2-+, 1. ♔g4? d5=) 1. ... bxa4 2.
d5 cxd5 3. b5+- .

AVERBACH – BABČUK
Moskva 1964

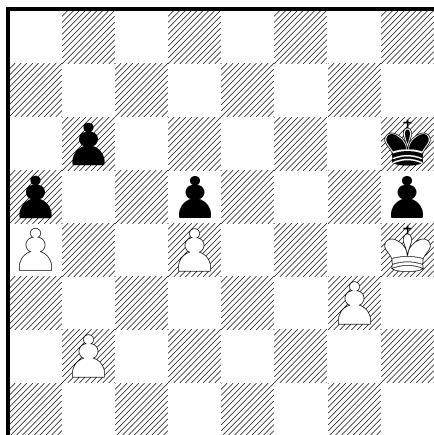

BNT

1. e4 ♕c6 2. e5! fxe5 (2. ... ♕d7 3. e6+-+
) 3. g5! hxg5 (3. ... ♕d6 4. f6 ♕e6 5. fxf7
♔f7 6. gxh6 b5 7. ♕e4 b4 8. ♔d3) 4. f6! (4.
... gxf6 5. h5 +-). 1 : 0

I.2.c) Význam tempa

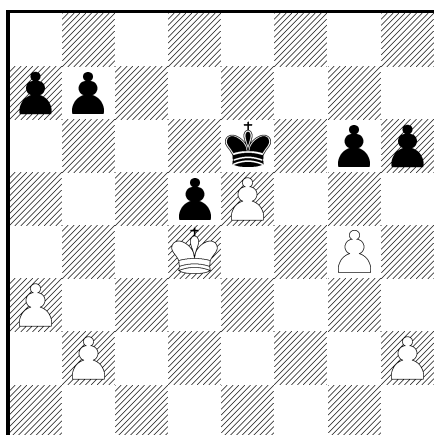
EUWE – PIRC
Ljubljana 1949

BNT

1. g4 hxg4 2. ♖xg4 ♔g6 3. ♔f4 ♔f6 4. b3! (4. ... ♔e6 5. ♔g5 ♔d6 6. ♔f6 ♔c6 7. ♔e6 b5 8. ♔e5 bxa4 9. bxa4+-.) 1 : 0

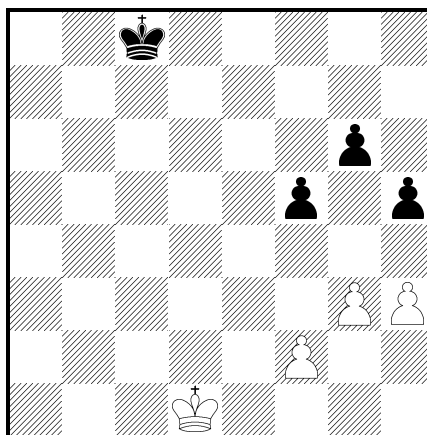
PAOLI – MICHEL
Viedeň 1950

BNT

1. a4!! (1. h4? a6+-, 1. h3? g5 2. b3 b5 3. a4 bxa4 4. bxa4 a5+-, 1. b3? g5 2. h3 a6 3. a4 a5!+-) 1. ... b6 (1. ... a5 2. h4+- 1. ... h5 2. gxh5 gxh5 3. b4 h4 4. h3+-) (2. b4 a6 3. h4 a5 4. b5! h5 5. g5+-.) 1 : 0

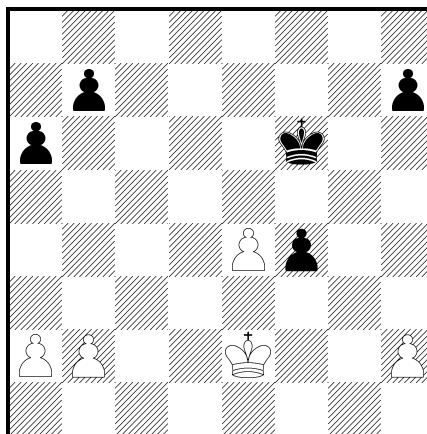
GRIGORJEV (studie, 1954)

BNT

1. ♖e2 ♔d7 2. ♔f3 (2. ♔e3? g5 3. h4 (3. f4 h4=) 3. ... f4+ 4. gxf4 gxh4=) 2. ... ♔e6 (2. ... g5 3. h4+-) 3. ♔f4 ♔f6 4. h4 ♔f7 5. ♔g5 ♔g7 6. f3!+-.

ŠVÉDA – SIKÁ (analýza)
Brno 1929

BNT

1. ♔f3! ♔e5 2. h4! a5 (2. ... h5 3. b4 b5 4. a3+-) 3. h5 a4 4. h6! b6 5. b4! axb3 6. axb3 b5 7. b4+-.

I.2.d) Možnosti krále

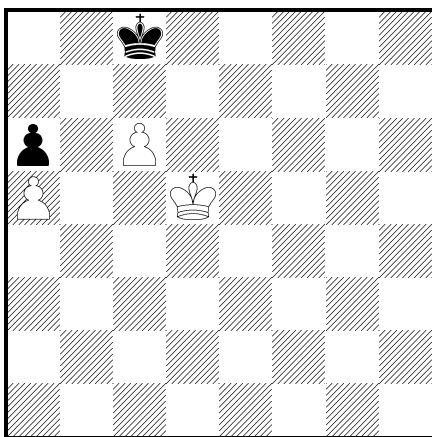
V pěšcových koncovkách je král hlavní figurou vzhledem k velkému množství úkolů, které v nich plní. Král bojuje se soupeřovým králem o různá klíčová pole, brání v postupu nepřátelským pěšcům a podporuje postup vlastních pěšců. Důležitou roli proto hraje stupeň jeho aktivity.

Kromě toho, existuje několik standardních postupů (manévrů) krále, které hrají obzvláště

v pěšcových koncovkách velkou roli.

Trojúhelník

FAHRNI – ALAPIN

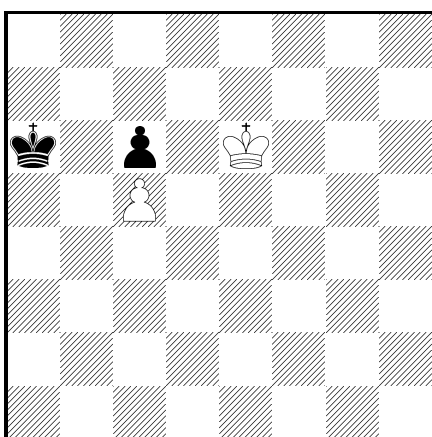
BNT

1. Kd4! (Nepomáhá 1. Kd6 Kd8 2. c7+ Kc8 3. Kc6 ani 1. Kc5 Kc7 . Jde ale i 1. Kc4 Kd8 2. Kd4 Kc8 3. Kd5! +-) 1. ... Kd8 (1. ... Kc7 2. Kc5 Kc8 3. Kb6 +-) 2. Kc4! Kc8 (2. ... Kc7 3. Kc5+-) 3. Kd5 Kd8 (3. ... Kc7 4. Kc5+-) 4. Kd6 Kc8 5. c7+- . 1 : 0

Tento manévř krále se nazývá **trojúhelník**.

Obchvat

Jak blízko leží od sebe výhra, prohra či remíza, ukazuje následující příklad.

BNT

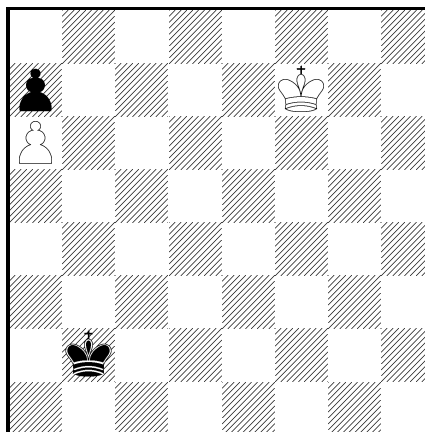
1. Kd7! (Prohrává 1. Kd6?? Kb5+- . Ale-
spouš remízu zachraňuje 1. Ke5? Kb5 2. Kd4 Kb4 3. Kd3 Kxc5 4. Kc3=) 1. ... Kb5
(1. ... Kb7 2. Kd6 Kb8 3. Kxc6+-) 2. Kd6+- .

V pozicích jako na diagramu výše je ve výhodě ten, který může napadat pěšce zezadu.

Bodyček

V následující partii daroval bílý černému půl bodu. To, co se nazývá v hokeji bodyček a ve fotbale se píská jako bránění v hře je v šachu povoleno a mohlo v této partii pomoci bílému k výhře.

SCHLAGE – AHUES (varianta)
Berlín 1921

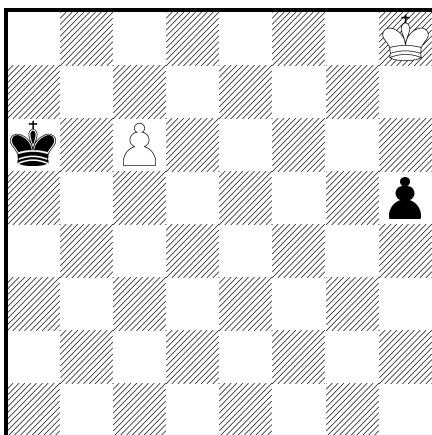
BNT

1. Ke6 Kc3 2. Kd5! (2. Kd6? Kd4 3. Kc6 Ke5 4. Kb7 Kd6 5. Kxa7 Kc7= (Takto proběhla partie.)) 2. ... Kb4 (2. ... Kd3 3. Kc6 Ke4 4. Kb7 Kd5 5. Kxa7 Kc6 6. Kb8+-) 3. Kc6 Ka5 4. Kb7 Kb5 5. Kxa7 Kc6 6. Kb8+- .

Hra na dvou křídlech

Následující studie patří mezi nejznámější studie v šachové historii. Vyjadřuje zvláštní geometrii šachovnice. Bílý se zdá být nenávratně ztracen, černý pěšec uniká do dámy, zatímco černý král stojí ve čtverci bílého pěšce. Přesto existuje cesta k záchraně.

RÉTI (studie, 1922)

BNT

1. ♔g7! ♕b6 (1. ... h4 2. ♕f6 h3 3. ♕e6 h2 4. c7=) 2. ♕f6 h4 3. ♕e5 h3 (3. ... ♕xc6 4. ♕f4=) 4. ♕d6 h2 5. c7 ♕b7 6. ♕d7=

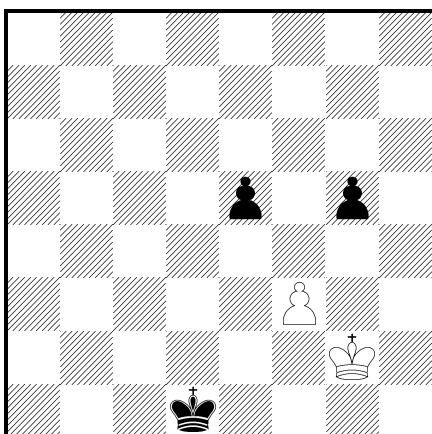
Bílý zachránil pozici díky tomu, že se pohyboval po diagonále a1 – h8 a současně se přibližoval jak k soupeřovu, tak i ke svému pěšci. Tento postup je typický pro pěšcové koncovky.

Pohyb po diagonále není pro krále delší, než pohyb po řadě či sloupci.

Opozice

Ještě jeden příklad na již dříve probírané téma.

NEUSTADL (studie)

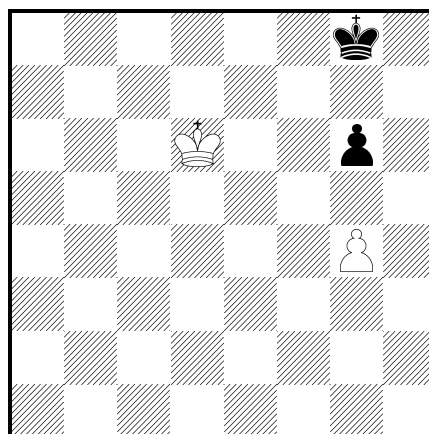
BNT

1. ♕h1! Tahy, které se na první pohled nabízejí, vedou k prohře: (1. ♕f1? ♕d2 2. ♕f2 ♕d3! 3. ♕g3 ♕e3 4. ♕g2 ♕e2 5. ♕g3 ♕f1 6. ♕h3 ♕f2 7. ♕g4 ♕g2+-; 1. ♕g3? ♕e1 2. ♕g2 ♕e2 3. ♕g3 ♕e3 4. ♕g4 ♕f2+-) 1. ... ♕c1 (1. ... g4 2. ♕g2=; 1. ...

- ♕e2 2. ♕g2 ♕e3 3. ♕g3=) 2. ♕g1! g4 3. ♕g2= (3. fxg4? e4 4. ♕f2 ♕d2!+-; 3. ♕f2? ♕d2!+-).

Další příklady

SALVIOLI (studie, 1888)

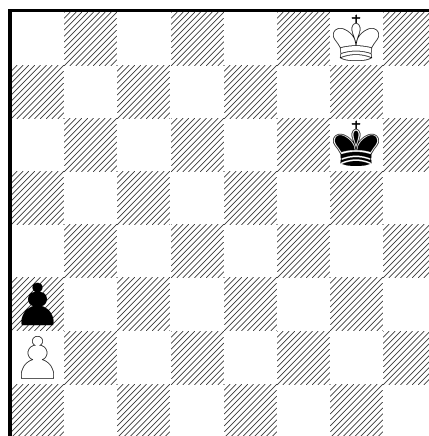
BNT

Tento diagram je variace na téma klíčové pole.

1. g5! (1. ♕e6? g5!= ♕ílý sice dobyje pěšce g5, ale černý včas zaujme opozici.) 1. ... ♕f7 2. ♕d7 ♕f8 3. ♕e6 ♕g7 4. ♕e7 ♕g8 5. ♕f6 ♕h7 6. ♕f7 ♕h8 7. ♕xg6 ♕g8 8. ♕h6 ♕h8 9. g6+-.

Následující příklad ilustruje sílu **obchvatu**.

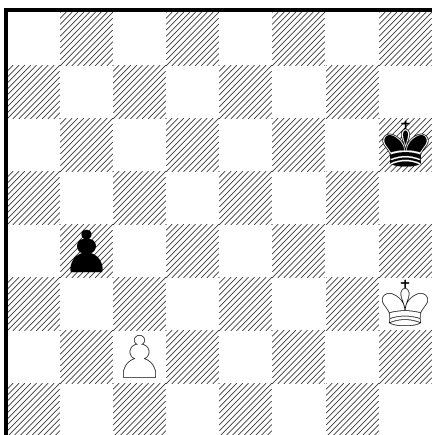
F.SACKMANN (studie, 1923)

BNT

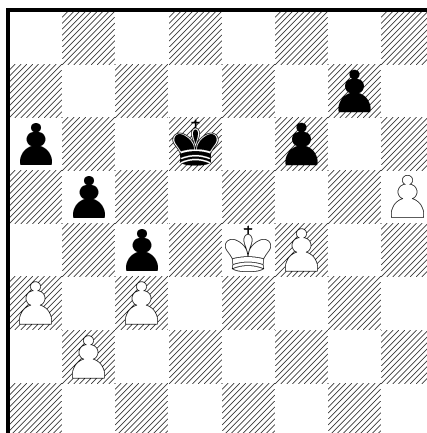
1. ♕h8! Provádí obchvat krále. V případě (1. ♕f8? ♕f6! 2. ♕g8 ♕e5 3. ♕f7 ♕d4 4. ♕f6 ♕c3 5. ♕e5 ♕b2 6. ♕d4 ♕xa2 7. ♕c3 ♕b1+- by byl bílý ztracen.) 1. ... ♕f6 2. ♕h7 (2. ♕g8? ♕e5) 2. ... ♕e5 3. ♕g6 ♕d4 4. ♕f5 ♕c3 5. ♕e4 ♕b2 6. ♕d3 ♕xa2 7. ♕c2=.

BIANCHETTI (studie, 1925)

BNT

MATTISON – ALJECHIN
Praha 1931

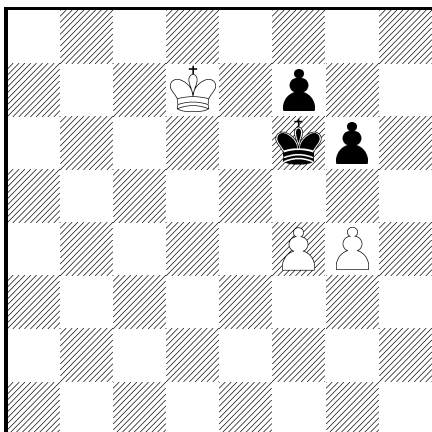

BNT

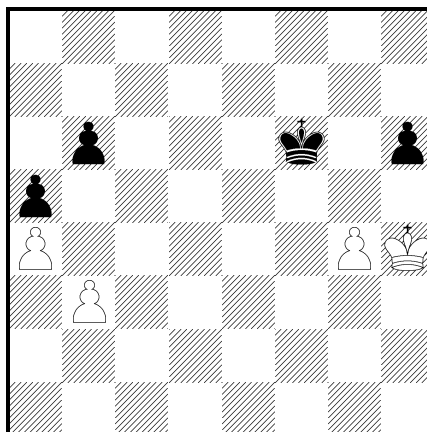
Tato pozice podtrhuje zlaté pravidlo opozice. 1. ♔h4! (1. ♕g3? ♕g5=; 1. ♕g4? ♕g6 2. ♕f4 ♕f6 3. ♕e4 ♕e6 4. ♕d4 b3!=) 1. ... ♕g6 2. ♕g4 ♕f6 3. ♕f4 ♕e6 4. ♕e4 ♕d6 5. ♕d4 b3 (5. ... ♕c6 6. ♕c4 ♕b6 (6. ... b3 7. cxb3! ♕b6 8. ♕b4) 7. ♕xb4 ♕c6 8. ♕c4) 6. cxb3 ♕c6 7. ♕c4 ♕b6 8. ♕b4 ♕c6 9. ♕a5+-.

1. ♕f5 ♕e7 2. ♕g6 ♕f8 3. f5 (3. ... ♕g8 4. h6+-), 1 : 0

A.PETROV (studie, 1824)

BNT

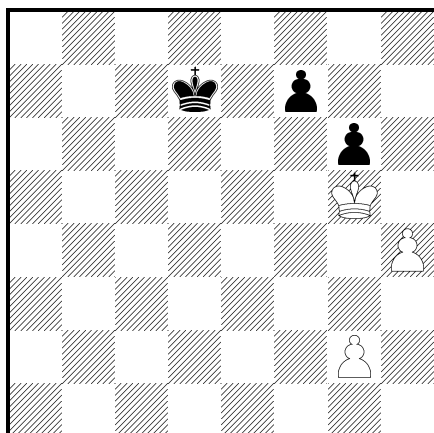

ČNT

1. ♕d8! (1. ♕e8? ♕e6 2. ♕f8 ♕f6 3. g5+ ♕e6 4. ♕g7 ♕e7=) 1. ... ♕e6 (1. ... g5 2. f5+-; 1. ... ♕g7 2. ♕e8 ♕g8 3. ♕e7 ♕g7 4. f5+-) 2. ♕e8 ♕f6 3. ♕f8 ♕e6 4. ♕g7 ♕e7 5. f5+-.

1. ... ♕e5! 2. ♕h5 ♕f4 3. ♕h4 ♕e4! 4. ♕g3 (4. ♕h5 ♕f3! 5. ♕h4 ♕g2 6. ♕h5 ♕g3-+) 4. ... ♕e3 5. ♕h4 ♕f4! 6. ♕h3 ♕f3 7. ♕h4 ♕g2 8. ♕h5 (8. g5 hxg5+ 9. ♕xg5 ♕f3) 8. ... ♕g3! 9. ♕xh6 ♕xg4-+.

BOGOLJUBOV – SELEZNEV
Triberg 1917

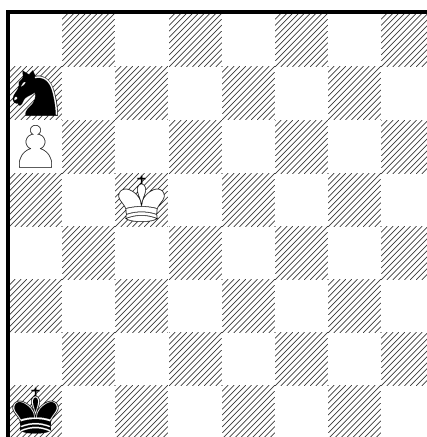
BNT

1. ♔f6! (1. g4? ♔e7 2. h5 g4 3. g4 h5 ♔f8=) 1. ... ♔e8 2. ♔g7 ♔e7 3. g3! (3. g4? f5=) 3. ... ♔e6 (3. ... ♔e8 4. g4 f5 5. h5+-) 4. ♔f8! ♔f6 (4. ... f6 5. ♔g7 ♔f5 6. ♔f7 ♔g4 7. ♔xg6 ♔xg3 8. h5+-) 5. g4 ♔e6 6. g5! (6. ... f5 7. h5 f4 8. hxg6+-).
1 : 0

II. Jezdcové koncovky

II.1. Jezdec proti pěšci (pěšcům)

Díky tomu, jak táhne jezdec, je tato figura obzvláště dobře uzpůsobena k dvojitým úderům. Díky těmto *vidličkám* se dobře uplatňuje i v boji proti daleko postouplým pěšcům. Dokonce i za tak nevýhodného postavení jako na diagramu níže může zachránit remízu.

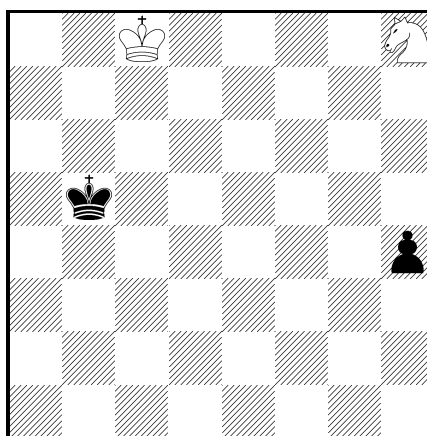

BNT

1. ♔b6 ♖c8+ 2. ♔c7 ♖a7 3. ♔b7 ♖b5 4. ♔b6 ♖d6! 5. a7 ♖c8+ 6. ♔b7 ♖xa7=.

Posuneme-li celou pozici o jednu řadu nahoru, pak je jezdec uvězněn v rohu a pěšec jde do dámy.

I v dalších diagramech bude hrát *jezdcová vidlička* rozhodující roli.

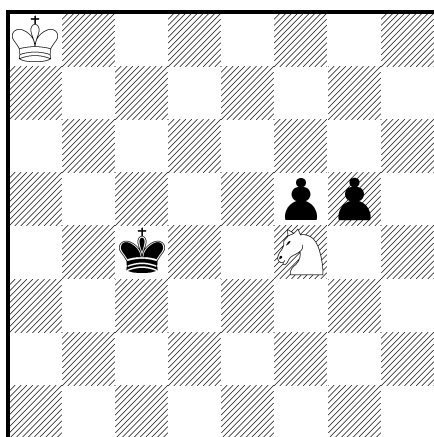
BNT

V postavení na diagramu přispěchá jezdcí v rozhodujícím okamžiku na pomoc král. 1. ♖f7 h3 2. ♖d6+ (Bez tohoto šachu by pěšec utíkal do dámy.) 2. ... ♔b6 3. ♖e4 h2 4. ♖f2! ♔c6 5. ♔b8! (Bílý král zde provádí

obchvat, který nakonec vede k uzavření černého krále.) 5. ... ♔d6 6. ♚b7 ♚e6 (6. ... ♚e5 7. ♘g4+) 7. ♚c6 ♚f5 8. ♚d5 ♚f4 9. ♚d4 ♚f3 10. ♘h1 ♚g2 11. ♚e3 ♚xh1 12. ♚f2 pat!

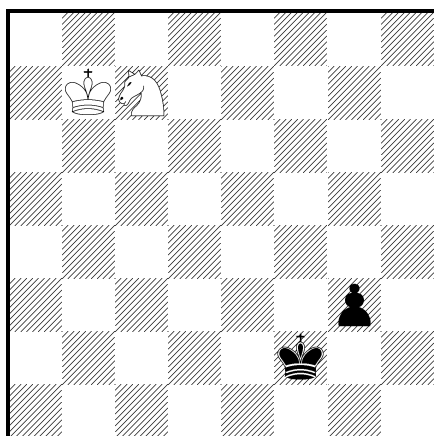
Za normálních okolností neudrží jezdec bez pomoci krále dva spojené pěšce. V následující studii pomůže ovšem *vidlička*.

ČECHOVER (studie, 1955)

BNT

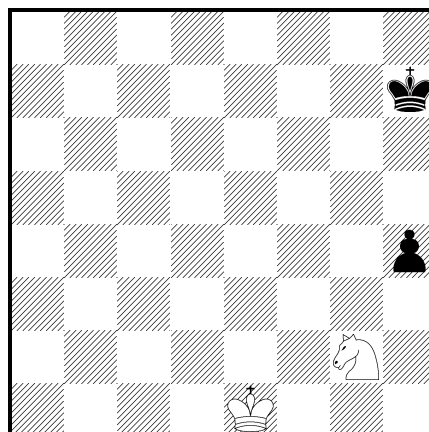
1. ♘e6! g4 2. ♘g7! f4 (2. ... g3 3. ♘xf5 g2 4. ♘e3+=) 3. ♘h5 f3 4. ♘f6! g3 (4. ... f2 5. ♘xg4 f1♚ 6. ♘e3+=) 5. ♘e4! g2 6. ♘d2+ ♚d3 7. ♘xf3=.

BNT

1. ♘e6! (1. ♘d5? ♚f3-+) 1. ... ♚f3 (1. ... g2 2. ♘f4 g1♚ 3. ♘h3+=) (1. ... ♚e3 2. ♘g5 g2 3. ♘h3=) 2. ♘d4+! (2. ♘g5+? ♚g4-+) 2. ... ♚f2 (2. ... ♚e3 3. ♘f5+ ♚f3 4. ♘xg3=) 3. ♘e6! =.

Následující diagram ukazuje jednoduchou situaci, kdy pěšce nelze zastavit.

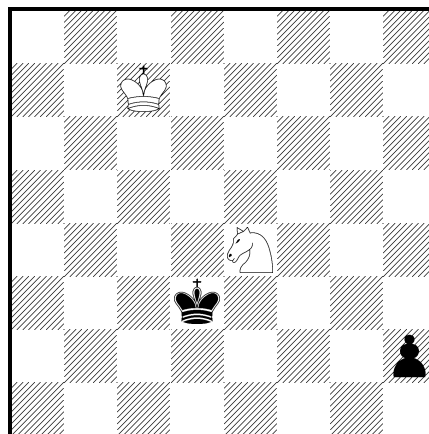

ČNT

1. ... h3 2. ♚f2 h2-+.

Bílému zavazí v cestě jeho vlastní jezdec.

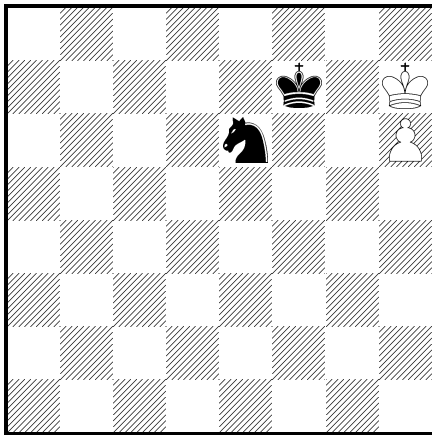
N. GRIGORJEV (studie, 1932)

BNT

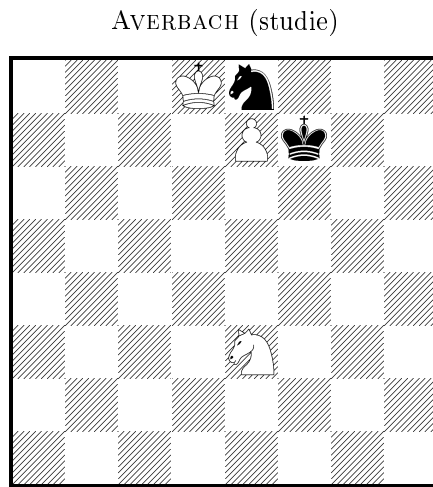
(Tento příklad je poněkud náročnější. Pokračování 1. ♘f2+? ♚e2 2. ♘h1 ♚f3 3. ♚d6 ♚g2-+ vede k prohře.) Naproti tomu 1. ♘g3! je mnohem silnější. Pole e2, e4 a e3 jsou pro černého krále kvůli vidličce nepřístupná. Proto musí tato pole obejít. 1. ... ♚c2 (1. ... ♚d2 2. ♘f1+ ; 1. ... ♚e3 2. ♘f1+) 2. ♚d6 ♚d1 3. ♚e5 ♚e1 4. ♚f4=.

V následující studii je věžový pěšec rozhodující důvodem prohry bílého. Bez něj by pozice nepochybně skončila remizou.

ČNT

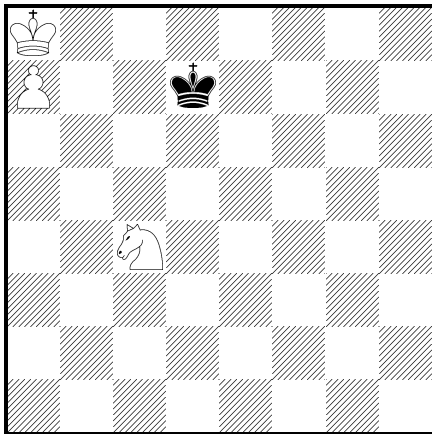
1. ... ♖g5+ 2. ♔h8 ♕f8 3. h7 ♘f7#.

BNT

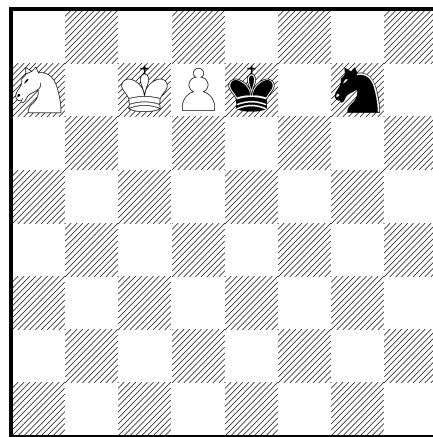
1. ♘f5! ♘f6 2. ♘h6+! (Odvleká krále mimo pole proměny.) 2. ... ♔g6 3. ♘g4!+-.

Nejvýznamnějším prostředkem boje silnější strany o pole proměny je odvádění.

ČNT

Ještě jedno důležité postavení, které může zachránit půl bodu. Černý může uzavřít bílého krále, musí ale volit správná pole. 1. ... ♕c8! (1. ... ♕c7? 2. ♘d6!+- černý nemá k dispozici pole c8.) 2. ♘b6+ ♕c7 3. ♘d7 ♕c8 4. ♘c5 ♕c7=.

ČNT

II.2. Jezdec a pěšec proti jezdcí

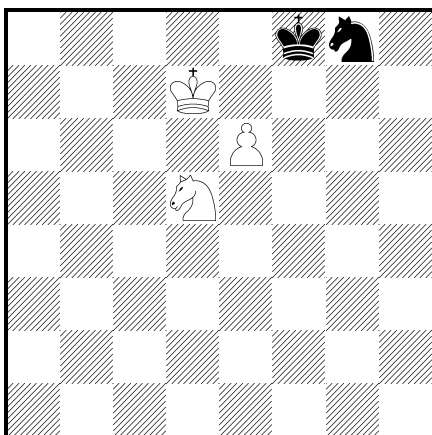
Taktika slabší strany spočívá v tom, že se snaží obětovat jezdce za pěšce. Tomu často silnější strana nemůže zabránit. Může se ovšem stát, že král nebo jezdec slabší strany stojí daleko od pěšce, nebo pěšec je již daleko postouplý.

Pěšec na 7. (či 2.) řadě se dá zadržet jen výjimečně. Typickou situaci demonstruje následující studie.

Při šablonovité hře černý prohrává, protože bílý pěšec již dosáhl 7. řady. 1. ... ♘e8+! (1. ... ♘e6+? 2. ♕c8 ♘d8 3. ♘b5 ♘c6 4. ♘d4 (zahajuje odlákač manévr) 4. ... ♘d8 5. ♕c7 ♘f7 6. ♘f5+ ♕e6 7. ♘h6) 2. ♕c8 ♘d6+ 3. ♕c7 ♘e8+ Věčný šach nic neřeší, proto se musí bílý vzdát kontroly pole proměny. 4. ♕c6 ♘f6=.

Pokud stojí pěšec na 6. (3.) řadě, dá se většinou držet remíza.

AVERBACH (studie)

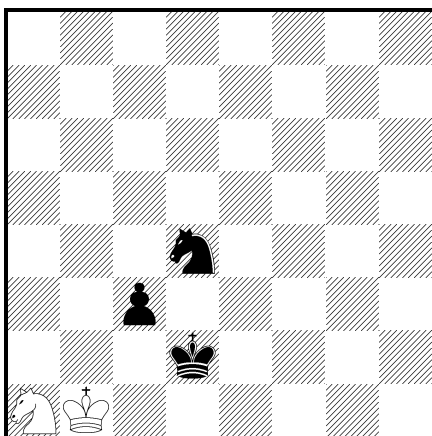
ČNT

1. ... ♔g7 2. ♕e8 ♘h6! 3. ♘e7 (3. e7 ♘f5) 3. ... ♔f6 4. ♕d7 ♔g7 5. ♘d5 ♘g8=.

Bílý nepostoupil ani o milimetr dále.

Následující studie připomíná tu předchozí, pouze s přehozenými barvami. Je ale posunuta o řadu dále. Ukazuje se, že bílý je natolik stísněný, že se mu nepodaří udržet remízu.

A. CHÉRON (studie, 1952)

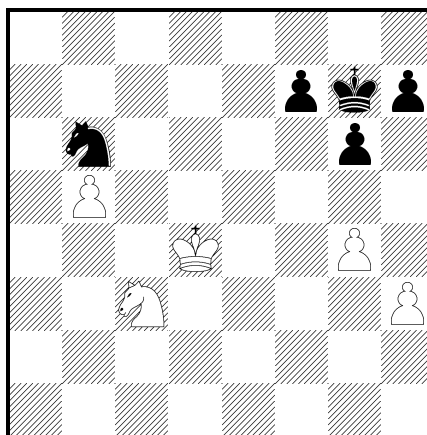
ČNT

1. ... ♕d1 2. ♕a2 ♕c1 3. ♕a3 ♕b1 (3. ... ♘c2+? 4. ♕b3=) 4. ♕b4 ♕b2 5. ♕c4 ♘e2 6. ♘b3 (6. ♕d3 ♕xa1-+) 6. ... c2 7. ♕b4 ♘d4! 8. ♘c5! ♕b1 (8. ... c1♚ 9. ♘d3+=) 9. ♘d3 ♘c6+ (Δ10. ... ♘e5-+)

II.3. Koncovky s více pěšci

Hlavní motivy *jezdcových koncovek* budou demonstrovány na následujícím příkladě.

ČIGORIN – MARSHALL
Karlovy Vary 1907

BNT

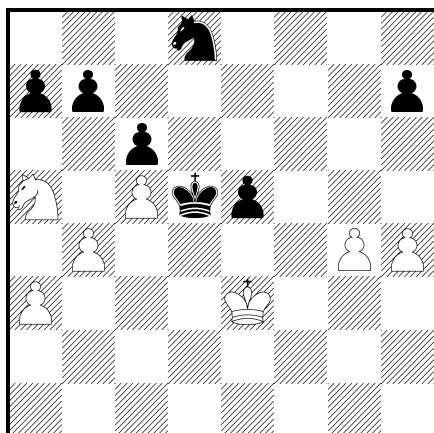
V pozici na diagramu má bílý následující výhody:

- Pěšec b5 je vzdálený volný pěšec.
- Král bílého je podstatně aktivnější než jeho protějšek.
- Bílý má *prostorovou výhodu* na královském křídle.

1. ♘d5! ♘d7 (Měnit jezdce černý samozřejmě nemůže, král je mimo čtverec.) 2. g5! (Tento motiv je znám pod názvem *blokáda*. Bílý zabrání černému vytvoření volného pěšce.) 2. ... h6 3. ♘f6! ♘b6 4. h4 hxg5 5. hxg5 ♕f8 6. ♕c5 ♘a4+ 7. ♕d6! ♕g7 (7. ... ♘b6 8. ♘d7+) 8. ♕c6 ♕f8 9. b6 ♘xb6 10. ♕xb6 (Černý už musel obětovat jezdce za pěšce. Doufá, že nějak získá pěšce g5.) 10. ... ♕e7 11. ♕c7 ♕f8 (To už je resignace. Nepomáhalo ani 11. ... ♕e6 12. ♕d8 ♕f5 13. ♘h7) 12. ♕d7 ♕g7 13. ♕e7 ♕h8 14. ♘e8 (Samozřejmě nemá bílý zájem dát černému pat.) 14. ... ♕g8 15. ♕f6 . 1 : 0

Vzdálený volný pěšec je v jezdcových koncovkách stejně významný jako v pěšcových.

IVKOV – JANOŠEVIČ
1970

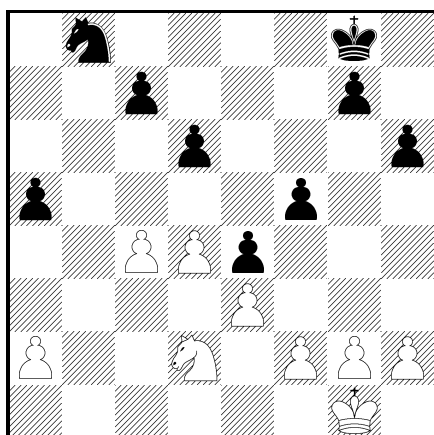

BNT

1. g5 (Hrozba vytvoření volného pěšce se ukazuje jako silnější hrozba než centralizovaný král černého.) 1. ... b6 2. cxb6 axb6 3. ♖b3 ♕e6 4. a4 (Neočekávaně se objevuje vzdálený volný pěšec na dámském křídle.) 4. ... ♗f5 5. a5 bxa5 6. bxa5 ♘e6 7. a6 ♘c7 8. a7 ♗g4 9. ♕e4 ♕xh4 10. ♘c5 ♘a8 (10. ... ♗xg5 11. ♘e6+) 11. ♗f5 ♗g3 12. ♘e4+ ♗f3 13. ♕xe5 ♕e3 14. ♘f6 . 1 : 0

♘e5 6. ♕c3 ♘g4 7. ♕b4 ♘xf2 8. ♕xa4 f4 (Úpornější bylo 8. ... ♕f7 9. ♕b5 ♕e7 10. ♕c6 ♕d8 11. c5 dxc5 12. ♘c4, ale ani to černému nestačilo.) 9. exf4 e3 10. ♘f3 ♘d3 11. ♕b5 g5 (Špatné je 11. ... e2 12. a4 atd.) 12. fxg5 hxg5 13. a4 e2 14. h3 ♘c5 15. a5 ♘b3 16. ♘e1 ♘d4+ 17. ♕a4 . 1 : 0

ALJECHIN – ZNOSKO–BOROVSKIJ
Birmingham 1926

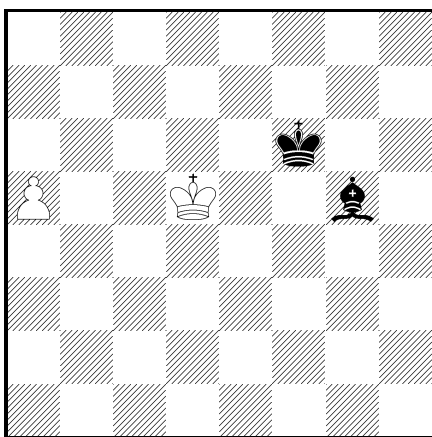
BNT

Zcela zřejmá je slabost černých pěšců. Bílý hrozí oslabit pěšce tahy g4 či f4, ale nejvíce problémů bude mít černý s obranou pěšce a. 1. ♕f1 ♘d7 (Lépe 1. ... ♕f7 2. ♕e2 ♕e7 3. ♕d1 ♕d7 4. ♕c2 ♕c6 5. g4 (ale ne 5. ♕b3 ♕b6 6. ♕a4 ♘d7 7. ♘b3 ♕a6 8. ♘xa5? ♘b6+ 9. ♕b4 c5+)) 2. ♕e2 ♘b6 3. ♕d1 a4 4. d5 (Brání tahu c5.) 4. ... ♘d7 5. ♕c2

III. Střelcové koncovky

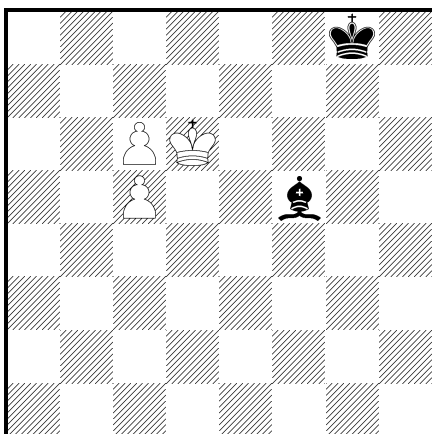
III.1. Střelec proti pěšci

V boji střelce proti pěšci (pěšcům) jde zpravidla o to, zda strana mající střelce zadrží soupeřova pěšce a dosáhne remízy. Výjimku tvoří pozice, kdy král strany mající pěšce je uzavřen v rohu šachovnice a nemůže zabránit matovému vedení.

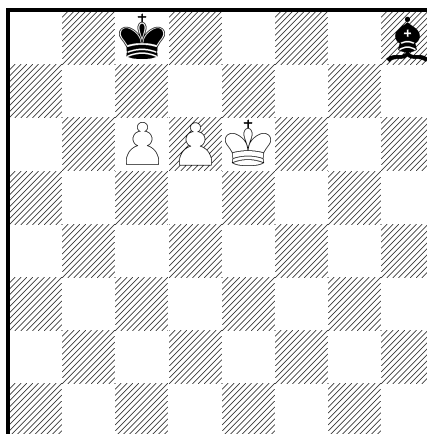
BNT

Na první pohled se zdá, že černý snadno zadrží soupeřova pěšce. Následuje však **1. ♖e4!** **♞h4** **2. ♜f3!** a bílý vyhraje, neboť černý král zaujímá nevýhodné postavení na poli f6 diagonály černého střelce.

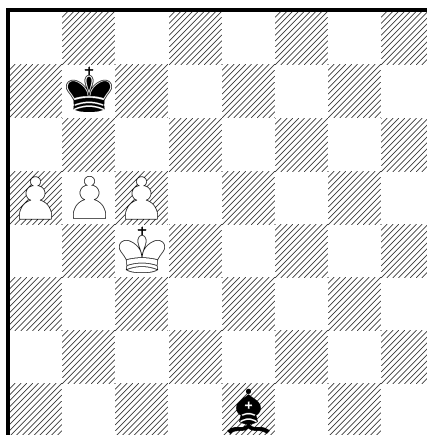
ČNT

Příklad ukazuje význam aktivity krále. Bílý na tahu by zvítězil tahy **♞e7**, **c7** a **♞d8**. Na tahu je však černý a zachrání se po **1. ... ♜f7** **2. ♜c7** (2. **c7** **♞c8** 3. **♜c6** **♞e6** 4. **♞b6** **♞d5**) **2. ... ♞e6** **3. ♞d8** **♞d5**.

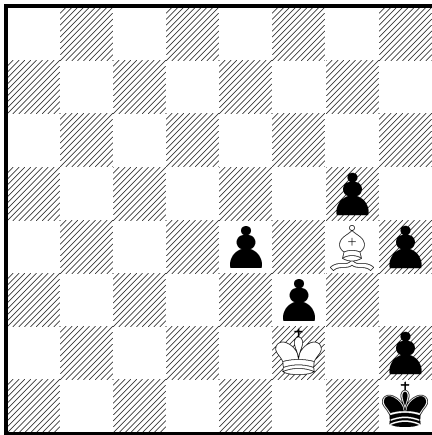
ČNT

V koncovce se dvěma spojenými pěšci na třetí (šesté) řadě je důležitá souhra soupeřova krále a střelce. V pozici na diagramu remizuje **1. ... ♞c3** (nebo **1. ... ♞b2** i **1. ... ♞d4**. Chybné je **1. ... ♞d8?** **2. c7+** **♞c8** **3. ♞e7+-.**) **2. ♞e7** (2. **d7+** **♞d8!** **3. c7+** **♞xc7** **4. ♞e7** **♞f6+!**=) **2. ... ♞b4!**=.

BNT

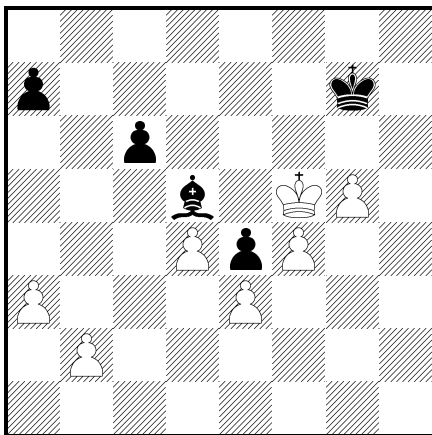
Bílý na tahu vyhraje, neboť černý nemůže zajistit účinnou blokádu bílých pěšců. **1. a6+** **♞a7** **2. ♞d5** (2. **c6?** **♞b6**=) **2. ... ♞g3** **3. ♞c6** **♞f2** **4. ♞d6!** **♞g3+** **5. ♞d7!** **♞f4** **6. c6** **♞b6** **7. c7!** (Typická kombinace v podobných pozicích.) **7. ... ♞xc7** **8. a7** **♞xa7** **9. ♞xc7** **♞a8** **10. ♞b6** (10. **b6?** pat) **10. ... ♞b8** **11. ♞a6** **♞a8** **12. b6+-.**

BNT

Uzavřený král v rohu umožňuje vtípné vítězství.
1. ♔f1! h3 (1. ... e3 2. ♕xf3♯; 1. ... f2 2. ♕f5 a mat následujícím tahem.) **2. ♕h5 g4**
3. ♕xg4 f2 4. ♕f5 e3 5. ♕e4♯.

CAPABLANCA – EM. LASKER
 1924

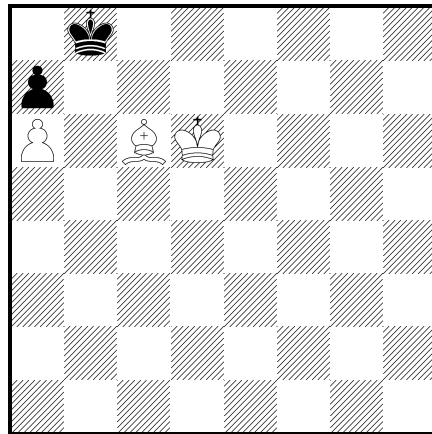
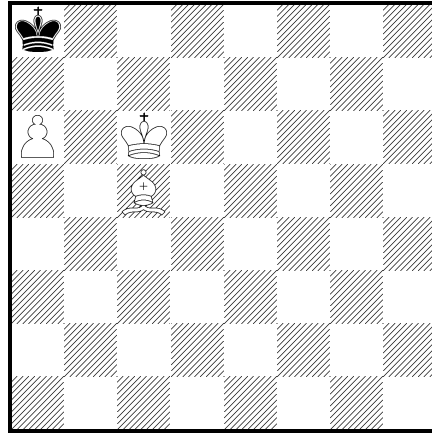

BNT

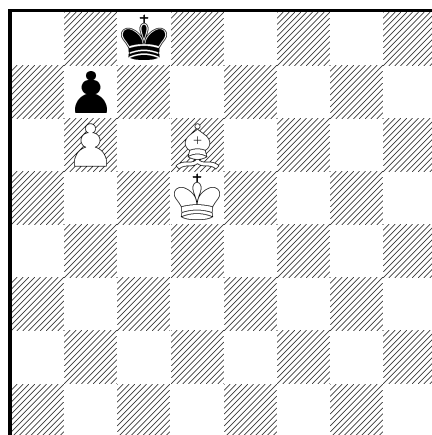
V partiích často dochází k výměně lehké figury za tři pěšce. Takovéto pozice je vždy třeba hodnotit individuálně. V pozici na diagram je nejdůležitější, že bílé figury působí harmonicky, kdežto černé stojí pasívně (navíc slabý pěšec e4) a bez souhry. Následovalo **1. b4 a6 2. ♔g4** (Bílý připravuje postup pěšce f4–f5.) **2. ... ♕c4 3. f5 ♕b3 4. ♔f4 ♕c2 5. ♔e5 ♔f7 6. a4! ♔g7** (6. ... ♕xa4 7. ♔xe4+-) **7. d5 ♕xa4** (7. ... cxd5 8. ♔xd5 ♕xa4 9. ♔xe4+-) **8. d6 c5 9. bxc5 ♕c6 10. ♔e6 a5 11. f6+ . 1 : 0**

III.2. Falešný střelec a rohový pěšec

Následující diagramy ukazují základní remízové pozice.

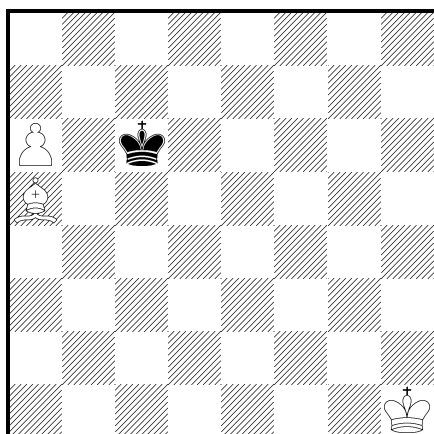
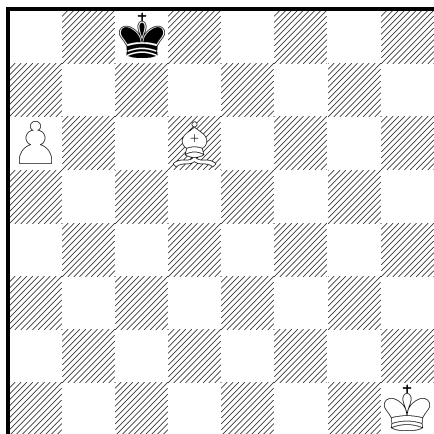

Zde je možno přidat pěšce b5(B), b6(Č) a c4(B), c5(Č), aniž by se změnil remízový charakter pozice.

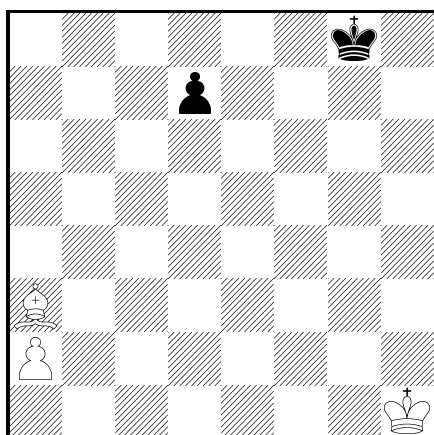
Zde je možno přidat pěšce a5(B), a6(Č) a c5(B), c6(Č), aniž by se změnil remízový charakter pozice.

Vyhraná pozice vzniká, když nepustíme krále slabší strany do rohu.

Obě výše ukázané možnosti v sobě obsahuje následující krásná studie.

DURAS (studie, 1908)

BNT

1. ♙b4! ♜f7 2. a4 ♚e6 (2. ... ♜e8 3. a5 ♜d8 4. ♙d6! ♜c8 5. a6+-) 3. a5 ♜d5 4. a6 ♜c6 5. ♙a5!! (pointa úvodního tahu)

Zajímavé je, že bez pěšce d7 černý pozici snadno zremizuje. 1. ♙b4 ♜f7 2. a4 ♚e6 3. a5 ♜d7! 4. a6 ♜c7= .

III.3. Stejnobarevní střelci

V koncovkách lehkých figur je střelec ve srovnání s jezdcem daleko pohyblivější a může dobře působit na dálku, a to v obraně i v útoku. Proto má ve střelcových koncovkách slabší strana větší naděje na úspěšnou obranu než v koncovkách s málo pohyblivým jezdcem.

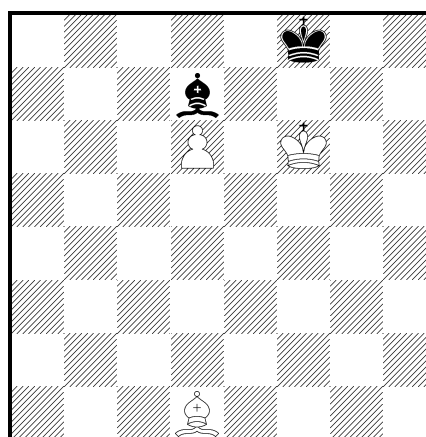
III.3.a) Střelec a pěšec proti střelci

Tento typ koncovek je velice různorodý, přičemž pro hodnocení je rozhodující rozmístění sil na šachovnici. Zejména důležitá je znalost obranných funkcí figur slabší strany.

Král se snaží zaujmout na sloupci před pěšcem pole opačné barvy střelců. *Střelec* kontroluje pole před pěšcem a v souhře s králem brání překrytí úhlopříčky soupeřovým střelcem.

AVERBACH

První základní remízové postavení

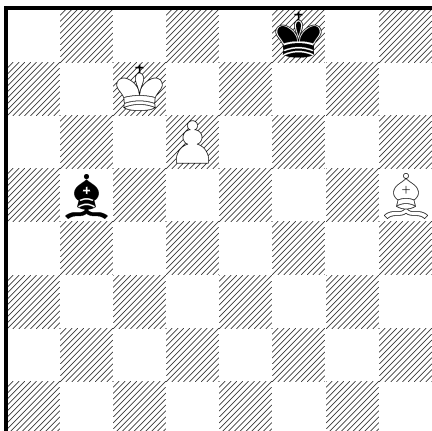
ČNT

1. ... ♜e8! s dalším 2. ... ♜d8 vede zřejmě k remíze, protože bílý nemá jak prosadit svého pěšce.

První základní remízové postavení je takové postavení, kde král slabší strany může zaujmout pole před pěšcem, jež je nedostupné střelci soupeře.

AVERBACH

První základní vyhrané postavení

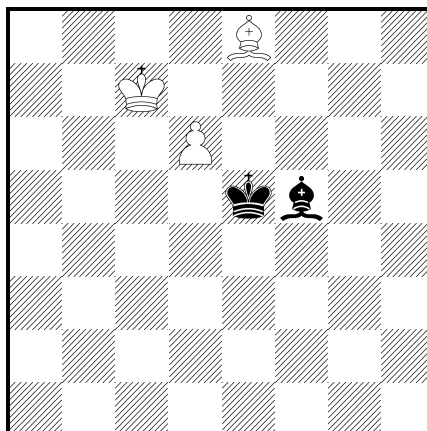
BNT

1. ♖f3 ♗a4 2. ♖c6 ♗xc6 3. ♔xc6 ♕e8 4. ♕c7+-.

První základní vyhrané postavení je postavení takového typu, kdy král slabší strany nemůže zaujmout pole před pěšcem nedostupné střelci a nemůže pomoci střelci v boji proti překrytí úhlopříčky a tím postupu pěšce.

AVERBACH

První pomocné vyhrané (remízové) postavení

BNT/ČNT

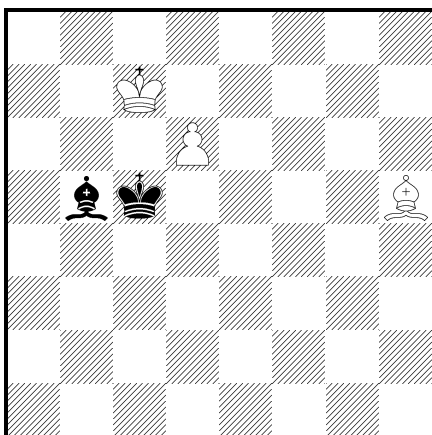
Bílý na tahu: 1. ♗d7 ♗d3 2. ♗c8 ♗b5 3. ♗b7 ♕d4 4. ♗c6+-.

Černý na tahu: 1. ... ♔d4! 2. ♗d7 ♗d3 3. ♗c8 ♗b5 4. ♗b7 ♕c5=.

Postavení takového typu, které je závislé na výhodě tahu se nazývá první pomocné vyhrané postavení — při tahu bílého; první pomocné remízové postavení — při tahu černého.

AVERBACH

Druhé základní remízové postavení

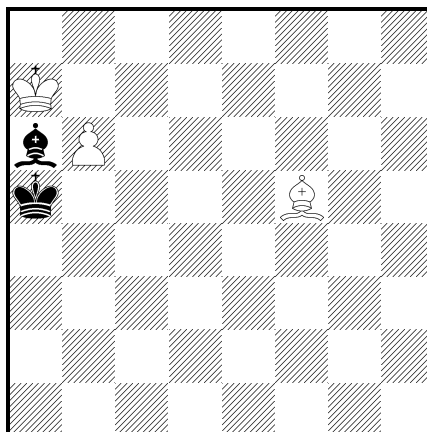
BNT

1. ♗g4 ♗a4 2. ♗d7 ♗d1 3. ♗c6 ♗g4=, neboť bílý nemá dostatek prostředků k zahánění střelce ze dvou úhlopříček.

Druhé základní remízové postavení je postavení takového typu, kde král slabší strany nemůže zaujmout pole před pěšcem nedostupné střelci, avšak může zabránit překrytí úhlopříčky střelce.

AVERBACH

Druhé základní vyhrané postavení

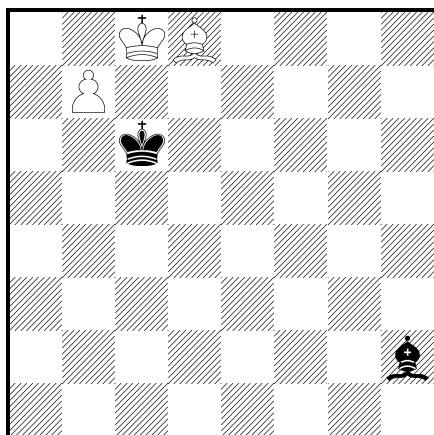
BNT

Po libovolném tahu bílého na úhlopříčce h3–c8, např. 1. ♗h3 je černý v nevýhodě tahu.

Druhé základní vyhrané postavení je postavení takového typu, kdy silnější strana má jezdcového pěšce a střelec slabší strany nemá na kratší úhlopříčce alespoň dvě volná pole.

Následují dva další důležité příklady.

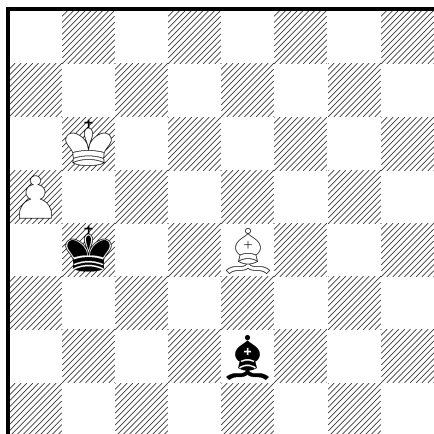
CENTURINI (studie, 1847)

BNT

V pozici na diagramu brání černý překrytí úhlopříčky střelcem na c7, ale krátká úhlopříčka se skládá jen z dvou polí. Proto bílý vyhraje, ať je na tahu kdokoliv. 1. ♙h4 ♜b5! 2. ♙f2 ♞a6 3. ♙c5! (Rozhodující manévř, který uvádí černého do nevýhody tahu. Nepomáhá 3. ♙e3 ♙d6! 4. ♙g5 ♞b5 5. ♙d8 ♞c6 6. ♙e7 ♙h2!) 3. ... ♙f4 4. ♙e7 ♞b5 5. ♙d8 ♞c6 6. ♙g5! ♙h2 7. ♙e3 a bílý střelec pronikne na pole a7 a vyhraje manévřem ♙a7—b8—h2—g1 .

AVERBACH (tematický příklad)

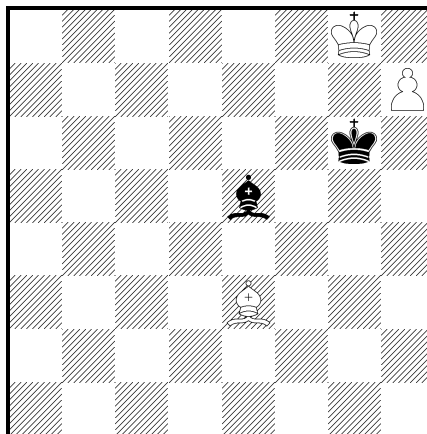
BNT

Bílý pěšec již překročil remízovou oblast (viz níže) a proto bílý na tahu vyhraje. 1. ♙b7 ♙b5 2. ♙a6 ♙c6 3. ♙d3 ♙b7 4. ♙b5! ♙c8 5. ♙c6! a černý je v nevýhodě tahu, neboť 5. ... ♞c4 6. ♙b7 a bílý zvítězí. Přemístíme-li však černého krále z pole b4 na pole d6 (horizontální opozice králů), pak je již pozice remízová: 1. ♙c6 ♙f1 2. ♙b5 ♙xb5 3. ♞xb5 ♞c7= .

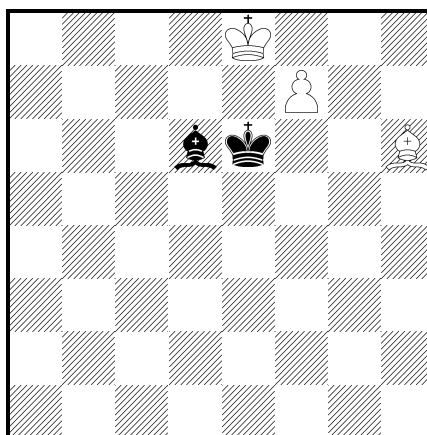
V obdobných pozicích, v nichž je král slabší strany ve vertikální opozici a zabraňuje překrytí úhlopříčky střelcem, je remízová oblast:

- při černopolných střelcích, jestliže pěšec nepřešel přes hranici a4–b5–c6–d7–e6–f5–g4–h3,
- při bělopolných střelcích, jestliže pěšec nepřešel přes hranici a3–b4–c5–d6–e7–f6–g5–h4.

Jestliže pěšec překročil stanovenou hranici, je pozice vyhraná. Výjimky tvoří tyto pozice:

Černý střelec nemůže být vytěsněn z nejdelší úhlopříčky. Pozice je proto remízová, ať je na tahu kdokoliv.

Pozice je rovněž remízová, neboť černý nemůže být vytempován. Rozhodujícím faktorem je opozice králů na delší straně od pěšce. Např. 1. ♙f8 ♙e5 2. ♙c5 ♙g7 3. ♙e3 (Černý sice nemá tah střelcem, ale může táhnout král.) 3. ... ♞d6 4. ♙d4 ♙h6= .

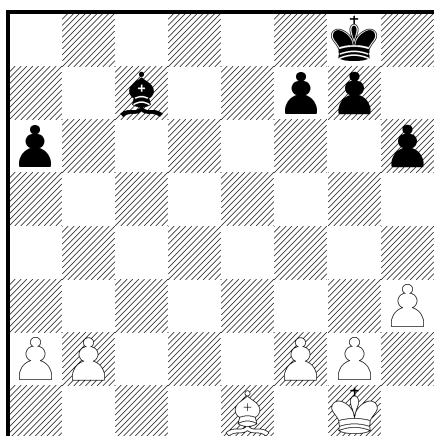
III.3.b) Koncovky s více pěšci

V koncovkách s větším počtem pěšců platí důležitá strategická zásada: pěšce je třeba rozmístit na pole opačné barvy střelce. Zde jsou chráněni proti útoku soupeřova střelce, ale též neomezují působnost vlastního střelce. Tato zásada vyniká, jsou-li pěšci blokováni, neboť rázem je na šachovnici jeden střelec “útočný” a jeden “obránný”.

Dále jsou důležité tytéž výhody, které hrají roli i v jiných koncovkách: lepší postavení krále, pěšců, střelce a prostorová převaha. Zvláštní zmínku si zaslouží i existence volných pěšců, přičemž ze všech možných volných pěšců je třeba dát přednost vzdáleným krajním volným pěšcům, byť jejich úloha je ve střelcových koncovkách značně menší než v koncovkách jezdcových či pěšcových.

Následuje klasický příklad uplatnění materiální převahy pěšce.

AVERBACH (1954), FINE (1941)

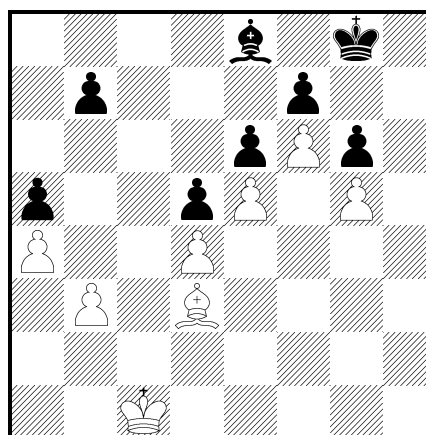

BNT

1. ♖f1 ♖f8 2. ♗e2 ♗e8 3. ♘d3! ♘d7 4. ♙c4! ♙c6 5. ♚c3 g6 6. b4 ♚b6 7. f3 ♚c7 8. a4 ♚b6 9. ♚d4 ♚c7 10. b5+ axb5+ 11. axb5+ ♗b7 (11. ... ♘d7 12. b6 ♚g3 13. ♘d5 ♚f4 14. ♚e5+-) 12. ♘d5 ♚b8 (12. ... ♚f4 13. ♚e5 ♚e3 14. ♘d6+-) 13. b6 ♚h2 14. ♚e5 ♚g1 15. ♘d6 ♗xb6 16. ♗e7 ♗c5 17. ♗xf7 ♘d5 18. ♚g7 h5 19. ♗xg6+-.

ESTRIN – IVAŠIN

1947

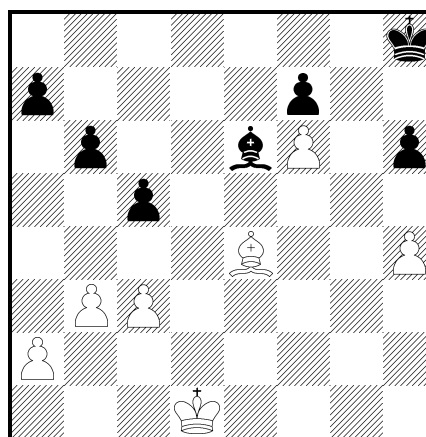

BNT

I přes značně lepší pěšcovou strukturu by bílý nevyhrál, kdyby byl na tahu černý (1. ... b6!). Této okolnosti bílý na tahu využije k rozhodujícímu průlomu, kterým si otevře cestu pro krále. 1. b4! axb4 (1. ... b6 2. bxa5 bxa5 3. ♚b5! ♗f8 4. ♗b2 a černý je v nevýhodě tahu.) 2. ♚c2! ♚c6 3. ♗b2 b6 4. ♗b3 ♗f8 5. ♗xb4 ♗e8 6. a5! (6. ... bxa5+ 7. ♗xa5 ♗d8 8. ♗b6 ♚e8 9. ♗c5 ♗c7 10. ♚d3). 1 : 0

ILJIN-ŽENEVSKIJ – STĚPANOV

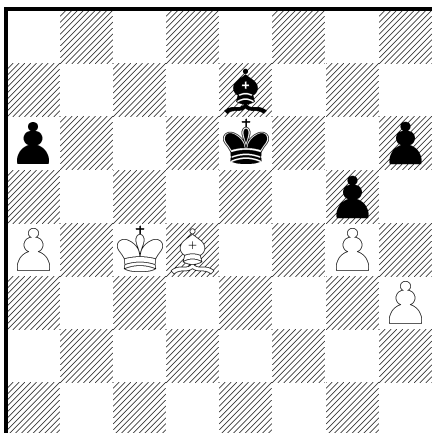
1932

BNT

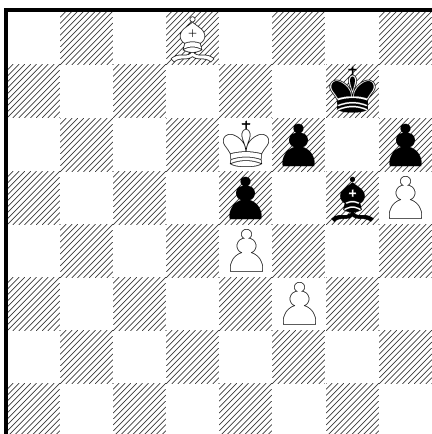
Přestože jsou strany materiálně vyrovnány, projevuje se špatná pozice černého krále: 1. ♘d2 ♗g8 2. ♗e3 ♗f8 (2. ... ♚d7 3. ♗f4 ♗f8 4. ♗e5 ♗e8 5. ♚d5!+-) 3. ♚c6! ♚f5 4. ♗f4 ♚b1 5. a3 ♗g8 6. ♗e5 ♚c2 7. ♚d5 ♗f8 8. ♘d6 ♗e8 9. ♗c7 ♚d1 10. b4 cxb4 11. cxb4 ♚c2 12. ♗b7 . 1 : 0

ROSEN – DAUB
Enger/Spenge Open 1979

BNT

V pozici na diagram má bílý aktivnějšího krále i střelce, což mu stačilo k zisku celého bodu. **1. ♖c5! ♜d6!** **2. ♚b4** (2. ♜xd6 ♚xd6 3. ♚d4 a5 =) **2. ... ♜c7** **3. ♜f8 ♚e5** (3. ... ♚f6 4. ♜xh6 ♜d6+ 5. ♚a5 ♚g6 6. ♜xg5 ♚xg5 7. ♚xa6 ♚h4 8. ♚b5 ♚xh3 9. g5 ♚h4 10. g6 ♜e5 11. a5 ♚h5 12. a6+-) **4. ♜xh6 ♚f4** (4. ... ♜d6+ 5. ♚a5 ♚f6 6. ♚xa6 ♚g6 7. ♜xg5 ♚xg5 8. a5 ♚h4 9. ♚b5 ♚xh3 10. a6 ♜b8 11. g5+-) **5. h4!** ♚xg4 **6. ♜xg5 ♚f5** **7. ♚c5 ♜a5** **8. ♚c6 ♜c3** **9. ♚b6 a5** **10. ♚b5 ♜e1** **11. ♜d8 ♚g4** **12. ♜xa5 ♜xh4** **13. ♜b4 ♜f2** **14. a5 ♜a7** **15. ♜c5 ♜b8** **16. ♚c6+-**. **1 : 0**

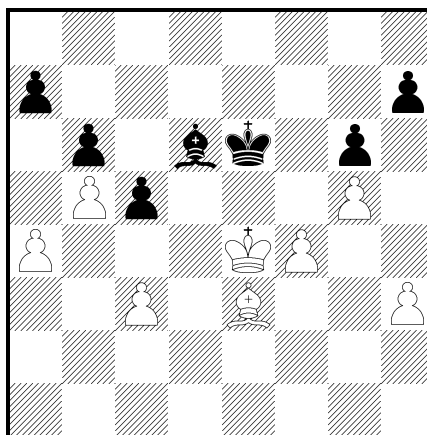

BNT

Tento příklad názorně ukazuje případ špatného střelce. Navíc bílý král stojí aktivněji a střelec kontroluje pole proměny pěšce h5. **1. ♜e7!** **♜h4** **2. f4! exf4** **3. e5! fxe5** (3. ... f3 4. exf6+ ♜xf6 5. ♜xf6+ ♚h7 6. ♜d4 ♚g8 7. ♚f6 ♚h7 8. ♚f7+-) **4. ♜xh4+-**.

V posledním příkladě má černý nejen horšího střelce, ale k tomu ještě pěšce méně. Partie je proto neudržitelná.

ROSEN – TCHENDEL
Essen 1988

BNT

1. c4 ♜f8 **2. ♜d2 ♜g7** **3. a5 ♜b2** (3. ... bxa5 4. ♜xa5 ♜f8 5. ♜c7+-) **4. a6 ♜g7** **5. ♜e3** (5. ♜a5+-) **5. ... ♜f8** **6. ♜f2 ♜e7** **7. ♜e1 ♜f8** **8. ♜c3 ♜e7** (8. ... ♜d6 9. ♜e5) **9. ♜e5 ♜d8** **10. ♜b8**. **1 : 0**

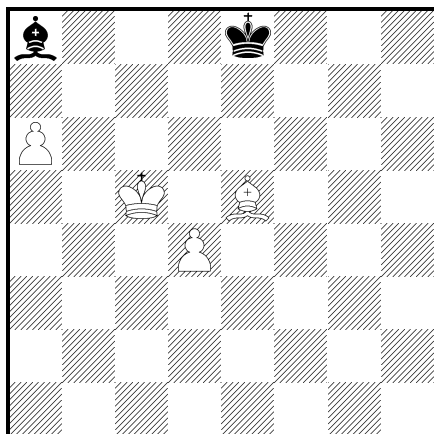
III.4. Nestejnobarevní střelci

V koncovkách různobarevných střelců materiální převaha jednoho či více pěšců nemá zpravidla rozhodující význam. Naopak největší význam má umístění králů, neboť jejich úkolem je podporovat postup vlastních pěšců a útočit na soupeřovy pěšce stojící na polích opačných barvy střelce.

Střelci nemohou účinně pomáhat v postupu pěšců, ale těžiště jejich činnosti je v obraně.

III.4.a) Střelec a pěšci proti střelci

AVERBACH (1950), LISICIN (1954)

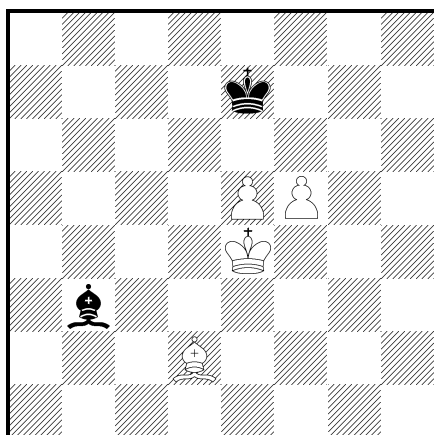
BNT/ČNT

Bílý na tahu: Bílý vyhraje, neboť se mu podaří proniknout na pole b8 a prosadit postup pěšce a6 k poli proměny. 1. ♖b6 ♗d7 2. ♗a7 ♘d5 3. ♖b8+.

Černý na tahu: Černý na tahu remizuje, zabrání bílému podporovat postup jednoho z pěšců k poli proměny. 1. ... ♗d7 2. d5 (2. ♖b6 ♗c8) 2. ... ♗e7! 3. ♗d4 ♗d7 4. ♘b8 ♗c8 5. ♘d6 ♗d8! (5. ... ♗d7? 6. ♗e5 ♗c8 7. ♗e6 ♗d8 8. ♘e5 ♗c8 9. ♘f4 ♗d8 10. d6 ♘c6 11. a7+-.) 6. ♗e4 ♗c8 7. ♗e5 ♗d7 8. ♘b8 ♗c8 9. ♘a7 ♗d7! 10. ♘b6 ♗c8=

V koncovkách se dvěma spojenými pěšci na páté řadě platí tato zásada: pro slabší stranu je důležité, aby její střelec kontroloval pole postupu *před* pěšcem, nikoliv v *týlu* pěšců.

HENNEBERGER (studie, 1916)

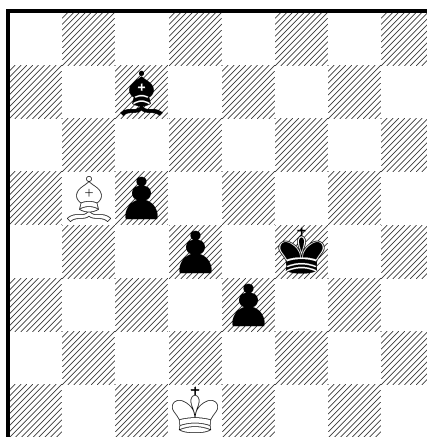
BNT

Při postavení střelce na poli c8 je postavení

remízové, neboť střelec kontroluje jak postup pěšce e, tak i napadá pěšce d. V pozici na diagramu střelec pouze kontroluje postup pěšce e a proto prohraje. 1. ♘g5+! (1. ♘b4+? ♗f7! 2. ♗d4 ♘a2 3. e6+ ♗f6) 1. ... ♗d7 (1. ... ♗f7 2. ♗d4 ♘a2 3. ♗c5! ♘b3 (3. ... ♘b1 4. e6+ s dalším 5. f6 +-)) 4. ♗d6 s dalším 5. e6 a 6. f6 +-) 2. ♗f4 ♘a2 3. ♘h4 ♘f7 4. ♗g5 ♗e7 5. ♗h6+ ♗d7 6. ♗g7 ♘d5 7. ♗f6+-.

Následující studie ukazuje význam blokády úhlopříčky před soupeřovými pěšci. Černý nezvítězí ani přes převahu tří pěšců.

CHÉRON (studie, 1952)

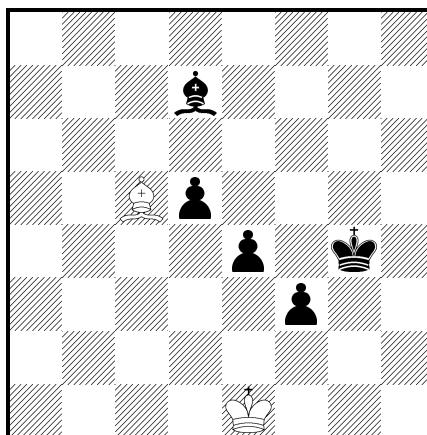

BNT

1. ♗e2! ♗e4 2. ♘c4 ♘g3 3. ♘b5 ♗d5 4. ♗d3 ♘e1 5. ♘a6 ♗c6 6. ♗c2 ♗b6 7. ♘c4 ♗a5 8. ♗b3=.

Při posunu doprava o jeden sloupec již silnější strana zvítězí.

CHÉRON (studie, 1952)

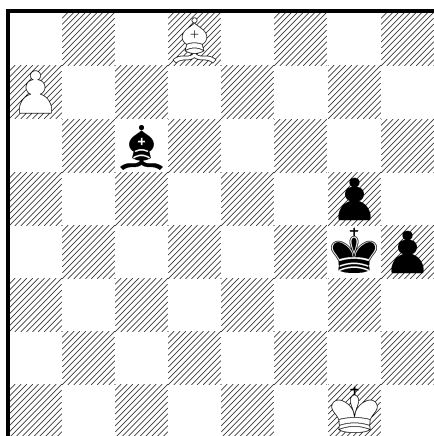

BNT

1. ♗f2! (1. ♘f2 ♘b5! 2. ♘e3 ♗g3! 3. ♘f2+

♖g2 4. ♙e3 f2+! 5. ♙xf2 ♖f3 6. ♙c5 e3
 s dalším 6. ... ♖e4 a 7. ... d4 -+) 1. ...
 ♖f4 2. ♙d4 ♙h3 3. ♙c5 ♖e5 4. ♖e3 ♙f1
 (4. ... f2 5. ♙d4+!=) 5. ♙a7 ♖d6 6. ♖d2
 ♖c6 7. ♖c3 ♖b5 8. ♖b3 ♙c4+ 9. ♖c3
 (9. ♖a3 ♙a2! 10. ♖xa2 ♖c4 11. ♖b2 d4-+
) 9. ... ♖a4 10. ♙c5 ♙a6 11. ♙g1 ♖a3!
 12. ♖d4 ♙c4 13. ♖c3 ♖a2 14. ♙d4 ♖b1
 15. ♖d2 ♙b5 16. ♖d1 ♙c6 17. ♖d2 ♙a4
 18. ♖c3 (18. ♙f2 ♖b2 a černý král pronikne
 na c4) 18. ... ♖c1 19. ♙g1 ♖d1 20. ♖d4
 ♖e2 21. ♖xd5 e3 22. ♖d4 f2-+.

SILLVE – KARAKAS
Sinaia 1960

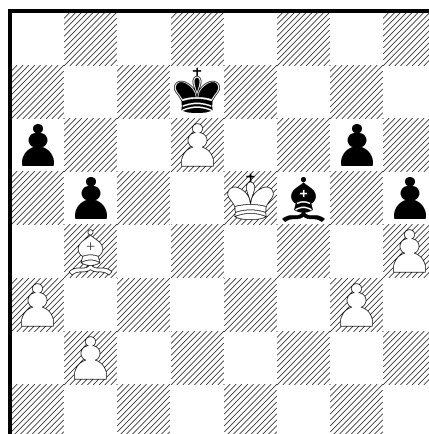
ČNT

Černí pěšci stojí správně na barvě soupeřova
 střelce, střelec na c6 kontroluje nejen pole
 proměny bílého pěšce, ale i pole proměny vlast-
 ního pěšce. 1. ... ♖g3! (1. ... h3? 2. ♖h2=
) 2. ♙c7+ (2. ♙xg5 h3-+) 2. ... ♖h3
 3. ♖f2 g4 4. ♖e3 g3 5. ♖f4 ♙b7 6. ♙d6
 ♙a8 7. ♙c7 g2 8. ♙b6 ♖h2 9. ♖g4 h3
 10. ♖h4 ♙f3! 11. ♙c5 g1♖ 12. ♙xg1+
 ♖g2! 13. ♙a8♖ ♙xa8 14. ♖g4 ♙f3+ 15.
 ♖h4 ♙d1! 0 : 1

III.4.b) Koncovky s více pěšci

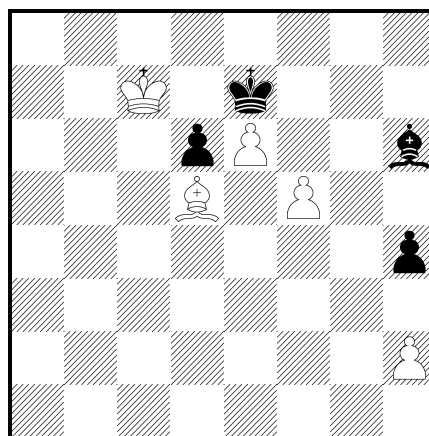
Jak již bylo řečeno, převaha jedno či dvou pěšců
obvykle nestačí k výhře.

AVERBACH (1954)

Ať je na tahu kdokoliv, pozice je remízová.
Král blokuje volného pěšce a střelec může kryt
všechny vlastní pěšce.

GERBSTMAN (1930)

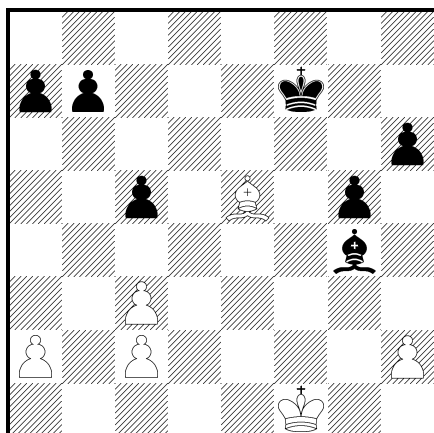

BNT

Kdyby byl na tahu černý, pak snadno remizuje
tahy ♙g7 nebo ♙g5. Na tahu je však bílý a
poučně vyhraje. 1. f6+! ♖xf6 2. ♖d7 ♙f8
3. ♖e8! ♙e7 (3. ... ♖g7) 4. h3! a černý
je v nevýhodě tahu.

Poučným příkladem využití materiální i poziční
převahy je závěr následující partie. Černý má
pěšce více a zvítězí, neboť se mu podaří si
vytvořit druhého volného pěšce na dámském kří-
dle.

NIMCOVIČ – CAPABLANCA
1914

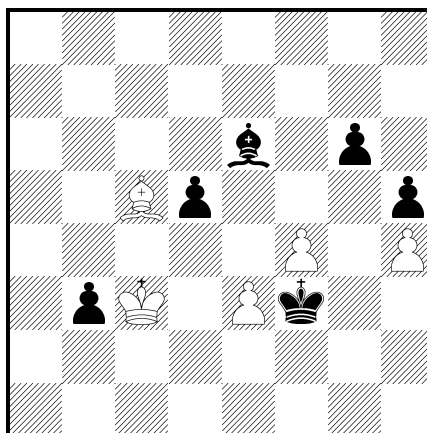

BNT

1. a4 (nebo 1. ♖e1 ♙f5 2. ♔d2 ♖e6 3. ♘b8 a6 s pochodem krále na c4, resp. e4) 1. ... ♙e6 2. ♘b8 a5! 3. ♖e1 (3. ♙c7 b5! 4. ♙xa5 (4. axb5 a4 5. c4 a3 6. ♙a5 a2 7. ♙c3 ♔d6! s dalším 8. ... ♙e6 –+) 4. ... bxa4 5. c4 ♙d1) 3. ... ♔d5! 4. ♔d2 (4. ♙c7 ♔c6! s dalším 5. ... b6) 4. ... ♙d7 5. ♙c7 ♔c6! 6. ♙d8 (6. ♙xa5 b6–+) 6. ... b6 7. c4 ♔b7 8. ♔c3 ♙xa4 9. ♔b2 ♙d7 10. ♔b3 ♙e6 11. ♔c3 a4 12. ♔d3 ♔c6 13. ♔c3 g4 14. ♙h4 h5 15. ♙g3 a3 16. ♔b3 ♙xc4+ 17. ♔xa3 (17. ♔xc4 a2 18. ♙e5 h4 19. ♔b3 g3 20. hxg3 h3!–+) 17. ... b5 18. c3 ♔d5 19. ♙f2 ♙e2 (Uvolňuje pole c4 pro krále.) 20. ♔b3 ♙d1+ 21. ♔b2 ♔c4 22. ♔c1 ♙f3 23. ♔d2 b4 24. cxb4 cxb4 25. ♙h4 ♙e4 26. ♙f6 ♙g6 27. ♙h4 b3 28. ♙f6 h4 29. ♔e3 (29. ♙xh4 b2–+) 29. ... g3 30. hxg3 (30. h3 ♙f5! 31. ♔f3 ♙e4+–+) 30. ... h3 31. ♔f2 ♙f5! (31. ... ♔d3 32. g4 ♙e4 33. ♔g3 ♙g2 34. g5=) 32. g4 ♙xg4 33. ♔g3 ♔d3 . 0 : 1

Závěrečný příklad demonstruje nebezpečnost izolovaného páru pěšců.

KOTOV – BOTVINNIK
Moskva 1955

1. ... g5! 2. fxg5 (2. hxg5 h4 3. ♙d6 ♙f5 4. g6 ♙xg6 5. f5 ♙xf5 6. ♔xb3 ♔g2–+) 2. ... d4+! 3. exd4 ♔g3 4. ♙a3 ♔xh4 5. ♔d3 ♔xg5 6. ♔e4 h4 7. ♔f3 ♙d5+ (8. ♔f2 ♔f4 9. ♙c1+ ♔e4 10. ♙b2 h3 11. ♔g3 ♙e6 12. ♔h2 ♔d3 13. d5 ♙d7!). 0 : 1

Toto závěrečné postavení ukazuje ještě jednou důležitý motiv. Bílý střelec drží soupeřova pěšce a současně chrání vlastního. To umožní králi, aby se věnoval jiným úkolům.

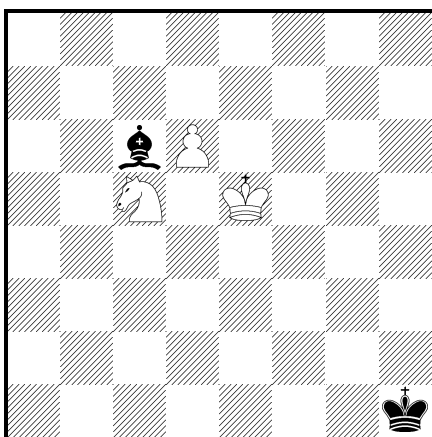
IV. Střelec proti jezdcí

IV.1. Malý počet pěšců

IV.1.a) Jezdec a pěšec proti střelci

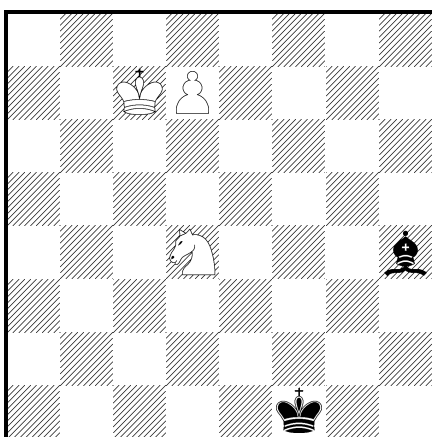
Podobně jako v koncovkách stejnobarevných střelců je při jednom pěšci zásadní otázka, zda je možno zabránit střelci v blokování postupu pěšce. Následující příklad ukazuje, že za jistých okolností nepotřebuje černý ani svého krále.

AVERBACH (tématická pozice, 1979)

BNT

1. ♖e6 ♗b5 2. ♖e7 ♗c6 3. ♖d8 ♗b5 4. ♖c7 ♖g1 5. ♗d3 ♖h1 6. ♗e5 ♗e8 (6. ... ♖g1? 7. ♗c6+-) 7. ♗d7 ♖g1 8. ♖d8 ♗g6 9. ♖e7 ♗f5 10. ♗c5 ♗c8 11. ♗d7 ♖h1 12. ♖d8 ♗a6 13. ♖c7 ♗b5 14. ♗e5 ♗e8=.

BNT/ČNT

Bílý na tahu: Na rozdíl od předchozího případu stojí pěšec bílého již na 7. řadě. Nyní již černý nevystačí bez pomoci krále. 1. ♗c6 ♖f2 2. ♖d6 ♗g3+ (2. ... ♖f3? 3. ♗e7+-) 3.

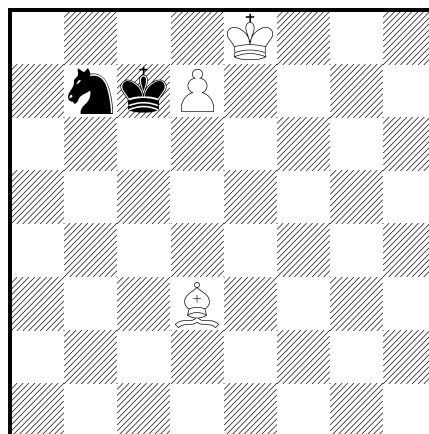
♖c5 (3. ♗e5 ♗h4) 3. ... ♗c7 (3. ... ♗h4 4. ♖d5 s dalším 5. ♖e6 a 6. ♗e7. Teď stojí střelec na diagonále, která má pouze 4 pole a král a jezdec tedy mohou všechna pole kontrolovat.) 4. ♖b5 ♖e3 5. ♖a6 ♖e4 6. ♖b7+-.

Černý na tahu: Nyní se černý král stihne včas vrátit a pomoci svému střelci. 1. ... ♖f2 2. ♗c6 ♖e3 3. ♖d6 ♗g3+ 4. ♖c5 ♗c7 (4. ... ♗h4? 5. ♖d5 ♖f4 6. ♖e6 ♗g5 7. ♗e7+-) 5. ♖b5 ♖e4 6. ♖a6 ♖d5 7. ♖b7 ♖d6=.

Střelec udrží pěšce bez pomoci krále, pokud mají obě blokující diagonály alespoň pět polí. Má-li alespoň jedna diagonála méně polí, potřebuje střelec pomoc krále.

IV.1.b) Střelec a pěšec proti jezdcí

AVERBACH (tématická pozice 1979)

BNT/ČNT

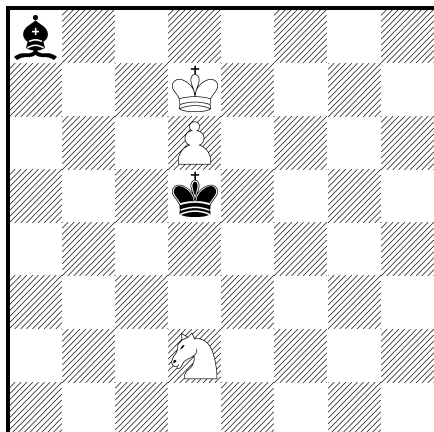
Černý na tahu: Pěšec je již na 7. řadě a černý musí jednat energicky, aby zabránil jeho proměně. 1. ... ♗d6+ (1. ... ♗d8? 2. ♗c4 s přechodem do pozice s bílým na tahu) 2. ♖e7 ♗c8+! 3. ♖e6 ♗b6=.

Bílý na tahu: 1. ♖e7 (Tím brání bílý tahu ♗d6+ a nutí jezdce na okraj šachovnice.) 1. ... ♗d8 2. ♗e4! ♗f7! 3. ♗f3 (Vyčkávací tah, nutící jezdce na okraj šachovnice.) 3. ... ♗d8 4. ♗d5!+-.

Při daleko postouplém pěšci (7. popř. 2. řada) je možná výhra, pokud je možno znehybnit jezdce na okraji šachovnice a přivést soupeře do zugzwangu.

IV.1.c) Další příklady

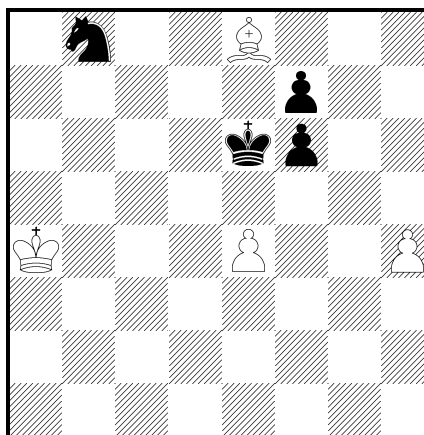
DIMENTBERG (studie, 1949)

BNT

Černé figury stojí nešťastně, navzájem si překážejí. 1. Kc7 Sc6 2. De4! (Vtipný zugzwang, díky *vidličkám* ovládá jezdec střelce.) 2. ... Sa4 (2. ... Sb5 3. Dc3+ ; 2. ... Se8 3. Df6+) 3. Dc3++- .

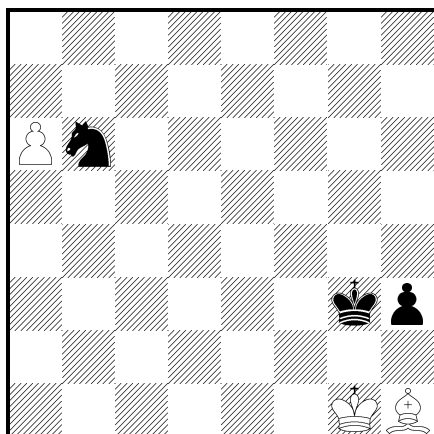
KUZNĚCOV (studie, 1955)

BNT

1. h5 f5 (1. ... Ke7 2. h6 Kf8 3. Kb5 Kg8 4. Kb6 Kh7 5. Kb7 Kxh6 6. Kxb8 Kg5 7. Kd7+-) 2. h6 Kf6 3. exf5 (3. e5+? Kg6 4. e6 Kxh6 5. e7 Ka6 a Kc7=) 3. ... Ka6 4. Kb5! Kc7+ 5. Kc5! Kxe8 (5. ... Ka6+ 6. Kc4! Kc7 7. Kc6 Ka6 8. Kb5 Kc7+ 9. Kb6+-) 6. Kc6+- . Vtipná závěrečná pozice.

AVERBACH (studie, 1958)

BNT

Černý jezdec je nucen hlídat pěšce a6, zatímco bílý střelec může současně plnit jak obranné, tak i útočné role. 1. a7 Kg4 2. Kf2! (2. Kh2? Kf4 3. Kxh3 Ke5 4. Kg4 Kd6 5. Kf5 Kc7 6. Ke5 Ka8! 7. Kxa8 Kb6=) 2. ... Kf4 3. Ke2 Kf5 4. Ke3 Ke5 5. Kd3 Ke6 6. Kc3 Kd6 7. Kb4 Kd7 8. Kb5 Kc7 9. Ka6+- .

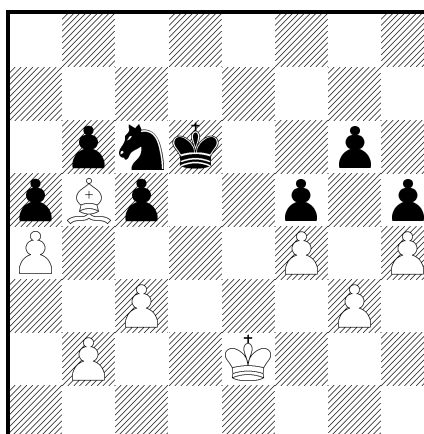
Na závěr ještě jedna pozice, ve které ovládá bílý střelec černého jezdce.

IV.2. Větší počet pěšců

IV.2.a) Střelec lepší

Střelec bývá lepší než jezdec v otevřených pozicích při hře na obou křídlech při volných pěšcích.

FISCHER – TAJMANOV
Vancouver 1971, 4. partie zápasu

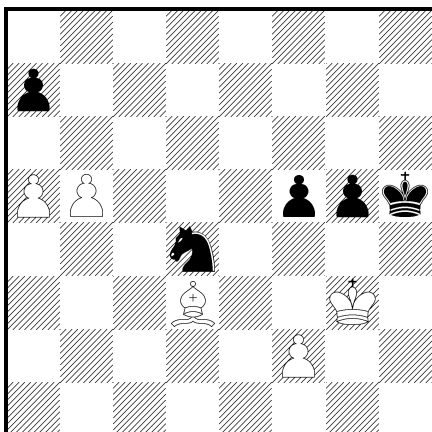

BNT

Černý má slabého pěšce na g6, po průniku krále bude potřebovat obranu i pěšec b6. Plán výhry je následující. Projít králem na a6, převést střelce na e8 (bez šachu!), po čemž se

černý dostane do zugzwangu. Po vynuceném c7-d8 následuje oběť střelce na g6. **1. c3** e7 (Hrozil přechod do pěšcové koncovky; bílý má dvě tempa navíc.) **2. e8 d5** **3. f7+** d6 **4. c4 c6** **5. e8+ b7** **6. b5** c8 (Hrozilo d6\#) **7. c6+ c7** **8. d5** e7 (není lepší 8. ... d6+ 9. a6 e4 10. f7 xc3 11. xc6) **9. f7 b7** **10. b3** a7 **11. d1 b7** **12. f3+ c7** (12. ... a7 13. g2) **13. a6** (První část plánu je splněna.) **13. ... g8** **14. d5 e7** **15. c4 c6** **16. f7 e7** **17. e8** (Splněna i druhá část.) **17. ... d8** **18. xc6! xc6** **19. xb6 d7** **20. xc5 e7** **21. b4 axb4** **22. cxb4 c8** **23. a5 d6** **24. b5 e4+** **25. b6 c8** **26. c6 b8** (nebo 26. ... xc3 27. a6 b8 28. b6 e4 29. a7+ a8 30. b7+) **27. b6 . 1 : 0**

ŠTEJN – KARASEV
Kijev 1969

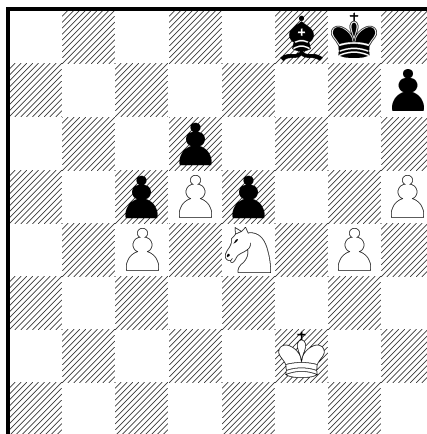
BNT

1. c4! (Nedostatek materiálu ztěžuje realizaci výhody. Nejasné bylo 1. b6 axb6 2. axb6 f4+ 3. g2 c6 nebo 1. a6 f4+ 2. g2 e6 3. b6 axb6 4. a7 c7 5. e4 g4 . Nyní hrozí a6 s dalším b6 .) **1. ... f4+ 2. g2 g4** **3. a6 xb5** (Černý doufá ve výměnu všech pěšců na královském křídle s dalším pochodem krále na b8 .) **4. xb5 h4** (4. ... g3 5. f3 g5 6. f1 f5 7. e1 e5 8. f1+-) **5. d7 g5** **6. f1 h4** **7. e2 g5** **8. c8** (8. ... h4 9. f3). **1 : 0**

IV.2.b) Jezdec lepší

Jezdec bývá často lepší v uzavřených pozicích, obzvláště při špatném střelci.

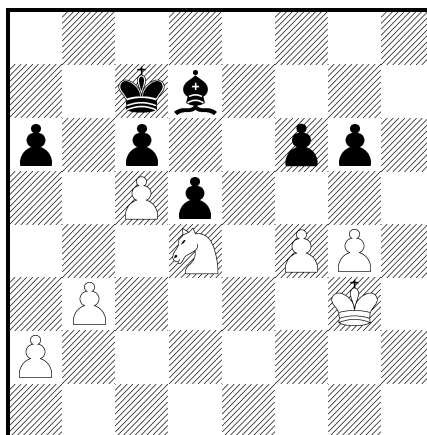
AVERBACH – PANOV
Moskva 1950

BNT

Typická pozice s lepším jezdce. Ten má k dispozici pole e4 , odkud nemůže být vyhnán. Černý střelec je špatný a nepomůže mu ani to, že má krytého volného pěšce. **1. g5 g7** **2. f3 f7** **3. g4 e7** **4. f5 f8** **5. f6 h6!** **6. gxb6 xb6** **7. e4 f8** **8. h6! xb6** (8. ... e7 9. h7 g7 10. e6 f8 11. h8 + xc8 12. f7 h6 13. e7+-) **9. xd6+ e7** **10. e4 e3** **11. d6+!** (11. xe5 d4+ 12. f5) **11. ... d7** **12. xe5 . 1 : 0**

AVERBACH – LILIENTHAL
Moskva 1949

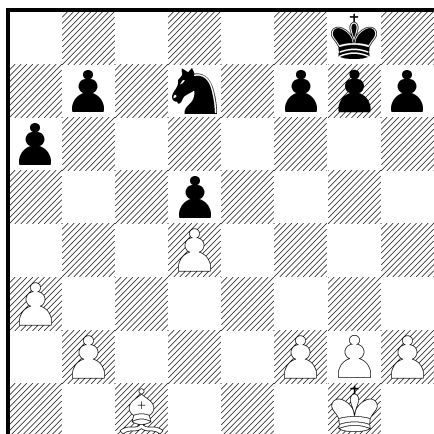

BNT

1. g5! (Je jasné, že se bílý bude snažit co nejvíce černých pěšců zablokovat na bílých polích.) **1. ... fxg5** (1. ... f5 2. f3 e8 3. e5 d8

4. ♖f3 ♗e7 5. ♖e3 ♖e6 6. ♗d4 ♗e7 7. ♘d3!
 ♗e6 8. ♘b4 a5 9. ♘d3 ♙d7 10. a4 ♙e8 11.
 b4 axb4 12. ♘xb4+-) 2. fxg5 ♙c8 3. ♗f4
 (3. ... a5 4. ♗e5 ♙g4 5. ♗f6 ♙h5 6. ♗e7
 ♙g4 7. a3! ♙d1 8. ♘e6+ ♗b7 9. ♗d6 ♙xb3
 10. ♘d8+ ♗c8 11. ♘xc6 a4 12. ♘e7+-).
 1 : 0

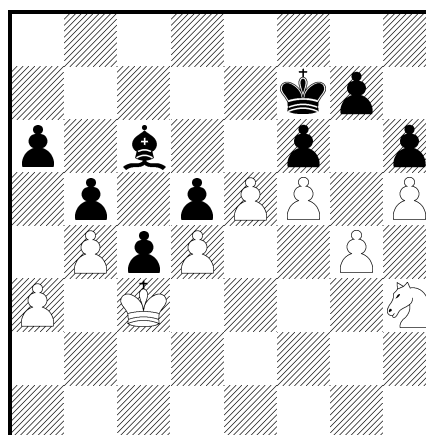
SAIDY – FISCHER
 USA 1964

BNT

1. ♗f1 ♘f8 (Plán černého spočívá v zesílení
 postavení figur a poté po nástupu pěšců na
 královském křídle vyvolat oslabení tak, aby
 získal kromě pole d4 ještě aspoň jeden objekt
 útoku.) 2. ♗e2 ♘e6 3. ♗d3 h5! 4. ♙e3
 ♗h7 5. f3 ♗g6 6. a4 (6. g4 hxg4 7. fxg4
 f5) 6. ... ♗f5 7. ♗e2 g5 8. ♗f2 ♘d8 9.
 ♙d2 ♗g6 10. ♗e3 ♘e6 11. ♗d3 ♗f5 12.
 ♙e3 f6 (12. ... ♘f4+ nic nedávalo) 13. ♗e2
 ♗g6 14. ♗d3 f5 15. ♗e2 f4 16. ♙f2 ♘g7
 17. h3 ♘f5 18. ♗d3 g4! 19. hxg4 hxg4
 20. fxg4 ♘h6 21. ♙e1 ♘xg4 22. ♙d2 ♗f5
 23. ♙e1 ♘f6 (23. ... ♘e3? 24. g3 ♘g2 25.
 ♙f2) 24. ♙h4 ♘e4 25. ♙e1 ♗g4 26. ♗e2
 ♘g3+ 27. ♗d3 (nebo 27. ♗f2 ♗f5 28. ♗f3
 ♘e4 pak ♘g5+ a ♗e4; když 29. ♙h4, pak 29.
 ... ♘d2+) 27. ... ♘f5 28. ♙f2 ♘h4 29.
 a5 ♘xg2 30. ♗c3 ♗f3 31. ♙g1 ♗e2 32.
 ♙h2 f3 33. ♙g3 ♘e3 . 0 : 1

GRIGORJEV – NĚNAROKOV
 Moskva 1923

BNT

1. ♘f4! ♙b7 (1. ... fxe5? 2. dxe5 d4+
 3. ♗xd4 ♙f3 4. e6+ ♗f6 5. ♘g6 ♙xg4 6. e7
 ♗f7 7. ♘e5+-) 2. ♘e6 ♙c8 3. ♘c7 ♙b7
 4. a4! (rozhodující průlom) 4. ... bxa4 5.
 e6+! ♗e7 6. b5 axb5 7. ♘xb5 ♙c6 8.
 ♘a3 ♗d6 9. ♗b4 ♙e8 10. ♘b1 ♙c6 11.
 ♘c3 ♙e8 12. ♗a5 ♙c6 13. ♗b6 a3 (13.
 ... ♙e8 14. ♗b7 s dalším ♗c8 a ♗d8) 14.
 ♗a5 ♙b7 15. ♗b4 ♗c6 16. ♗xa3 ♗b6
 17. ♗b4 ♗c6 18. ♗a5 ♗d6 19. ♗b5! (19.
 ♗b6 ♙c6!) 19. ... ♙a8 20. ♗a6! ♗c7 21.
 ♘b5+ ♗c6 22. ♗a5! (22. ♗a7? ♗xb5 23.
 ♗xa8 ♗c6+-) 22. ... ♙b7 23. e7 ♗d7
 24. ♘d6 . 1 : 0

V. Věžové koncovky

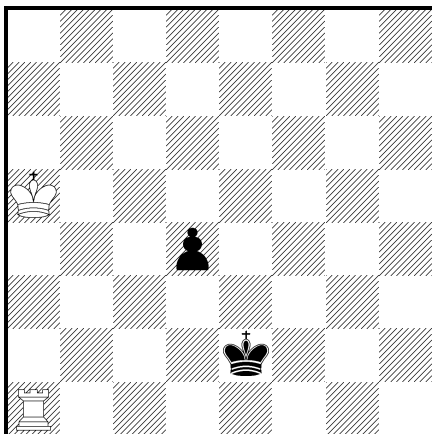
V.1. Věž proti pěšcům

Koncovka věže proti pěšci (pěšcům) je velmi důležitá, neboť takové pozice vznikají často, například přechodem z věžových koncovek.

V.1.a) Věž proti jednomu pěšci

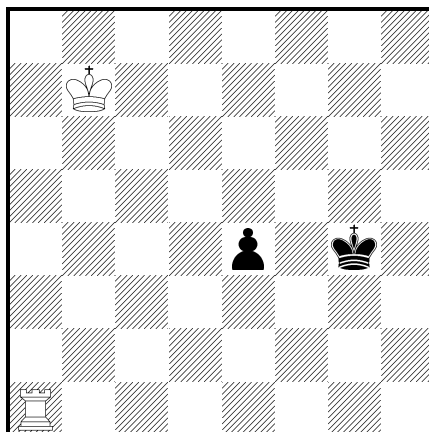
V těchto koncovkách silnější strana zpravidla zvítězí, neboť dobude pěšce a to i v případech, kdy je její král dosti vzdálen od pěšce. Obecně lze říci, že rozhoduje

- přiblížení krále silnější strany k pěšci, přičemž při hodnocení pozice se i zde uplatní teoretické poučky z jiných typů koncovek (pravidlo čtverce, rozšířeného čtverce apod.)
- odříznutí soupeřova krále od páté řady věží

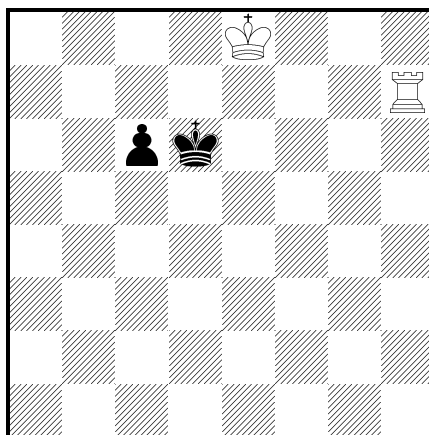
BNT

Bílý vstoupí do čtverce černého pěšce a zvítězí.
1. ♖b4 d3 2. ♖c3 d2 3. ♖c2 +-.
 Kdyby byl na tahu černý, remizuje postupem pěšce.

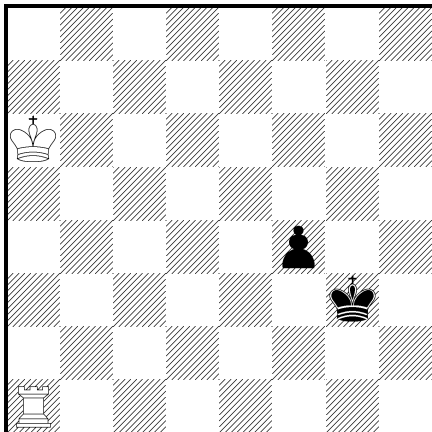
BNT

V této pozici rozhoduje pravidlo rozšířeného čtverce, neboť je nutno počítat nejen s tahy pěšcem, ale i králem. Například zde se čtverec rozšíří o dvě pole (tj. z b1-e1-e4-b4 na pole a1-e1-e6-a6) neboť černý král potřebuje právě dvě tempa k tomu, aby zajistil postup pěšce k poli proměny.
1. ♖c6 e3 2. ♖d5 ♕f3 3. ♖d4 e2 4. ♖d3 ♕f2 5. ♜a2 +- (nebo i 5. ♖d2+-).

BNT

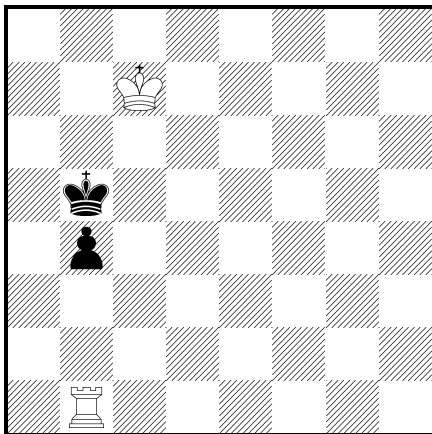
V daném postavení brání černý král bílém králi v přístupu k pěšci. Proto se zde uplatní pravidlo o odříznutí soupeřova krále od páté řady věží.
1. ♜h5! c5 (1. ... ♖c7 2. ♖e7 ♕b6 3. ♖d6+-) 2. ♕f7 ♖c6 (Odříznutí od páté řady je důležité právě proto, že po 2. ... c4 3. ♕f6 c3 4. ♜h3 c2 5. ♜c3 a bílý získává pěšce.) 3. ♖e6 ♕b6 4. ♖d6 c4 5. ♜c5+-.

BNT

1. ♖b5 ♕f2! (1. ... f3 2. ♖c4 ♕g2 3. ♖d3 f2 4. ♕e2+-) 2. ♖c4 ♕e3! 3. ♖c3 f3 (3. ... ♕e2 4. ♕d4! (nebo i 4. ♖a2+ ♕e3 5. ♖a8! f3 6. ♖e8+ ♕f2 7. ♕d2+-) 4. ... f3 5. ♖a2+ ♕f1 6. ♕e3+-) 4. ♖e1+ ♕f2 5. ♕d2 ♖g2 6. ♕e3 (nebo i 6. ♖e8 f2 7. ♖g8+ ♕f1 8. ♖f8 ♖g2 9. ♕e2+-) 6. ... f2 7. ♖e2+-.

AMELUNG (studie, 1901)

BNT/ČNT

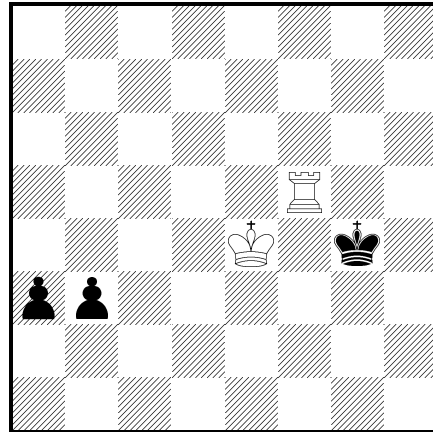
Bílý na tahu: 1. ♖b7!! (Přímočará cesta bílého krále k pěšci k cíli nevede: 1. ♕d6 ♖c4! 2. ♕e5 b3 3. ♕e4 ♖c3 4. ♕e3 b2=) 1. ... ♖c4 (1. ... ♖a4 2. ♖b6! b3 3. ♖c5!+-) 2. ♖b6! b3 3. ♖a5! ♖c3 4. ♖a4 b2 5. ♖a3+-.

Černý na tahu: 1. ... ♖c5! (Nevýhodu tahu má nyní bílý!) 2. ♖b7 (Po 2. ♖b2 ♖c4 3. ♖b6 ♖c3 získal černý tempo napadením věže.) 2. ... ♖b5 3. ♖a7 ♖a5! =.

V.1.b) Věž proti dvěma nebo třem pěšcům

Tyto koncovky jsou velmi různorodé a zpravidla rozhoduje konkrétní propočít.

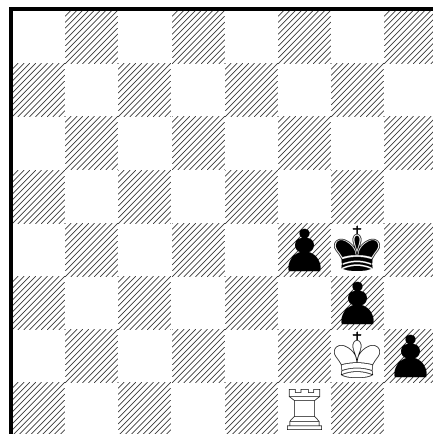
LASA (studie, 1864)

BNT

V obdobných pozicích platí zásada, že dva spojené pěšci na šesté (třetí) řadě zvítězí proti věži bez zapojení králů do hry. Zde se bílý zachrání díky špatnému postavení černého krále. 1. ♖f1! (Černý hrozil postavit dámy takto: 1. ... b2 2. ♖b5 a2 3. ♖xb2 a1♚. Nešlo však 1. ♖f8? b2 2. ♖g8+ ♕h5 3. ♕f5 b1♚+.) 1. ... b2 2. ♖g1+ ♕h5 3. ♕f5 ♕h4 4. ♕f4 ♕h3 5. ♕f3 ♕h4! (5. ... ♕h2?? 6. ♖b1!+-) 6. ♕f4 ♕h3 =.

SALVIO (studie, 1639)

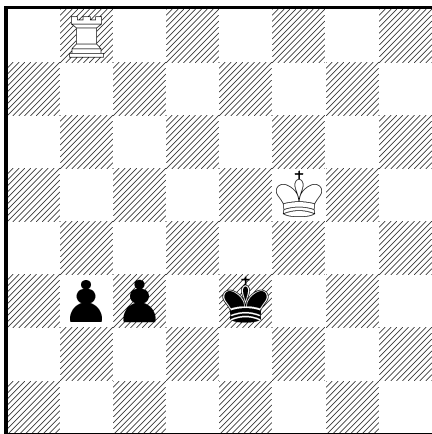
BNT/ČNT

Bílý na tahu: 1. ♕h1! f3 (1. ... ♕h3 2. ♖f3 ♕g4 3. ♖f1=) 2. ♖xf3! =.

Černý na tahu: 1. ... f3+! 2. ♖xf3 (2. ♕h1 g2+ 3. ♕xh2 gxf1 ♚! nebo 3. ... gxf1 ♚+)

) 2. ... h1♖+ 3. ♔xh1 ♕xf3+-.

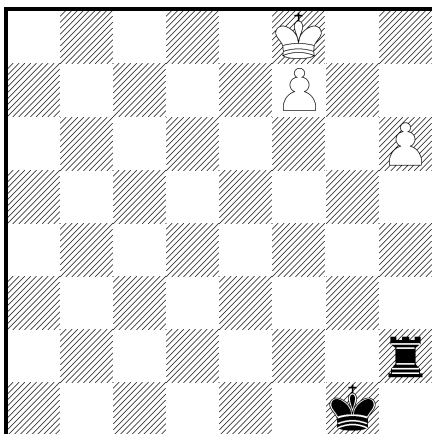
TARRASCH (studie, 1912)

ČNT

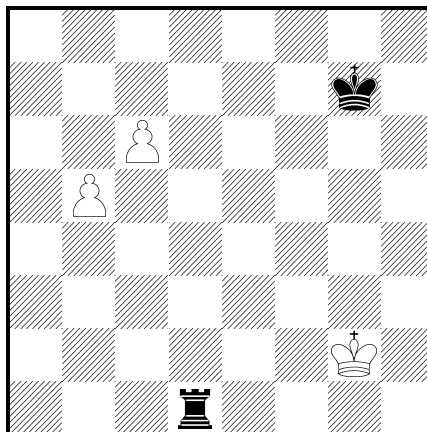
Oba spojení pěšci jsou již na 3. řadě. Nicméně i tak musí černý postupovat velmi opatrně. 1. ... b2! (1. ... c2? 2. ♖xb3+ ♔d4 (2. ... ♕d2 3. ♖b2=) 3. ♖b4+ ♕d5 4. ♖b8!= c1♖?? 5. ♖d8+ ♕c4 6. ♖c8+-) 2. ♕e5! ♕f3! (2. ... c2? 3. ♖b3+ ♕d2 4. ♖xb2=; 2. ... ♕d3 3. ♕d5 ♕c2 4. ♕c4=) 3. ♕f5 ♕e2! 4. ♕e4 ♕d1 5. ♕d3 c2 6. ♖h8 c1♗+!+-.

ČECHOVER (studie, 1949)

ČNT

1. ... ♖xh6! (1. ... ♖h3? 2. ♕e7 ♖e3+ 3. ♕d6 ♖d3+ 4. ♕c5 ♖c3+ 5. ♕d4 ♖c8 6. h7 ♕g2 7. ♕e5 ♕g3 8. ♕f6 ♕g4 9. ♕g7+-) 2. ♕g7 ♖h2! 3. f8♖ ♖g2+=.

BNT/ČNT

Bílý na tahu: 1. b6+- a černý nemá obranu proti proměně pěšce.

Černý na tahu: Snahou černého je zabránit postupu druhého pěšce na 6. řadu. 1. ... ♖c1! 2. ♕f3 ♖c5 3. ♕e4 (3. c7 ♖xc7 4. ♕e4 ♖b7) 3. ... ♖xb5 4. ♕d4 ♖b8 5. ♕d5 ♕f7 6. ♕d6 ♕e8 7. c7 ♖c8 8. ♕c6 ♕e7+-.

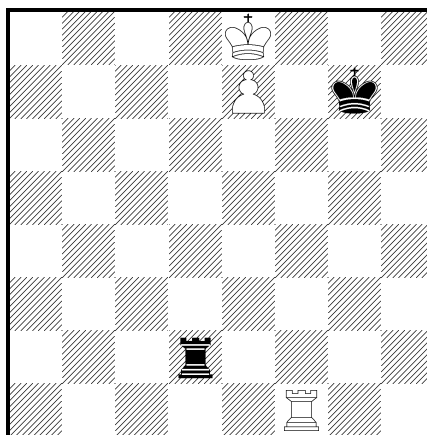
V.2. Věž a pěšec proti věži

Také tyto koncovky se objevují poměrně často v praxi. Uplatňuje se zde několik důležitých manévrů.

V.2.a) Most

Následující studie ukazuje, co se rozumí pod pojmem postavení mostu ve věžových koncovkách.

SALVIO (studie, 1634)

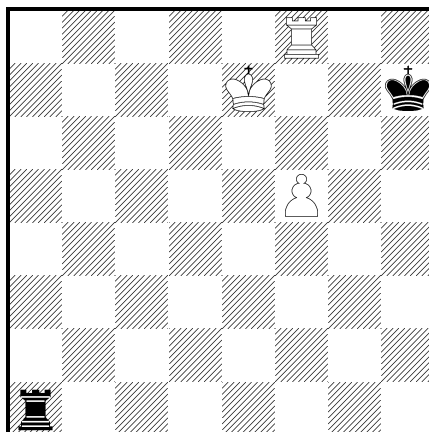
BNT

Manévr se skládá ze tří kroků:

1. Soupeřův král je vytlačen od pěšce. 1. ♖g1+ ♕h7

2. Věž jde na 4. (5.) řadu. 2. ♜g4! (2. ♕f7 ♜f2+ 3. ♖e6 ♜e2+ 4. ♕f6 ♜f2+ 5. ♖e5 ♜e2+ bílému nic nedá. A po 2. ♜g5 vadí ♕h6.)

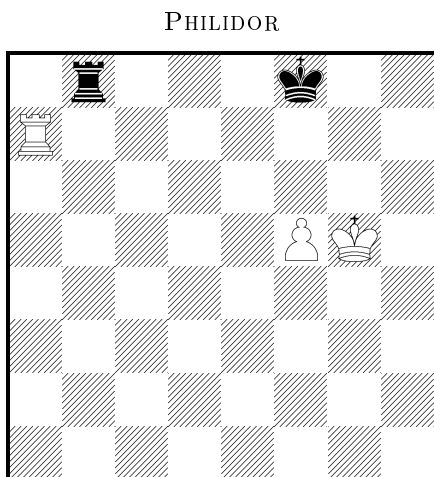
3. Nakonec je díky mostu uvolněn vlastní král. 2. ... ♜d1 3. ♕f7 ♜f1+ 4. ♖e6 ♜e1+ 5. ♕f6 ♜f1+ (5. ... ♜e2 6. ♜g5 ♜e1 7. ♜e5) 6. ♖e5 ♜e1+ 7. ♜e4+-.

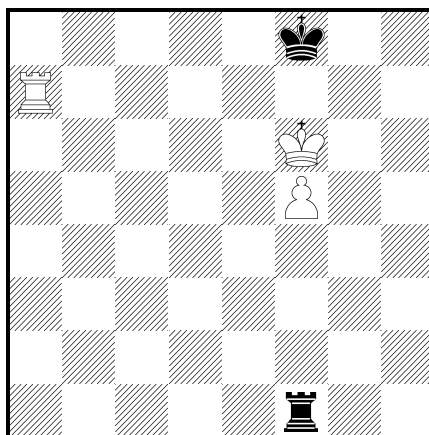
ČNT

V.2.b) Philidorovo postavení

Ačkoliv se bílému podařilo odtláčit krále od pěšce, udrží černý remízu tím, že napadne krále ze strany. 1. ... ♜a7+ 2. ♕d6 ♜a6+ 3. ♖e5 ♜a5+ 4. ♕f4 ♜a4+ 5. ♖g5 (Bílý král se sice ukryl, ale černý přejde k Philidorově pozici.) 5. ... ♕g7 6. ♜b8 ♜a6 7. ♜b7+ ♕f8=.

BNT/ČNT

ČNT

Bílý na tahu: 1. ♕g6! (1. f6? ♜b1 2. ♕g6 ♜g1+=) 1. ... ♜b1 (Aktivizace věže již přichází pozdě. Nepomáhalo ani 1. ... ♜b6+ 2. f6 či 1. ... ♜c8 2. f6.) 2. ♜a8+ ♕e7 3. f6+ ♕e6 4. ♜e8+ ♕d7 5. f7+-.

Černý na tahu: Je nutno zabránit králi, aby vstoupil na pole g6. Proto 1. ... ♜b6! 2. f6 ♜b1! =.

Zde nám pomůže předchozí příklad. Samozřejmě nejde 1. ... ♜e1? neboť po šachu věží prohraje černý pěšcovou koncovku.

a) 1. ... ♕e8? 2. ♜a8+ ♕d7 3. ♜f8! (3. ♕g6 ♕e7) 3. ... ♜f2 4. ♕g7 ♕e7 (4. ... ♜g2+ 5. ♕f7) 5. f6+ ♕d7 6. ♜a8 (6. f7? ♜g2+ 7. ♕f6 ♜f2+ 8. ♕g6 ♜g2+ 9. ♕h5 ♕e7=) 6. ... ♜g2+ 7. ♕f8 ♜f2 8. f7 ♜g2 9. ♜a1 ♜g3 10. ♜d1+ ♕c6 11. ♜d4+-. Bílý nakonec postavil most!

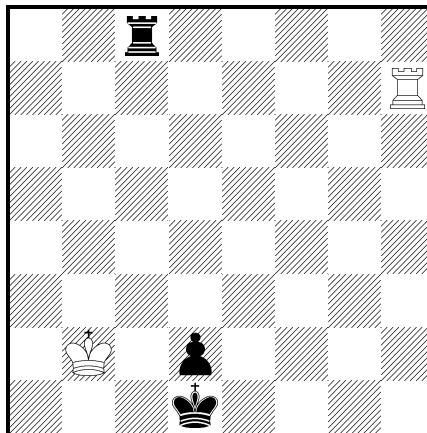
b) 1. ... ♕g8! 2. ♜a8+ ♕h7 3. ♜f8! (3. ♕e6 ♕g7) 3. ... ♜a1! 4. ♜e8 (4. ♕e7

V.2.c) Karstedtův manévr

♖a7+=) 4. ... ♖f1! 5. ♖f8 (5. ♖e7+ ♔g8 ; 5. ♔e6 ♔g7) 5. ... ♖a1=.

V.2.d) Další příklady

GRIGORJEV (studie, 1937)

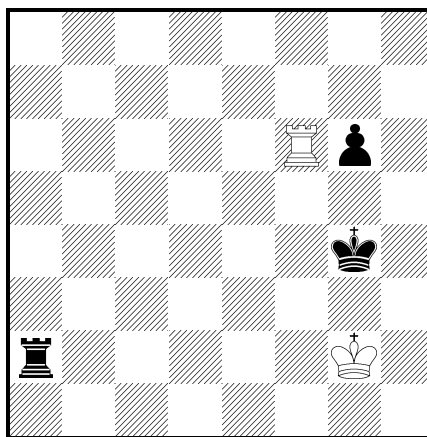

BNT

V tomto příkladě je důležité, že pěšce a věž dělí alespoň tři sloupce. 1. ♖h1+ ♔e2 2. ♖h2+ ♔e3 3. ♖h3+ ♔e4 4. ♖h4+ ♔f3 5. ♖h3+=.

Pokud bílý hraje 5. ... ♔g2, pak po 6. ♖d3 je remíza jasná. Jinak dává bílý věčný šach.

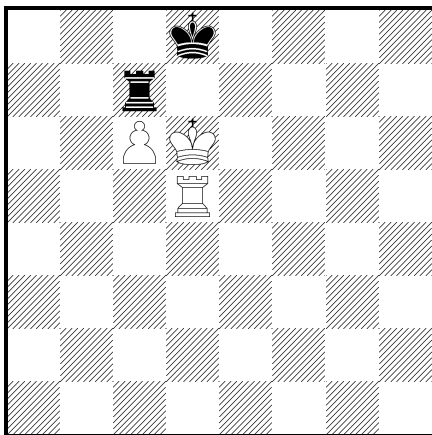
LOMBARDI – ROSEN
Essen 1981

BNT

1. ♔f1? (Po správném 1. ♔g1 g5 2. ♖b6 ♔h3 3. ♖b3+ by partie skončila remízou, neboť bílý by dosáhl Philidorovy pozice.) 1. ... g5 2. ♖b6 ♔g3 3. ♖b3+ ♔h2! (3. ... ♔g4 4. ♔g1=) 4. ♖b4 (4. ♖b5 g4 5. ♖h5+ ♔g3 6. ♖h8 ♖a1+ 7. ♔e2 ♔g2-+) 4. ... ♖g2 5. ♖b8 (5. ♖b5 g4 6. ♖h5+ ♔g3 7. ♖f5 ♖a2 8. ♔g1 ♖a1-+) 5. ... g4 6. ♖h8+ ♔g3 7. ♖f8 ♖a2 8. ♖f7 ♖a1+ 9. ♔e2 ♔g2 10. ♖f2+ ♔g1 11. ♖f8 g3 12. ♖g8 g2 . 0 : 1

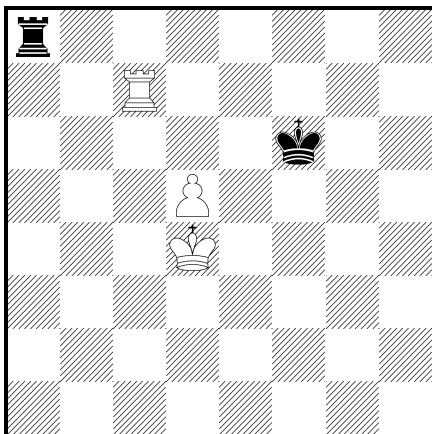
EM. LASKER (studie)

BNT

1. ♖c5+! (1. ♜h5? ♜d7+! 2. ♖c5 ♜d1=)
 1. ... ♖c8 (1. ... ♖e8 2. ♖b6+-) 2. ♖b6
 ♜h7 (2. ... ♖b8 3. ♜d8+ ♜c8 4. ♜xc8+
 ♖xc8 5. c7+-) 3. ♜g5 ♜h8 4. ♜a5 ♖b8
 5. c7+-.

CHÉRON (studie, 1944)

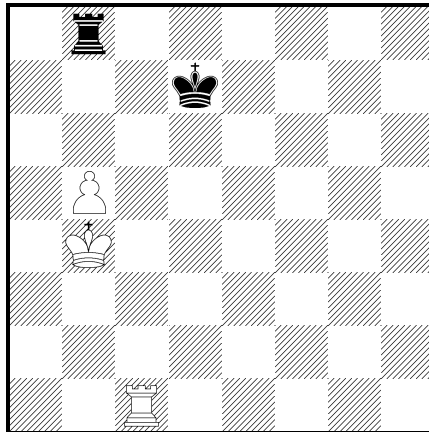

BNT

Bílý král stojí poměrně daleko od pěšce. Ale černý toho nemůže využít k přiblížení se k pěšci. Kromě toho stojí na dlouhé straně a tím brání v zásahu své věži. 1. ♖c5 ♜a5+ 2. ♖d6 ♜a6+ 3. ♜c6+-.

V.2.e) Útok zepředu

AVERBACH

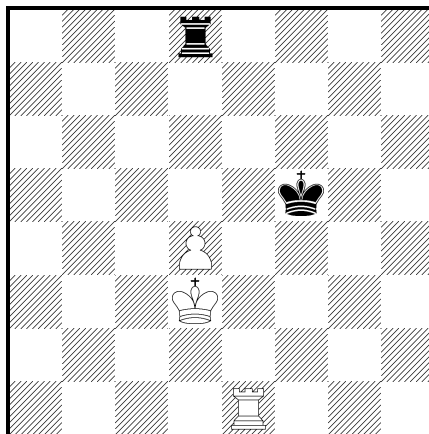

BNT/ČNT

Černý král je odřezán věží od pěšce. Černá věž je připravena napadat bílého krále zepředu. Ale je-li **Bílý na tahu**, tak to k remíze nestačí: 1. ♖a5 ♜a8+ 2. ♖b6 ♜b8+ 3. ♖a6 ♜a8+ 4. ♖b7+-.

Naopak, je-li **Černý na tahu**, může se ještě zachránit: 1. ... ♜c8! 2. ♜xc8 (2. ♜h1 ♖c7 3. ♜h7+ ♖b8 4. ♖a5 ♜g8 5. b6 ♜f8 6. ♖a6 ♜g8=) 2. ... ♖xc8 3. ♖a5 ♖b7=.

AVERBACH

BNT/ČNT

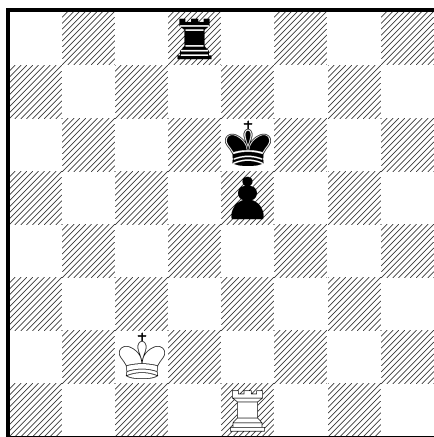
Jestliže pěšec ještě nepřekročil polovinu šachovnice, může se slabší strana obecně zachránit. Mezi věží a pěšcem jsou tři řady (magické číslo ve věžových koncovkách).

Bílý na tahu: 1. ♖c4 ♜c8+ 2. ♖d5 ♜d8+ 3. ♖c5 ♜c8+ 4. ♖b6 ♜d8! (4. ... ♜b8+? 5. ♖c7 ♜b5 6. ♖c6 ♜b8 7. d5+-) 5. ♖c5 (5. ♜d1 ♖e6=) 5. ... ♜c8+ 6. ♖b4

♖d8 7. ♜c4 ♞c8+ 8. ♚d3 ♞d8= . Bílý nepostoupil ani o krůček dále.

Černý na tahu: 1. ... ♜f6! (Pozor! Po 1. ... ♞d7? by se zmenšil odstup věže od pěšce a černý prohrává! 2. ♜c4 ♞c7+ 3. ♜b5 ♞d7 4. ♜c5 ♞c7+ 5. ♜d6! ♞c8 6. d5+- . Chybou je též 1. ... ♜f4? 2. ♞e6! ♜f5 3. ♞c6 ♞d7 4. ♜c4 ♞d8 5. d5 ♞d7 6. ♜c5 ♞d8 7. ♞e6+- . Černý král musí kontrolovat pole e6, aby zabránil v aktivizaci bílé věži.) 2. ♞e4 (Bílý chce uvolnit krále od obrany pěšce d4. 2. ♜c4 ♞c8+ 3. ♜b5 ♞d8 4. ♞e4 ♜f5=) 2. ... ♜f5! 3. ♞e1 ♜f6= .

Pro úspěšnou obranu při útoku zepředu musí být mezi věží a pěšcem alespoň tři řady.

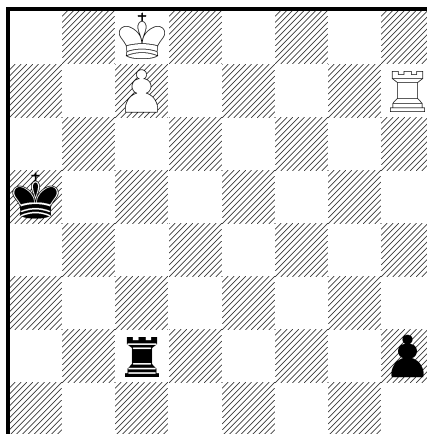
BNT/ČNT

Bílý na tahu: 1. ♜c3 (1. ♞d1 ♞xd1 2. ♜xd1 ♜d5 3. $\text{♜e1!}=$) 1. ... ♜f5 2. ♞f1+ ♜g4 3. ♞e1 ♞d5 4. ♜c4 ♞a5 5. ♜d3= .
Černý na tahu: 1. ... ♜f5 2. ♞f1+ ♜g4 3. ♞e1 ♜f4 4. ♞f1+ ♜g3 5. ♞e1 ♞d5! 6. ♜c3 (Nyní chybí jedno tempo.) 6. ... ♜f2 7. ♞e4 (7. ♜c4 ♞d4+-+) 7. ... ♜f3 8. ♞e1 e4 -+ .

Nestačí pouze, že věž má odstup tří řad od pěšce, je nutné též aby král bránil aktivizaci věže silnější strany, tj. v našem případě aby kontroloval pole d3 a d5.

V.2.f) Typické taktické obraty

EM. LASKER (studie, 1890)

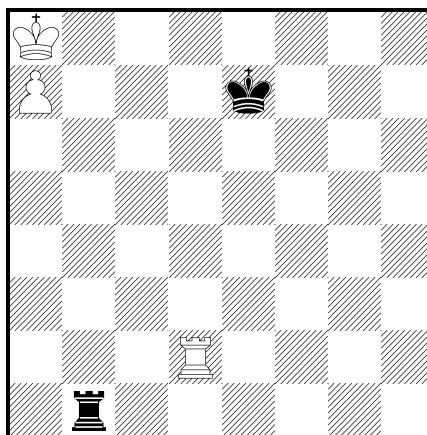

BNT

Oba pěšci postoupili stejně daleko. Obě věže brání z boku své pěšce a brání v postupu soupeřovu pěšci. Pozice se liší v postavení králů. Zatímco bílý podporuje svého pěšce, černý stojí daleko od něj. A to rozhodne. 1. ♜b7 ♞b2+ (1. ... ♜a4 2. ♞xh2+-) 2. ♜a7 ♞c2 3. ♞h5+ ♜a4 (3. ... ♜b4 4. ♜b7+-) 4. ♜b7 ♞b2+ 5. ♜a6! ♞c2 6. ♞h4+ ♜a3 7. ♜b6 ♞b2+ (7. ... ♜b3 8. ♞xh2) 8. ♜a5! ♞c2 9. ♞h3+ ♜a2 10. ♞xh2!+- .

V.2.g) Věžový pěšec

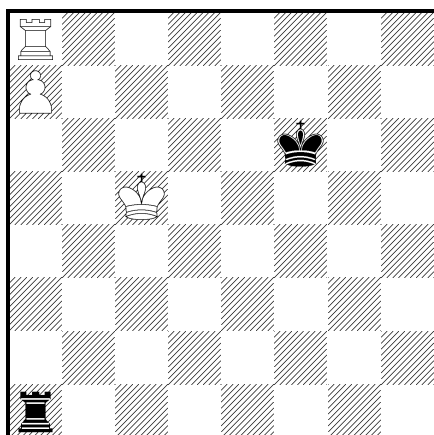
Též ve věžových koncovkách mají krajní pěšci své zvláštnosti. Obecně se při krajních pěšcích snižují vyhlídky na vítězství.

BNT

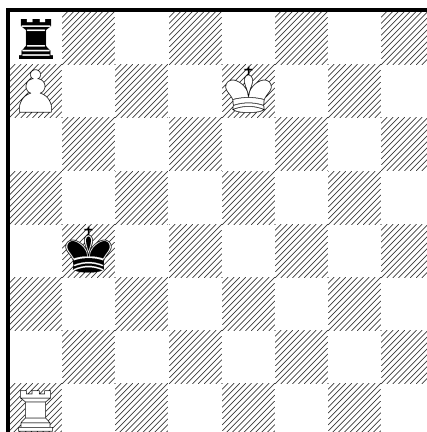
U krajního pěšce, na rozdíl od jiných, není možno *stavět most*. 1. ♞h2 ♜d7 2. ♞h8 ♜c7= . Věž nemůže odehnat jak soupeřova krále, tak i věž současně.

TARRASCH

ČNT

Věž je uvězněna vlastním pěšcem. Může táhnout pryč jen tehdy, pokud dá šach, nebo vytvoří nějakou hrozbu. Černý prohrává např. po 1. ... ♖b6 2. ♜b1+. 1. ... ♔g7! (1. ... ♜a2? 2. ♜f8++-; 1. ... ♜c1+? 2. ♔b4 ♜a1 3. ♜f8++-; 1. ... ♔e7? 2. ♜h8 ♜xa7 3. ♜h7++-) Po tahu v textu již není možno aktivizovat bílou věž. Černý potahuje věží po "a" sloupci a nechá stát krále na g7.

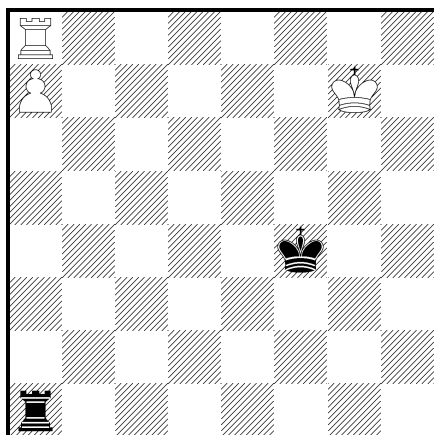
BNT/ČNT

Bílý na tahu: 1. ♔d6 ♔b5 2. ♔c7 ♔c5 3. ♔b7+-.

Černý na tahu: Černý na tahu se může úspěšně bránit, musí si však dávat pozor na maty. 1. ... ♔c5! (Podobně jako v pěšcových koncovkách, nikdy nedávat soupeřovu králi více prostoru, než je nutné! 1. ... ♔b5? 2. ♔d6! ♔b6 3. ♜b1+! ♔xa7 (3. ... ♔a6 4. ♔c7! ♜xa7+ 5. ♔c6+-) 4. ♔c7+-) 2. ♔d7 ♔b6 3. ♔d6 ♜xa7 4. ♜b1+ ♔a5! (4. ... ♔a6? 5. ♔c6+-) 5. ♔c5 ♜c7+=.

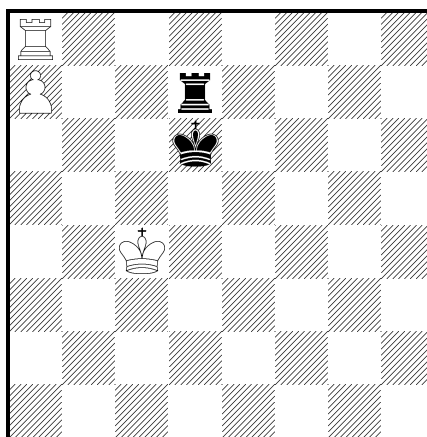
MORAVEC (studie, 1931)

TROJICKIJ (studie, 1896)

ČNT

Černý se musí bránit proti šachu věží. Proto se musí schovávat "ve stínu" bílého krále. 1. ... ♔g5! (1. ... ♔g4? 2. ♔f6! ♔f4 3. ♔e6 ♔e4 4. ♔d6 ♔d4 5. ♔c6 ♔c4 6. ♜c8! ♜xa7 7. ♔b6+-) 2. ♔f7 ♔f5 3. ♔e7 ♔e5 4. ♔d7 ♔d5 5. ♔c7 ♔c5 6. ♔b7 ♜b1+ 7. ♔a6 ♜a1+ 8. ♔b7 ♜b1+ 9. ♔c7 ♜a1 10. ♜c8 ♜xa7+ 11. ♔b8+ ♔b6=.

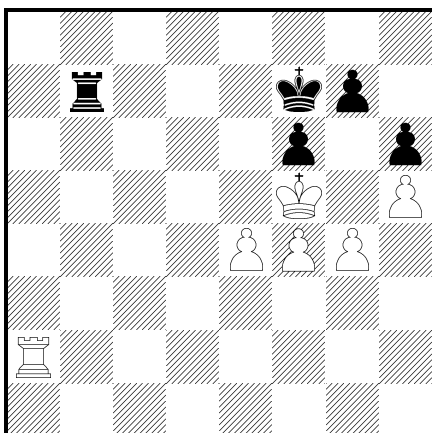
BNT

Bílý vyhraje postupem krále k pěšci. Černé figury si navzájem zavazí, navíc král musí zůstat "ve stínu" soupeřova krále. 1. ♔b5 ♔d5 2. ♔b6 ♜d6+ 3. ♔c7 ♜c6+ 4. ♔b7+-.

V.3. Koncovky s větším počtem pěšců — na jednom křídle

Obecně platí, že obrana je jednodušší než ve věžových koncovkách s pěšci na obou křídlech.

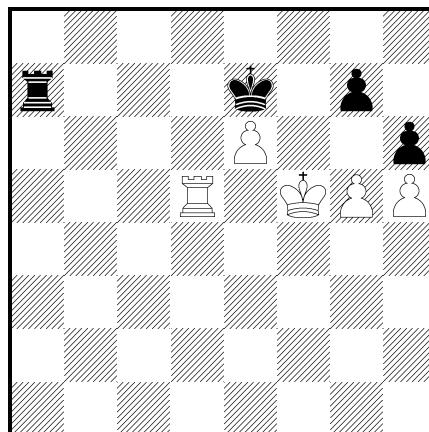
BOTVINNIK – NAJDORF (analýza)
1956

BNT

Bílý má rozhodující poziční výhodu a jeho plán realizace je přibližně tento: zesílit postavení věže, vytvořit volného pěšce “e” a s jeho pomocí odlákat černého krále od krytí bodu vniku, tj. g6. **1. ♖a5 ♗c7 2. ♗d5 ♖a7 3. e5 fxe5 4. fxe5** (Hrozí 5. ♗d7+ ♗xd7 6. e6+ s přechodem do vyhrané pěšcové koncovky.) **4. ... ♕e7 5. e6 ♖a4!** (5. ... ♖a6? 6. ♗d7+ ♕f8 7. ♕g6 ♗xe6+ 8. ♕h7) **6. g5!** (Pointa akce bílého. Nic nedává 6. ♗d7+ ♕f8 7. e7+ ♕e8 8. ♖b7 ♖a5+ 9. ♕g6 ♗g5+= nebo 7. ♗f7+ ♕g8 8. g5 ♖a5+ (8. ... hxg5? 9. ♕g6+-) 9. ♕e4 ♖a6=.) **6. ... hxg5?** (Černý nezvládl napětí boje. Daleko houževnatější bylo 6. ... ♖a7!, ačkoliv i pak by bílý zvítězil. (viz diagram níže)) **7. ♗d7+ ♕f8 8. ♗f7+ ♕g8 9. ♕g6 g4 10. h6! gxh6 11. e7 ♖a8 12. ♗f6** (12. ... ♗e8 13. ♗d6! ♗xe7 14. ♗d8+). **1 : 0**

Diagram ukazuje pozici po lepším 6. ... ♖a7!

BNT

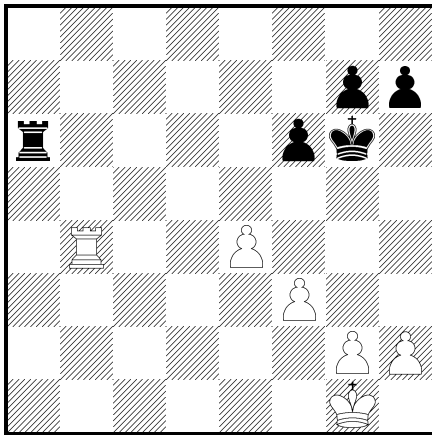
7. ♗e5! (7. gxh6? gxh6 8. ♗b5 ♗c7 9. ♗b6 ♗c5+ 10. ♕g6 ♗e5! 11. ♕xh6 ♕f6 12. ♗a6 (12. ♗b1 ♗xe6 13. ♗f1+ ♕e7+ 14. ♕g7 ♗e5 15. h6 ♗g5+=; 12. e7+ ♕xe7 13. ♕g6 ♗e1 14. ♕g7 ♗g1+ 15. ♗g6 ♗f1 16. h6 ♗f7+=) 12. ... ♗f5 13. ♖a3 ♕xe6 14. ♕g6 ♗f6+ 15. ♕g7 ♗f7+ 16. ♕g8 ♗b7 17. h6 ♕f6 18. ♗a6+ ♕g5=) **7. ... hxg5** (Nepomáhalo 7. ... ♕d6 8. gxh6 gxh6 9. ♕f6+- ani 7. ... ♗a6 8. ♕g6 ♕f8 9. ♕h7 hxg5 10. e7+ ♕e8 11. ♕xg7 g4 12. h6+-.) Nyní bílý vyhraje dvěma způsoby:

a) **8. ♕xg5 8. ... ♖a1** (8. ... ♕d6 9. ♕f5 ♗b7 10. h6! gxh6 11. ♕f6+-) **9. ♕g6 ♗f1** (9. ... ♗g1+ 10. ♗g5+-) **10. ♕xg7 ♗g1+ 11. ♕h6 ♗g2 12. ♗g5 ♗f2 13. ♕g7 ♕xe6 14. h6 ♗f7+ 15. ♕g8 ♖a7 16. h7+-** (analýza M. Botvinnika)

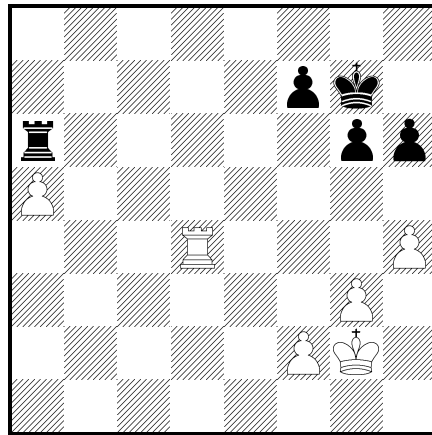
b) **8. ♕g6 ♕d6** (8. ... g4 9. ♕xg7 g3 10. h6 g2 11. ♗g5 ♕xe6+ 12. ♕g6+-) **9. ♗e1 g4 10. h6! gxh6 11. ♕f6 g3 12. e7 ♗xe7 13. ♗xe7 h5 14. ♗g7+-** (analýza Kopajeva).

LILIENTHAL – BENKÓ
1949

Analýza M. Botvinnika

ČNT

BNT

Situace je přibližně vyrovnaná, nehledě na materiální převahu bílého. Je velmi poučné sledovat, jak se černý důsledně brání všem hrozbám soupeře. 1. ... ♖a2 2. ♜b7 h5! (Charakteristický tah, kterým černý brzdí iniciativu bílého na královském křídle.) 3. h4 (Jinak by sám černý hrál 3. ... h4.) 3. ... ♜e2 4. ♖h2 ♖h6 5. ♖g3 ♖g6 6. ♜b1 ♖f7 7. ♜f1 ♖g6 8. ♜f2 ♜e1 9. ♜a2 ♖h6 10. ♖f4 ♜h1 11. ♖g3 ♜e1 12. ♜d2 ♖g6 13. ♖f2 ♜h1 14. g3 ♜a1 15. f4 ♜a3! (Opět odřezání černého krále.) 16. ♜e2 ♖f7 17. ♜e3 ♜a4 18. ♖f3 ♜a5 19. ♜b3 (19. e5 ♖e6 20. exf6+ ♖xf6 nic podstatného nedává.) 19. ... ♖g6 20. g4 hxg4+ 21. ♖xg4 ♜a1 22. h5+ ♖h7 23. e5 fxe5 24. fxe5 (Bílý maximálně zesílil pozici — vytvořil si volného pěšce a odtěsnil soupeřova krále. Přesto to k vítězství nestačí.) 24. ... g6 25. ♜b7+ ♖h6 26. e6 ♜a4+ 27. ♖f3 gxh5 28. e7 ♜a8 29. ♜d7 ♜e8 30. ♖f4 ♖g6 . 1/2 : 1/2

V.4. Koncovky s větším počtem pěšců — na obou křídlech

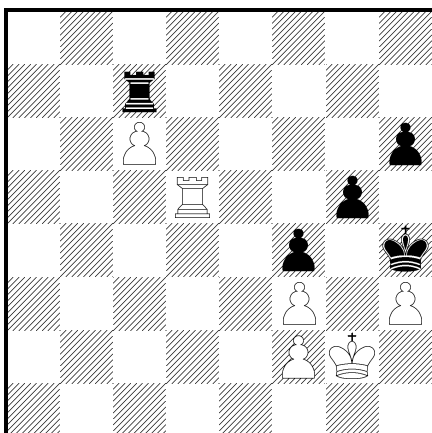
V.4.a) Uplatnění materiální převahy

Nachází-li se věž silnější strany za volným pěšcem a soupeřova věž před pěšcem, pak je obrana velmi obtížná. Silnější strana si ve většině případů vynutí výhodné postavení zugzwangu.

ALJECHIN – CAPABLANCA
Buenos Aires 1927

Tato pozice vznikla v rozhodující 34. partii o titul mistra světa. 1. ♜a4! (Hráno dle Tarasche! Nyní hrozí bílý převodem krále na b5.) 1. ... ♖f6 2. ♖f3 ♖e5 3. ♖e3 h5 4. ♖d3 ♖d5 5. ♖c3 ♖c5 6. ♜a2 (zugzwang) 6. ... ♖b5 7. ♖d4 ♜d6+ 8. ♖e5 ♜e6+ 9. ♖f4 ♖a6 10. ♖g5! (Černý si sice uvolnil věž, ale bílý král již vnikl příliš hluboko do postavení černého.) 10. ... ♜e5+ 11. ♖h6 ♜f5 (V partii se stalo 12. f4 což také vedlo k výhře.) 12. ♖g7 ♜f3 13. ♜d2 (Hrozí 14. ♜d6+ s dalším 15. ♜f6.) 13. ... ♖xa5 14. ♜d5+ ♖b4 (14. ... ♖b6 15. ♜d6+ ♖c7 16. ♜f6) 15. ♜d4+ ♖c3 16. ♜f4+-.

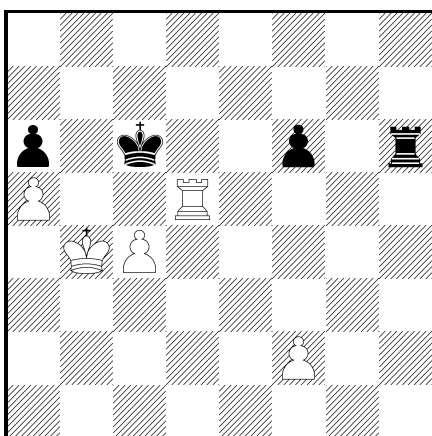
MARIČ – PETROVIČ
Jugoslávie 1974

1. ♖c5 ♔h5 2. ♖c2! ♔h4 (2. ... ♔g6 3. h4!+-) 3. ♖c1 ♔h5 (3. ... h5 4. ♖c4 g4 5. hxg4 hxg4 6. ♖c5! g3 7. fxg3+ fxg3 8. ♔g1!+-) 4. h4! g4 (4. ... gxh4 5. ♔h3 ♔g5 6. ♖c5+--) 5. fxg4+ ♔xg4 6. f3+ ♔xh4 7. ♖c5 ♖g7+ (7. ... h5 8. ♔f2+-) 8. ♔f1! ♖c7 9. ♔f2 h5 10. ♔g2 ♖g7+ 11. ♔f1 ♖g2 (11. ... ♖c7 12. ♔f2!+-) 12. ♖xh5+! 1 : 0

Při realizaci materiální převahy v klidných pozicích lze uplatnit strategický princip všech konovek — princip “nеспěchat”.

SMYSLOV – FORINTOS
Monte Carlo 1968

BNT

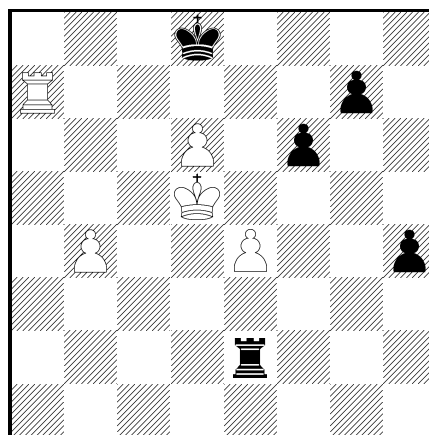
I přesto, že má bílý pěšce více a aktivní věž, není cesta k výhře jednoduchá. 1. ♖f5 ♔d6 2. f3! (Připravuje postup krále do centra.) 2. ... ♖g6 (Po 2. ... ♔e6 3. ♖d5 ♖h3 4. ♖d3 by černý král zůstal odřezán. Též 2. ... ♔c6 3. c5 ♖h4+ 4. f4 ♖h6 5. ♔c4 ♖g6 6. ♖d5 dává bílému rozhodující výhodu.) 3. ♔b3! ♖h6

4. ♔c3 (zugzwang) 4. ... ♔c6 (4. ... ♖g6 5. ♔d4 Po 4. ... ♖g6 5. ♔d4 by černému chyběl šach věži na čtvrté řadě — smysl tahu 3. ♔b3!) 5. ♔d4 ♖g6 (Nyní vázlo 5. ... ♖h4+ na 6.f4, neboť černému chybí obranný tah 6. ... ♔e6.) 6. f4 ♖h6 7. ♔e4 ♖g6 (7. ... ♔d6 8. ♖d5+ ♔e6 9. f5+ ♔e7 10. ♔d4+-) 8. ♖h5! ♖g1 9. ♖h6 ♖e1+ 10. ♔f5 ♖a1 11. ♖xf6+ ♔b7 12. ♖b6+ ♔a7 13. ♖e6 ♖xa5+ 14. ♔g6 ♖c5 15. f5 ♖xc4 16. f6 ♖g4+ 17. ♔f5 ♖g1 18. f7 . 1 : 0

V.4.b) Uplatnění poziční převahy

Následující příklad ukazuje jak nebezpečná je souhra aktivní věže na 7.(2.) řadě s králem a volným pěšcem.

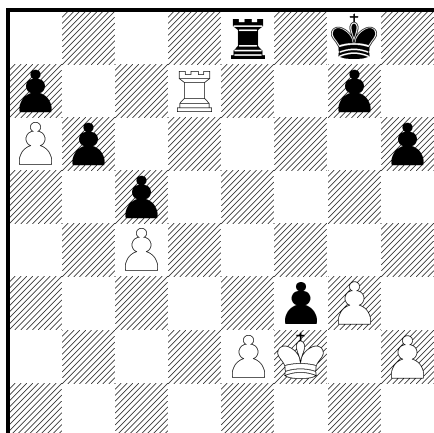
SCHLECHTER – PERLIS
Karlovy Vary 1911

BNT

1. e5! ♖d2+ (1. ... fxe5 2. ♔e6+-; 1. ... ♖xe5+ 2. ♔c6 ♔e8 3. ♖a8+ ♔f7 4. d7+-; 1. ... h3 2. ♖a8+ ♔d7 3. e6+--) 2. ♔e6 ♔c8 3. d7+ ♔b8 4. ♖a6 ♔c7 5. ♖d6 ♖xd6+ 6. exd6+ ♔d8 7. b5+- . 1 : 0

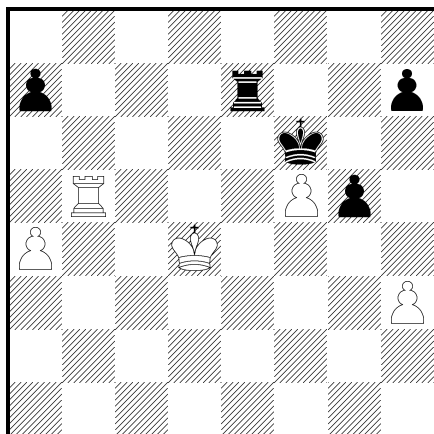
LILIENTHAL – DUBININ
Moskva 1940

BNT

1. ♖xf3 ♜a8 (vynuceno) 2. ♖e4 ♖h7 3. ♖d5 ♖g6 4. ♖c6 ♜e8 (Hrozilo 5. ♖b7.) 5. ♜xa7 ♜xe2 6. ♜d7 ♜xh2 7. a7 ♜a2 8. ♖b7 . 1 : 0

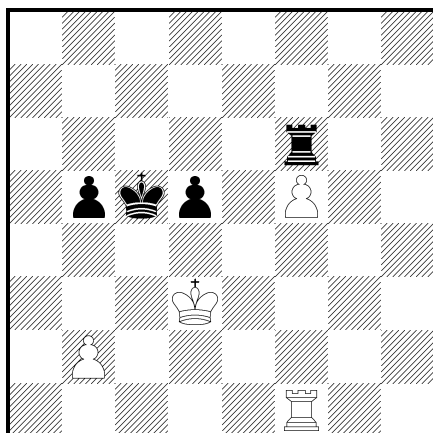
ALONI – GELLER
Helsinki 1952

ČNT

1. ... h5 2. a5 g4 3. hxg4 hxg4 4. ♜b8 (4. a6 g3 5. ♜b7 g2 6. ♜b1 ♖xf5 7. ♜g1 ♜e2 8. ♖d3 ♜a2 9. ♖e3 ♖g4+-) 4. ... ♖xf5 5. ♜f8+ ♖g5 6. ♜g8+ ♖f4 7. ♜f8+ ♖g3 8. ♜g8 ♖f3 9. ♜f8+ ♖g2 10. ♜f6 g3 11. ♖d3 ♖g1 12. ♜h6 g2 13. a6 ♖f1 14. ♜f6+ ♖e1 15. ♜g6 ♜e2 16. ♜g7 ♖f1 . 0 : 1

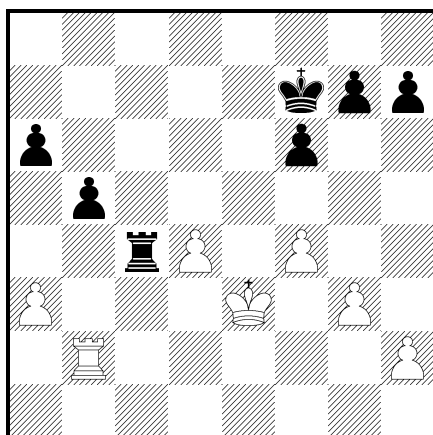
LASKER – RUBINSTEIN
1914

BNT

1. ♜f4 b4 (Pěkné varianty by vznikly po 1. ... ♜f7 2. f6 ♖d6 3. ♖d4 ♖e6 4. b4+-; 1. ... d4 2. ♖e4 ♜d6 3. ♜f3 ♖c4 4. b3+ ♖b4 5. ♜d3 ♖c5 6. ♖e5 ♜d8 7. f6 ♜e8+ 8. ♖f5 ♖d5 9. f7 ♜f8 10. ♖f6 ♖e4 11. ♜d1 d3 12. ♖e7 ♜h8 13. f8♜ ♜xf8 14. ♖xf8 ♖e3 15. ♖e7 d2 16. ♖d6+-) 2. b3 ♜f7 (Černý je v nevýhodě tahu i po 2. ... ♖c6 3. ♖d4 ♖d6 4. ♜f2+-) 3. f6 ♖d6 4. ♖d4 ♖e6 5. ♜f2 ♖d6 6. ♜a2! ♜c7 (6. ... ♜xf6 7. ♜a6+; 6. ... ♜b7 7. ♜a6+ ♖d7 8. ♖xd5) 7. ♜a6+ ♖d7 8. ♜b6! (Korunuje vítězný manévr ♜f4—f2—a2—a6. Proti ztrátě dalšího pěšce nemá černý obranu. Chybné je 8. ♖xd5? ♜c3.) (8. ... ♜c3 9. ♜xb4 ♜f3 10. ♖e5 ♜f1 11. ♜f4+-). 1 : 0

MARSHALL – ČIGORIN
Barmen 1905

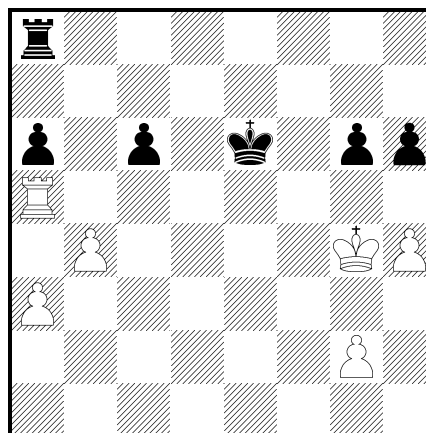

ČNT

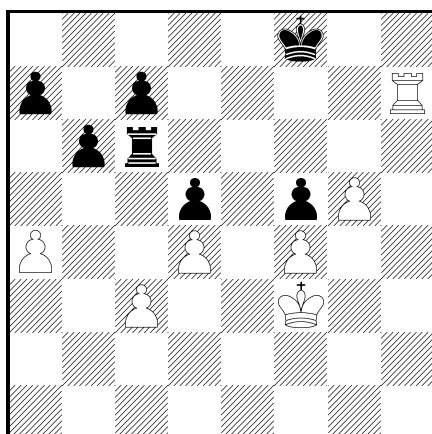
1. ... ♖e6! (1. ... ♜c3+? sice získá pěšce, ale po 2. ♖e4 ♜xa3 3. ♖d5 je dříve slabý pěšec

na d4 najednou nepřijemný.) **2. ♖b3 ♕d5 3. ♜d3 f5 4. h3 h5 5. ♖e2** (5. h4 g6 6. ♜d1 ♜c3+ 7. ♜d3 ♜xd3+ 8. ♕xd3 a5 9. ♕c3 b4+ 10. axb4 axb4+ 11. ♕xb4 ♕xd4+-) **5. ... ♜xd4 6. ♜c3 ♜e4+ 7. ♕d2 h4! 8. ♜c7 hxc3 9. ♜xc7 ♜xf4 10. ♜xc3 ♕e5 11. ♕e2 ♜c4 12. ♜g6 ♜a4 13. ♜g3 f4 14. ♜b3 ♜c4!** (14. ... ♕e4 15. ♜b4+! ♜xb4 16. axb4=) **15. ♕d1 ♕e4 16. h4 f3 17. ♕e1 ♕f4 18. h5 ♜c1+ 19. ♕f2 ♜c2+ 20. ♕e1 ♕g3+-.** **0 : 1**

FLOHR – VIDMAR
Nottingham 1936

CAPABLANCA – TARTAKOWER
New York 1924

BNT

1. h5! (Bílý oslabuje královské křídlo černého.)
1. ... g5 (1. ... gxh5+ 2. ♕xh5 ♜g8 3. g4! ♕d6 4. ♜xa6+-) **2. g3 ♜a7 3. ♕f3 ♜a8 4. ♕e4 ♜a7 5. ♜e5+!** ♕d6 (5. ... ♕f6 6. ♜c5! ♜c7 7. ♜a5 ♜a7 8. ♕d4 ♕e6 9. ♕c5 ♜d7 10. ♜xa6 ♜d3 11. ♜xc6+ ♕f7 12. a4 ♜xc3 13. ♜xh6+-) **6. ♜e8 c5** (6. ... ♜e7+? 7. ♜xe7 ♕xe7 8. ♕e5) **7. ♜d8+ ♕c6** (7. ... ♕c7 8. ♜h8 cxb4 9. ♜h7+ ♕b8 10. ♜xa7 ♕xa7 11. axb4 ♕b6 12. ♕f5 ♕b5 13. ♕g6 ♕xb4 14. ♕xh6 a5 15. ♕xg5+-) **8. ♜c8+ ♕b6 9. ♜xc5 ♜h7 10. ♜e5 ♕c6 11. ♜e6+ ♕b5 12. ♕f5 ♜f7+ 13. ♜f6+-.** (Po 13. ♕g6 ♜f3 14. ♕xh6 ♜xc3 15. ♜e5+ ♕c4 16. ♜xc5 ♜xa3 je černá věž zbytečně aktivní.) **1 : 0**

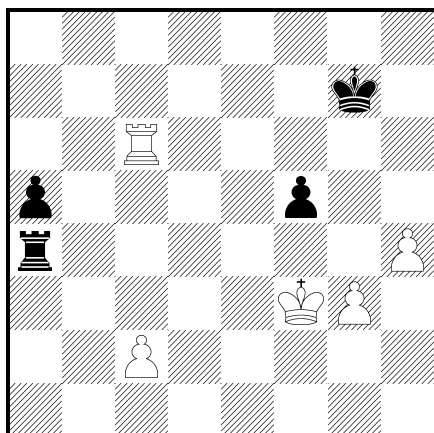
BNT

1. ♕g3! (Pěšce c3 není možno udržet. Bílý má aktivní věž na 7. řadě. Po pasívním 1. ♜d7? ♜xc3+ 2. ♕e2 ♜a3 3. ♜xd5 ♜xa4 4. ♜xf5+ ♕g7 bojuje bílý o remízu. Tahem v textu aktivizuje bílý i svého krále.) **1. ... ♜xc3+ 2. ♕h4 ♜f3** (2. ... ♜c1 3. ♕h5 c5 (3. ... ♜h1+ 4. ♕g6+-) 4. ♜d7 cxd4 (4. ... c4 5. ♕g6+-) 5. ♜xd5 ♜d1 6. ♕g6 d3 7. ♕f6 ♕e8 8. g6+-) **3. g6 ♜xf4+ 4. ♕g5 ♜e4** (4. ... ♜xd4 5. ♕f6 ♕e8 (5. ... ♕g8 6. ♜xc7 s ideou ♜c8 ♯) 6. ♜xc7! ♜xa4 7. g7 ♜g4 8. ♜xa7+-) **5. ♕f6!+- ♕g8 6. ♜g7+ ♕h8 7. ♜xc7 ♜e8 8. ♕xf5!** (8. ♕f7 ♜d8 s ideou f5-f4.) **8. ... ♜e4 9. ♕f6 ♜f4+ 10. ♕e5 ♜g4 11. g7+! ♕g8** (11. ... ♜xc7 12. ♜xc7 ♕xc7 13. ♕xd5+-) **12. ♜xa7 ♜g1 13. ♕xd5 ♜c1 14. ♕d6 ♜c2 15. d5 ♜c1 16. ♜c7 ♜a1 17. ♕c6 ♜xa4 18. d6!** **1 : 0**

V.4.c) Úspěšná obrana

Aktivizace figur v obraně je často spojená s obětí pěšce a mnohdy představuje účinnější metodu než je pasívní obrana při materiální rovnováze. Proto je vždy nutné promýšlet, zda není lépe zaměnit obranu za aktivní protihru!

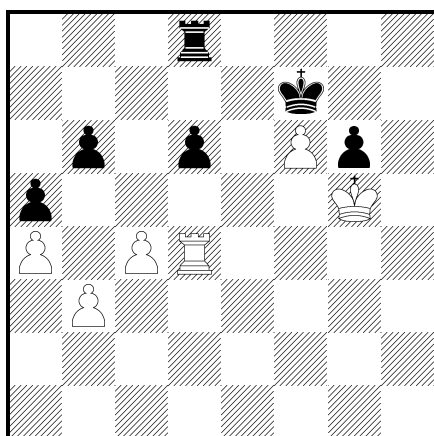
SCHLECHTER – LASKER
Berlín 1910

ČNT

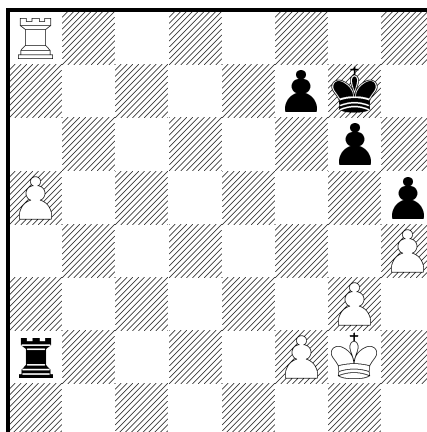
Na první pohled nemá černý proti hrozbám 2. c4 a 3. ♖f4 vhodnou obranu. Proto obětuje pěšce za souhru figur! 1. ... ♖e4! (1. ... ♖a1 2. ♖a6 a4? (2. ... ♖a4!) 3. ♖f4 ♖f1+ 4. ♖e5 ♖f3 5. ♖xa4 ♖xg3 6. ♖f4!+-) 2. ♖c5 ♖f6 3. ♖xa5 ♖c4! (Pointa aktivní obrany — poziční převaha vyváží obětovaného pěšce.) 4. ♖a2 ♖c3+ 5. ♖g2 ♖e5 6. ♖b2 ♖f6 7. ♖h3 ♖c6! (7. ... f4? 8. ♖b3 ♖xc2 9. ♖f3+-) 8. ♖b8 ♖xc2 9. ♖b6+ ♖g7 10. h5 ♖c4 11. h6+ ♖h7 12. ♖f6 ♖a4 . 1/2 : 1/2

CAPABLANCA – VIDMAR
New York 1927

ČNT

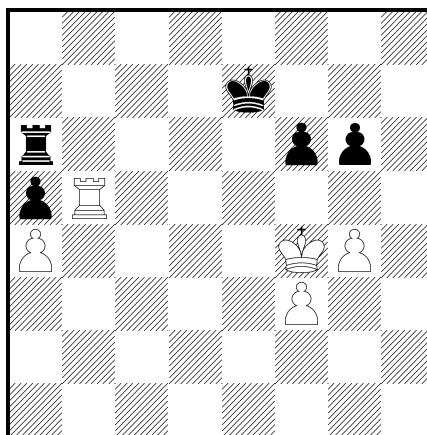
Cesta k vyrovnání je spojena s přechodnou obětí pěšce. 1. ... ♖e8! 2. ♖xd6 ♖e5+ 3. ♖g4 ♖e6=.

BNT

1. a6 ♖a3! 2. ♖f1 ♖a2! 3. ♖e1 ♖f6 4. f3 (4. ♖d1 ♖xf2 5. ♖c1 ♖a2 6. ♖b1 ♖a5 7. ♖b2 ♖f5 8. ♖b3 ♖g4 9. ♖b4 ♖a1 10. ♖b5 ♖xg3+-) 4. ... ♖a3! 5. ♖e2 ♖g7 6. ♖d2 (6. g4 hxg4 7. fxg4 f5! =) 6. ... ♖xf3 7. ♖c2 ♖xg3 8. ♖b2 ♖g2+ 9. ♖b3 ♖g1 10. ♖b2= (10. ♖b4? ♖a1 11. ♖b5 g5! 12. hxg5 h4 13. ♖c8 h3 14. ♖c2 ♖a3!±) s opakovaním tahů =.

PETROHRAD – LONDÝN (analýza)
1886/7

ČNT

V tomto postavení byla partie přerušena a černí se bez dohrávání vzdali, neboť počítali jen s pokračováním: 1. ... ♖a7? 2. ♖e4 ♖a6 3. ♖d4 ♖a7 4. f4 a nyní

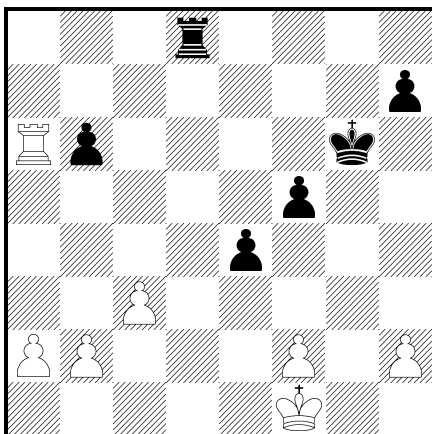
a) 4. ... ♖a6 5. ♖b7+ ♖d6 (5. ... ♖e6 6. ♖c5 ♖a8 7. ♖b6+ ♖f7 8. ♖b5+-) 6. f5 gxf5 7. gxf5 ♖a8 8. ♖b6+ ♖e7 9. ♖c5 ♖d8 10. ♖b5+-

b) 4. ... ♖d6 5. ♖b6+ ♖e7 6. ♖c5 ♖c7+ 7. ♖b5 ♖c1 8. g5 f5 (8. ...

fxg5 9. fxg5 ♖f7 10. ♔xa5+-) 9. ♖xg6 ♖f1 10. ♔xa5 ♖xf4 11. ♖f6! ♖f1 12. ♔b6 f4 13. a5 ♖g1 (13. ... f3 14. a6 f2 15. ♔a7! ♔e8 16. g6+-) 14. ♖xf4 ♖xg5 15. a6 ♖g1 16. a7 ♖a1 17. ♖f5 s dalším 18. ♖a5+-.

Ve výchozím postavení se však černí mohli zachránit, kdyby našli aktivní tah věží: 1. ... ♖c6! 2. ♖xa5 ♖c4+ 3. ♔e3 ♔f7 4. ♖a8 (4. ♖a7+ ♔e6 5. a5 ♖a4 6. a6 ♔e5 7. f4+ ♔d5 8. ♖a8 ♖a3+ 9. ♔f2 ♔c4=) 4. ... ♔g7 5. a5 ♖a4 6. a6 ♔h6! 7. f4 (7. a7 ♔g7=) 7. ... g5 8. fxg5+ fxg5 9. ♔d3 ♔g7 10. ♔c3 ♖xg4=.

TARRASCH – RUBINSTEIN
San Sebastian 1911

ČNT

Pozice černého není záviděnihodná. Má již o pěšce méně, druhý pěšec na dámském křídle je ohrožen. Zřejmě 1. ... ♖d6? 2. a4 s dalším 3. a5 prohrává, 1. ... ♖d8 2. a4 je příliš pasivní. Černý se proto bez ohledu na další ztráty na dámském křídle rozhodl nasadit svou převahu pěšců v centru a ohrozit bílého krále na první řadě. 1. ... ♖d2! 2. ♖xb6+ ♔g5 3. ♔e1 (3. a4 f4 4. a5 f3 5. ♔e1 ♖e2+ 6. ♔f1 (6. ♔d1? ♖xf2 7. a6 e3 8. a7 ♖d2+ 9. ♔c1 f2-+) 6. ... ♖c2 7. ♔e1 ♖e2+=) 3. ... ♖c2 4. ♖b5! ♔g4! 5. h3+! (5. a4 f4 6. a5 ♔f3 7. a6 ♖c1+ 8. ♔d2 ♖a1 9. ♖b6 ♔xf2-+) 5. ... ♔xh3 6. ♖xf5 ♖xb2 7. ♖f4 ♖xa2 8. ♖xe4 h5 9. c4 ♔g2 10. ♖f4 ♖c2 11. ♖h4 (11. ♔d1 ♖xf2 12. ♖xf2+ ♔xf2 13. c5 h4 14. c6 h3 15. c7 h2 16. c8 ♖ h1 ♖+=) 11. ... ♔f3 12. ♔d1 ♖xf2 13. c5 ♔e3 14. ♖xh5 ♔d4 . 1/2 : 1/2

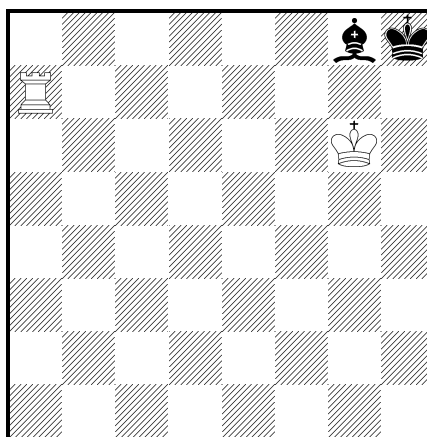
VI. Věž proti lehké figuře

Věž proti střelci nebo jezdcí zpravidla remizuje, slabší strana však musí zaujmout správné postavení. Ve složitějších pozicích s více pěšce otázku o síle věže nebo lehké figury lze stavět jen závisle na pozici; v některých pozicích jeden pěšec plně kompenzuje ztracenou kvalitu, v jiných pozicích dva nebo ani více pěšců nepostačí vyrovnat sílu lehké figury ve srovnání s věží.

VI.1. Věž proti střelci

VI.1.a) Pozice bez pěšců

Věž proti střelci (při absenci pěšců) nemůže za normálních okolností vyhrát. Král slabší strany musí ustupovat do rohu opačné barvy, než je jeho střelec! Správně vedená obrana skončí vždy následující pozicí.

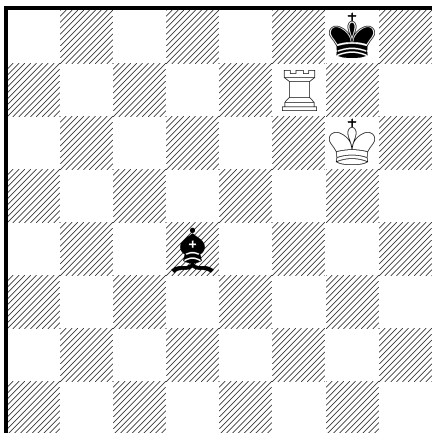

BNT

Výhru nelze vynutit, neboť po 1. ♖a8 je černý v patu.

Pokud slabší strana nezná pravidlo správné obrany a ustupuje králem z rohu barvy vlastního střelce, pak prohraje.

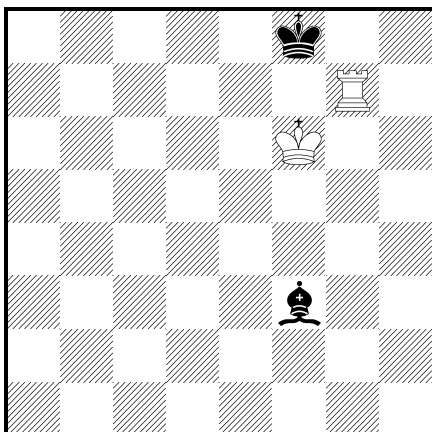
KLING, HORWITZ (studie, 1851)

ČNT

1. ... ♔g1 (Vynuceno. Hrozilo 1. ♚d7 ♘d6 2. ♚b7 ♘c5 3. ♚b8+ ♘f8 4. ♚a8 +- .) 2. ♚f1! (Pouze tak! 2. ♚d7 ♘f8 3. ♘f6 ♘b6! a černý se zachrání.) 2. ... ♔h2 3. ♚f2 ♔g3 4. ♚g2! ♘e5 (4. ... ♔h4? 5. ♘h5+! nebo 4. ... ♔d6 5. ♚d2 ♘e7 6. ♚c2+-) 5. ♚e2 ♘d6 6. ♚e8+ ♔f8 7. ♚d8+- .

KLING, HORWITZ (studie, 1851)

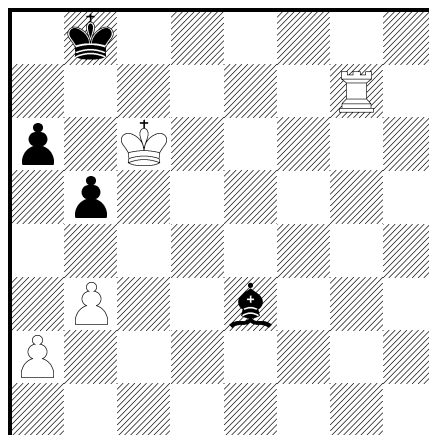

BNT/ČNT

Bílý na tahu: 1. ♚g3 ♘e4 (1. ... ♔h5 2. ♚h3 ♘f7 3. ♚h8+ ♘g8 4. ♘g6+- ; 1. ... ♘c6 2. ♚c3 ♘d7 3. ♚b3! ♘g8 4. ♚b8+ ♘h7 5. ♚b7+-) 2. ♚e3 ♘g2 3. ♚e2! ♘f3 4. ♚f2+- .

Černý na tahu: 1. ... ♘e8! 2. ♘e6 ♘d8 3. ♘d6 ♘e8= .

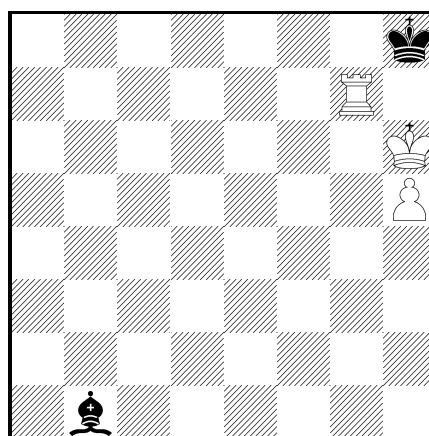
VI.1.b) Pozice s malým počtem pěšců

BNT

V pozici na diagramu zbaví energický nástup bílého soupeře všech nadějí na pevnost. 1. b4 ♘d4 2. ♚g3! ♘f2 3. ♚f3 ♘d4 4. a4! bxa4 5. ♚a3 ♘a7 6. ♚xa4 a bílý vyhraje, neboť nelze krýt 7. b5.

LEKEN (studie 1858)

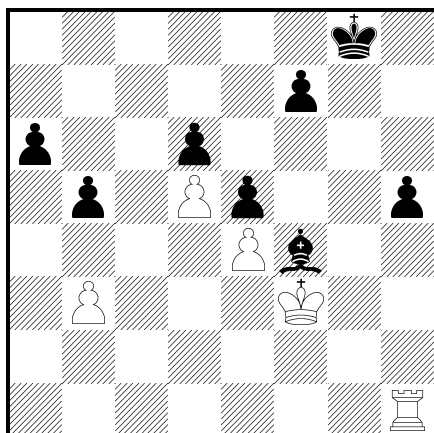
BNT

1. ♚b7! (Útok na střelce je nutný.) 1. ... ♘a2 2. ♚b8+ ♘g8 3. ♘g5 ♘g7 4. ♚b7+ ♘h8 (4. ... ♘f7 5. h6+ ♘g8 6. h7+ ♘h8 7. ♘h6) 5. ♘g6 ♘c4 (5. ... ♘d5 6. ♚h7+! ♘g8 7. ♚e7!) 6. ♚h7+! ♘g8 7. ♚d7! (aby nebyl šach) 7. ... ♘h8 8. h6 ♘b3 9. h7 ♘c2+ 10. ♘h6+- .

VI.1.c) Pozice s více pěšci

Věž je silnější než střelec, je-li většina pěšců slabší strany na polích barvy střelce. Typickým motivem v takovýchto pozicích je zugzwang.

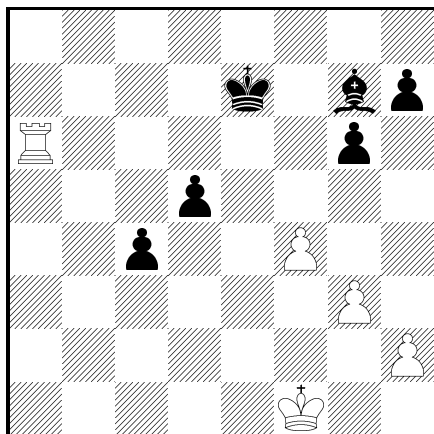
TAL – GLIGORIČ
Bled 1959

BNT

Zatím má černý za kvalitu tři pěšce. **1. ♖a1!** (Nepřítel číslo 1 — pěšci dámského křídla.) **1. ... h4 2. ♖g4 ♕e3 3. ♖xa6 ♕c5 4. ♖xh4 f5** (Při pasivní obraně by černý prohrál díky zugzwangu: 4. ... ♖g7 5. ♖g5 ♕e3+ 6. ♖f5 ♕c5 7. ♖a5 b4 8. ♖a6.) **5. exf5 e4 6. b4** (nejenergičtější) **6. ... ♕xb4 7. ♖g5 ♖f7 8. ♖a7+ ♖e8 9. f6 . 1 : 0**

BOTVINNIK – ZUIDEMA
Amsterdam 1966

BNT

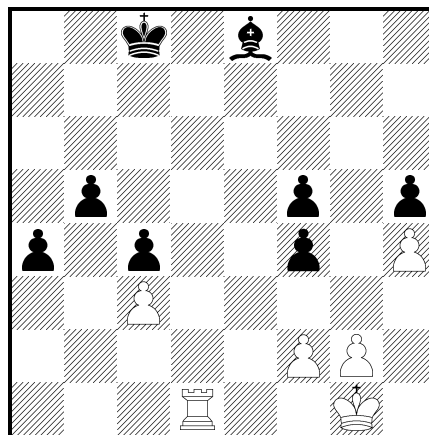
Zde se vynutí špatné postavení pěšců až v průběhu hry. **1. ♖a7+ ♖f8** (1. ... ♖f6? 2. ♖d7) **2. ♖c7 c3 3. ♖e2 h6 4. ♖d3 d4 5. g4 ♕f6** (Nutné bylo 5. ... g5 s cílem zabránit plánu bílého — omezit možnosti střelce.) **6. h4! ♖g8 7. ♖e4 ♕g7 8. g5 hxg5** (Po 8. ... h5 je možné např. 9. ♖c6 ♖f7 10. ♖d3 ♕h8 11. ♖c7+ ♖g8 12. ♖c8+ ♖h7 13. ♖a8 ♕g7 14. ♖a6 ♕h8 15. f5 gxf5 16. ♖h6+ ♖g8 17. ♖xh5 ♕g7 18. g6 a spojení volní pěšci rozho-

dují.) **9. hxg5 ♖f8 10. ♖d3 ♖g8 11. ♖c6 ♖f7 12. ♖e4 ♕h8** (jediné) **13. ♖c7+ ♖g8 14. ♖c8+ ♖h7 15. f5 gxf5+** (15. ... d3 16. ♖xd3 gxf5 17. g6+ ♖g7 18. ♖xc3) **16. ♖xf5 ♕g7** (16. ... d3 17. g6+) **17. ♖e8!** (Jen tento tah vynucuje zugzwang!) **17. ... d3** (17. ... c2 18. g6+! ♖h6 19. ♖e2 ; 17. ... ♕h8 18. g6+ ♖g7 19. ♖c8) **18. g6+ ♖h6 19. ♖e3 ♕d4 20. ♖xd3 c2 21. ♖h3+ ♖g7 22. ♖h7+ . 1 : 0**

Po zisku pěšce “c” postaví bílý věž na 7. řadu, převede krále na h5 a vyhraje postupem g7! ♖h7 ♖f7 s dalším g8♖+ a ♖g6.

Věž je silnější než střelec s pěšci, je-li v táboře soupeře mnoho slabin.

PETROSJAN – SMYSLOV
Moskva 1951

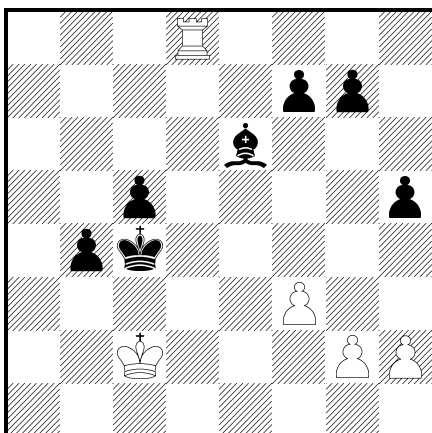

BNT

1. f3 ♖c7 2. ♖f2 ♖b6 3. ♖e2 ♖a5 4. ♖b1 a3 5. ♖d2 b4 (Špatné je i 5. ... ♖a4 6. ♖b4+ ♖a5 7. ♖c2) **6. cxb4+ ♖a4 7. ♖c3 a2 8. ♖a1 ♖a3 9. ♖xc4! ♖b2 10. ♖e1 a1♖ 11. ♖xa1 ♖xa1 12. b5 ♕d7 13. b6 ♕c8 14. ♖d5 ♖b2 15. ♖e5 ♖c3 16. ♖xf4 ♖d4 17. ♖g5 ♖e5 18. ♖xh5 ♖f6 19. g4 ♕b7 20. ♖h6 . 1 : 0**

Hlavním faktorem, který umožňuje úspěšně bojovat střelci proti věži, jsou volní pěšci.

ČIGORIN – STEINITZ
Hastings 1895

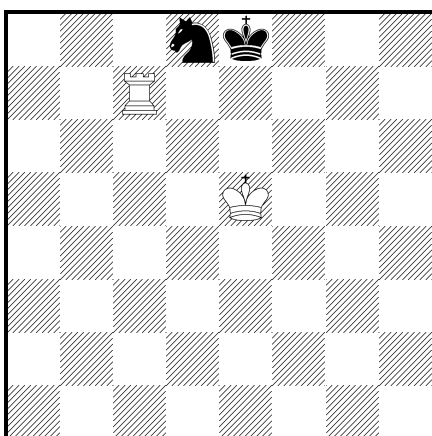
ČNT

1. ... ♙d5 (Černý zamýšlí ♚d4 s dalším postupem pěšců "b" a "c" a hrozbou průlomu na královském křídle.) 2. h4 ♜d4 3. ♞b8 ♙e6 4. ♞b7 g6 5. ♞b5 b3+ 6. ♚b2 c4 7. ♞b4 ♚d3 8. ♞b6 c3+ 9. ♚b1 ♙e3 (hrozí ♙f5+). 0 : 1

VI.2. Věž proti jezdcí

VI.2.a) Pozice bez pěšců

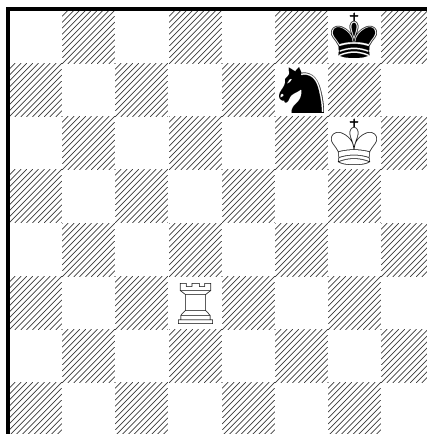
Rovněž koncovka věž proti jezdcí je ve většině případů remízová, jezdec se však nesmí moc vzdálit od krále, neboť by se mohl stát soupeřovou kořistí. Také pozice s jezdcem na rohovém poli jsou prohrané.

BNT

Ukázka remízy — pokud se jezdec nachází v blízkosti svého krále, pak při správné obraně nemůže věž proti jezdcí vyhrát. 1. ♚d6 ♜f7+ (1. ... ♙f8? 2. ♞c8 ♙e8 3. ♞b8+-) 2.

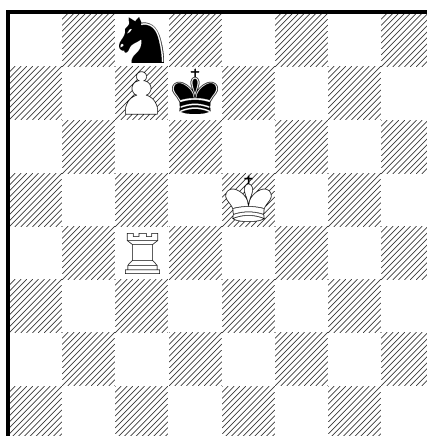
♙e6 ♜d8+ 3. ♙f6 ♙f8 4. ♞d7 ♙e8 (4. ... ♜c6? 5. ♞d6!+-) 5. ♞e7+ ♙f8 6. ♞e1 ♜b7 7. ♙e6 ♙e8 8. ♞b1 ♜d8+ 9. ♙d6 ♜f7+ 10. ♙e6 ♜d8+= .

BNT

Špatné postavení krále nebo jezce vede k prohře. 1. ♞d5 (Šlo též 1. ♞e3 ♜h8+ (1. ... ♜d6 2. ♞e6+-) 2. ♙f6 ♙h7 3. ♞g3+-) 1. ... ♜h8+ 2. ♙f6 ♜f7 3. ♞d7 ♜h6 4. ♙g6+- .

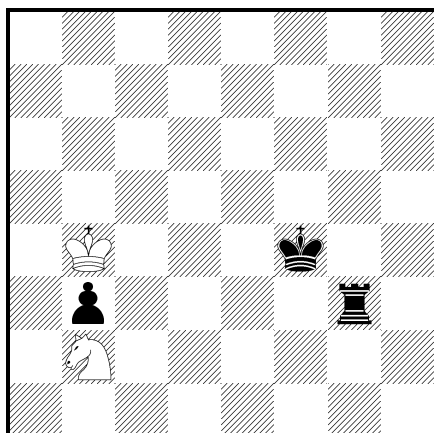
VI.2.b) Pozice s malým počtem pěšců

BNT

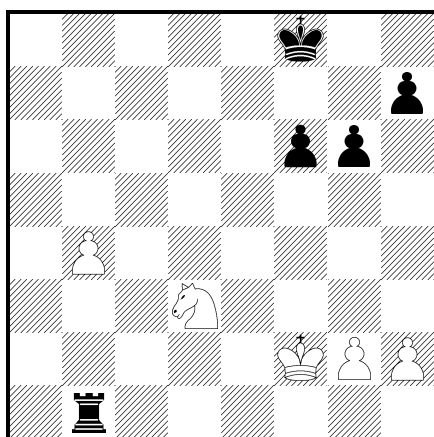
V této pozici má černý překvapující záchranu: 1. ♞c5 ♜e7 (1. ... ♜b6? 2. ♙d4 ♜c8 3. ♙c4 ♙d6 4. ♙b5 ♙d7 5. ♙a6 ♙d6 6. ♞c3 ♙d7 7. ♙b7+- ; 1. ... ♜a7? 2. ♙d5 ♜c8 3. ♙d4+-) 2. ♙d4 ♜c8 3. ♙d5 ♜e7+ 4. ♙c4 ♙c8! 5. ♙b5 ♙b7! 6. ♞e5 ♜c8= , neboť bílý niče nedosáhne.

EM. LASKER – ED. LASKER
New York 1924

1. ... ♔e4 2. ♞a4 ♔d4 3. ♞b2 ♖f3
4. ♞a4 ♖e3 5. ♞b2 ♔e4 6. ♞a4 ♔f3
7. ♔a3 (aby na 7. ... ♔e2 hrál 8. ♔b2 a
9. ♞c5.) 7. ... ♔e4 8. ♔b4 a po několika
tahách se soupeři shodli na remíze.

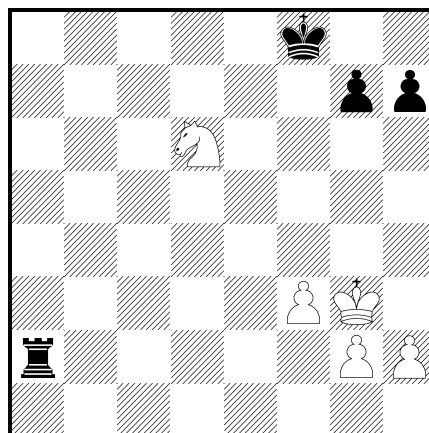
VI.2.c) Pozice s více pěšci

ČNT

1. ... ♔e7 2. ♔e3 ♔d6 3. h3 (3. ♔d4 ♖g1
4. ♞f4 g5 5. ♞d5 ♖xg2 6. ♞xf6 ♖xh2-+)
3. ... ♔d5 4. ♞f4+ (Hrozilo 4. ... ♖b3 a
5. ... ♔c4.) 4. ... ♔c4 5. ♔e4 ♖xb4 a
černý vyhraje, neboť nelze 6. ♞d5 pro 6. ...
f5+ 7. ♔e5 ♖b5.

VIDMAR – ALJECHIN
1930

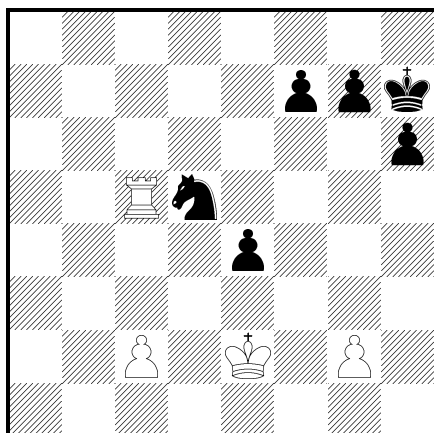

BNT

1. h4? (Ačkoliv tento tah lze sotva považovat
za rozhodující chybu, jistě usnadňuje černému
provedení jeho plánu, tj. postupné přibližování
černého krále. Bílý král se nyní bude muset
starat nejen o pěšce g2, ale popřípadě i o pěšce
h4. Jedna poziční úvaha v této pozici je ne-
sporná: nebylo radno postupovat bílými pěšci,
pokud to nebylo nutné, nebo bez reálné perspek-
tivy brzké výměny.) 1. ... ♔e7 2. ♞e4 h6
3. ♞f2 ♔e6 4. ♞d3 ♔f5 5. ♞f4 ♖a4
6. ♞d3 ♖c4 7. ♞f2 ♖c6 8. ♞h3 ♔e5
(Cíl cesty černého krále je jasný — pole e3, aby
se odtud pustil k objektu útoku — pěšci g2.)
9. h5? (Slabý tah, který značně usnadňuje
černému jeho úkol, protože vytváří nové slabiny
v jeho táboře, na které se může černý přeorien-
tovat. Lepší bylo např. 9. ♞f4 ale i pak má
černý převahu po 9. ... ♖a6 10. ♞h3 ♔d4 11.
♞f4 ♔e3 12. ♞d5+ ♔e2 13. ♞f4+ ♔f1 14.
♔h2 ♖a2 a bílý musí změnit výstavbu, neboť
po 15. ♔g3 jde již 15. ... g5 16. hxg5 hxg5
17. ♞e6 ♖xg2+ 18. ♔h3 ♔f2 19. ♞d4 ♖g1
20. ♔h2 ♖d1 21. ♞e6 ♖d5 a černý vyhraje.)
9. ... ♖c2 10. ♞f4 ♖d2! 11. ♞h3 ♔d4
12. ♞f4 ♔e3 13. ♞e6 (13. ♞h3 ♖a2! 14.
♞f4 ♖a5 a pěšec h5 padne.) 13. ... ♖d5
14. f4 (14. ♔h4 ♖e5! 15. ♞xg7 ♖g5 s dalším
vzetím na g2.) 14. ... ♖f5! 15. ♔g4 ♖f6!
16. f5 (16. ♞xg7 ♖xf4+ 17. ♔h3 ♖f6 18.
♞e8 ♖c6-+) 16. ... ♖f7 17. g3 ♔e4 18.
♞c5+ ♔d4! 19. ♞b3+ ♔e5 . 0 : 1

Věž má proti jezdcí značnou naději na výhru při
vzdáleném volném pěšci.

KARPOV – BRONŠTEJN
Moskva 1971

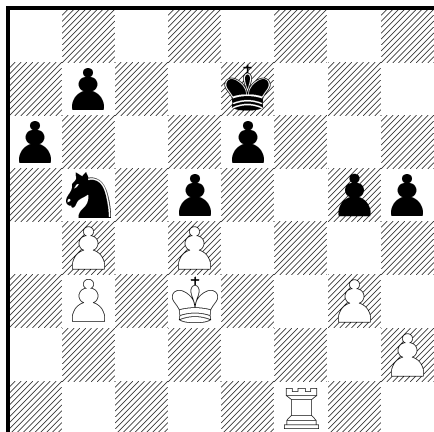

ČNT

Bílý lehce zvítězí díky pěšci "c". 1. ... ♖f4+ 2. ♕f2 ♖g6 3. g3 ♗e6 4. ♜d5 f5 5. c4 f4 6. c5 6. ... e3+ 7. ♕f3 fxg3 8. ♕xg3 h5 9. c6 e2 10. ♕f2 ♕f6 11. ♜d7 . 1 : 0

Převaha věže se projeví při hře na dvou křídlech, neboť jezdec má omezené pole působnosti. Má-li slabší strana pěšcové slabiny, zvyšuje to naději na úspěch.

MATANOVIČ – LARSEN
Portorož 1958

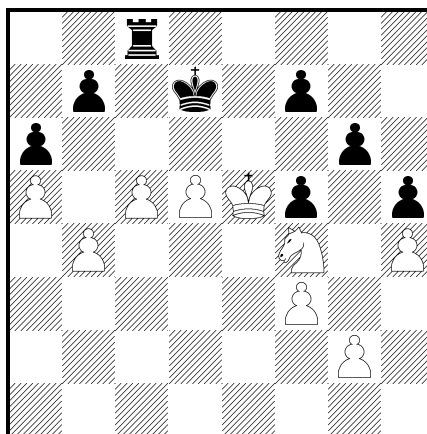
BNT

Bílý má naději na vítězství, ale zatím nemá věž kudy vniknout do tábora protivníka. 1. ♜c1 ♕d7 2. ♜e1 ♗d6 (Brání se proti 3. ♜e5.) 3. b5! axb5 4. ♜a1 h4 (4. ... b4 5. ♜a8 ♗c8 6. ♕e3 s ideou h2-h4.) 5. gxh4 gxh4 6. ♜a8 b4 7. ♜a4 ♕c7 8. ♕e2 ♕c6 9. ♜a8 ♗f5 10. ♕d3 ♕d7 11. ♜b8 ♕c7 12. ♜f8 ♕d6 13. ♜f7 b6 14. h3 (Černý je v zugzwangu.) 14. ... ♗h6 (14. ... ♕c6 15. ♜xf5 exf5

16. ♕e3 ♕d6 17. ♕f4 ♕e6 18. ♕g5 a vzniká koncovka se vzdáleným volným pěšcem.) 15. ♜f4 ♗f5 16. ♕e2 ♕e7 17. ♕f3 ♕f7 18. ♕g4 ♕g6 19. ♜xf5! exf5+ 20. ♕xh4 b5 21. ♕g3 ♕g5 22. h4+ ♕h5 23. ♕f4 . 1 : 0

Hlavním předpokladem toho, aby jezdec byl silnější než věž, je přítomnost volných pěšců.

BRONŠTEJN – OLAFSSON
Portorož 1958

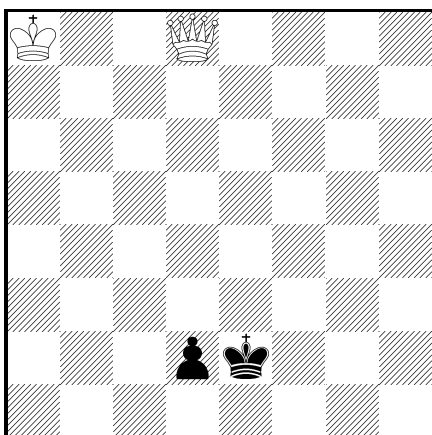
ČNT

1. ... ♜e8+ (Pokus aktivizovat věž. ♗epomáhalo 1. ... ♕e7 2. d6+ ♕d7 (2. ... ♕e8 3. ♗d5 ♜d8 4. ♗b6 ♕f8 5. ♕d5 ♕e8 6. c6) 3. ♗d5 ♜e8+ 4. ♗e7) 2. ♕f6 ♜e3 3. ♕xf7 ♜b3 4. ♗xg6 ♜xb4 5. ♗e5+ ♕c8 (5. ... ♕d8 6. d6 ♜b2 7. ♕e6 s hrozbou ♗f7+) 6. d6 ♜b2 7. ♕e8 ♜d2 8. ♗g6 ♕b8 9. g3 ♜d1 10. ♗e7 . 1 : 0

VII. Dámské koncovky

VII.1. Dáma proti pěšci

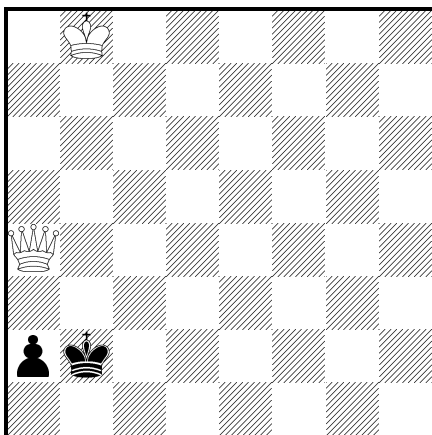
Obecně dáma vyhraje proti pěšci stojícímu na předposlední řadě, který je podporován vlastním králem a král silnější strany stojí mimo hru.

BNT

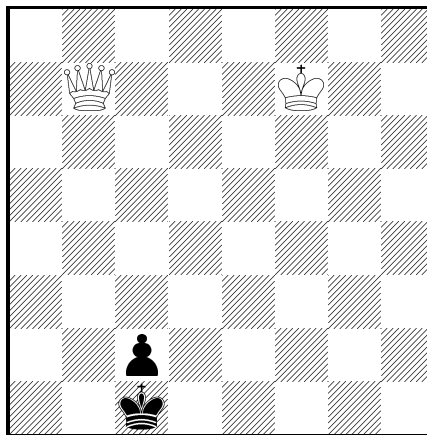
1. ♖e7+ ♔f2 2. ♜d6 ♕e2 3. ♞e5+ ♔f2
4. ♜d4+ ♕e2 5. ♞e4+ ♔f2 6. ♜d3 ♕e1
7. ♞e3+ ♔d1 (Tímto *schodovitým manévrem* získá bílý tempo k tomu, aby přiblížil svého krále.) 8. ♔b7 ♕c2 9. ♞e2 ♔c1 10. ♜c4+ ♕b2
11. ♜d3 ♕c1 12. ♞c3+ ♔d1 (Toto se opakuje tak dlouho, až může bílý král účinně zasáhnout.) 13. ♕c6 ♕e2 14. ♞c2 ♕e1 15. ♞e4+ ♔f2
16. ♜d3 ♕e1 17. ♞e3+ ♔d1 18. ♕d5 ♕c2 19. ♞e2 ♔c1 20. ♜c4+ ♕b2
21. ♜d3 ♕c1 22. ♞c3+ ♔d1 23. ♕e4 ♕e2 24. ♞e3+ ♔d1 25. ♕d3+-.

Výjimkou z výše uvedeného pravidla jsou věžový a střelcový pěšec. *Schodovitý manévr* už nestačí k výhře.

BNT

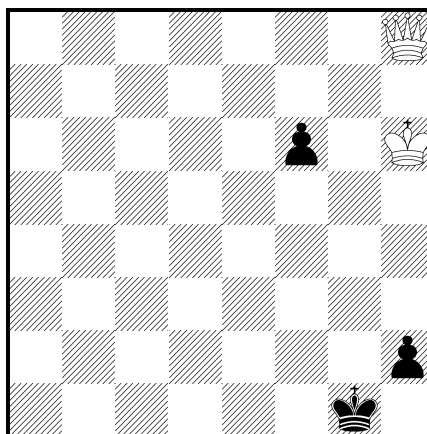
1. ♜b4+ ♕c2 2. ♞a3 ♔b1 3. ♞b3+ ♕a1=.
- Bílý se nedostane dál, protože černý je v patu.

BNT

1. ♕e6 ♔d2 2. ♞b2 ♔d1 3. ♞d4+ ♕e2
4. ♞c3 ♔d1 5. ♞d3+ ♕c1 6. ♕d5 ♕b2
7. ♞d2 ♔b1 8. ♞b4+ ♕a2 9. ♞c3 ♔b1
10. ♞b3+ ♕a1!= . Černého opět zachraňuje pat!

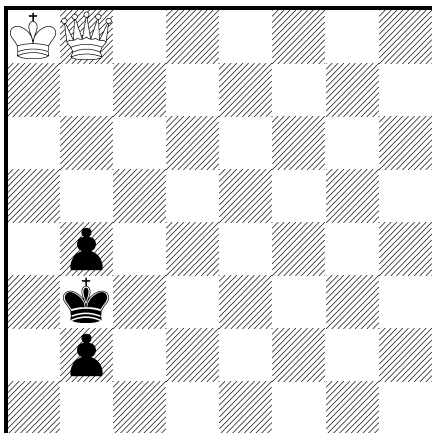
Že méně je někdy více, ukazuje následující diagram. Kdyby černý neměl pěšce na f6, skončila by partie remízou.

BNT

1. ♞g7+ ♕f2 2. ♞b7! (2. ♞xf6+? ♕g2=)
2. ... ♕g1 3. ♞b1+ ♕g2 4. ♞e4+ ♕g1
5. ♞g4+ ♕f2 6. ♞h3 ♕g1 7. ♞g3+ ♕h1
8. ♞f2! (Díky pěšci f6 není pat!) 8. ... f5 9. ♞f1♯.

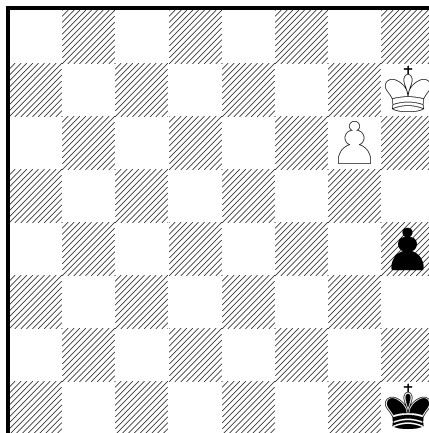
BEKEY (studie, 1906)

BNT

Pěšec na b4 zavazí při normálním postupu k výhře (šach na c3 nebo a3). Je proto třeba ho vzít se šachem, což se při přesné hře podaří. **1. ♖g3+ ♘a2 2. ♖f2 ♘a1 3. ♖d4 ♘a2 4. ♖d5+ ♖b3** (4. ... ♘a3 5. ♖d1 ♘a2 6. ♖a4+ ♘b1 7. ♖xb4+-; 4. ... ♘a1 5. ♖a5+ ♘b1 6. ♖xb4+-; 4. ... ♘b1 5. ♖b3 ♘c1 6. ♖c4+ ♘d2 7. ♖xb4+-) **5. ♖a5+ ♘b1 6. ♖b4 ♘c1 7. ♖c3+ ♘b1 8. ♖xb3+-.**

BODDING (studie, 1852)

BNT

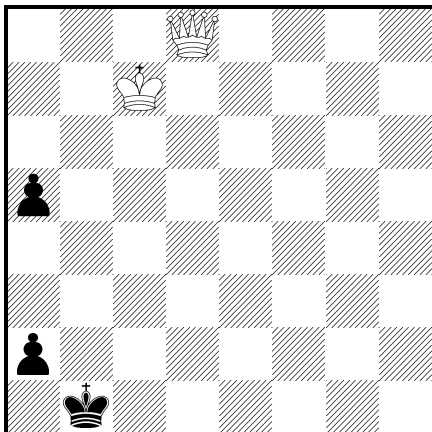
Bílý král je velmi vzdálen, ale díky špatnému postavení černého krále se ještě může dostatečně přiblížit. **1. g7 h3 2. g8 ♖ h2 3. ♔g6! ♔g2 4. ♔f5+ ♔f1 5. ♖h8 ♔g1 6. ♖a1+ ♔g2 7. ♖a2+ ♔g1 8. ♔g4 h1 ♖ 9. ♔g3+-.**

VII.2. Dáma a pěšec proti dámě

Černý se bude bránit proměně pěšce pomocí šachů a vazeb. K výhře vede následující postup:

Bílý převede svého krále na řadu nebo sloupec, kde stojí černý král. Tak může bránit dámou šachům soupeře a současně šachovat.

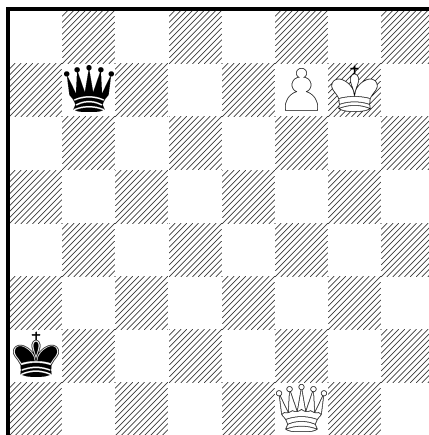
GORGIEV (studie, 1959)

BNT

Bílému se nepodaří zvítězit, protože nepřinutí černého krále, aby vstoupil na pole a1. V tom mu brání pěšec na a5. **1. ♖d1+ ♘b2 2. ♖d4+ ♘b1 3. ♖b6+ ♘c2 4. ♖c5+ ♘b2 5. ♖b5+ ♘c2 6. ♖a4+ ♘b2=.** Kdyby nyní šlo **7. ♖b4+**, bílý snadno vyhraje po **7. ... ♘c2 8. ♖a3 ♘b1 9. ♖b3+ ♘a1 10. ♖c2** s matem v dalším tahu.

AVERBACH

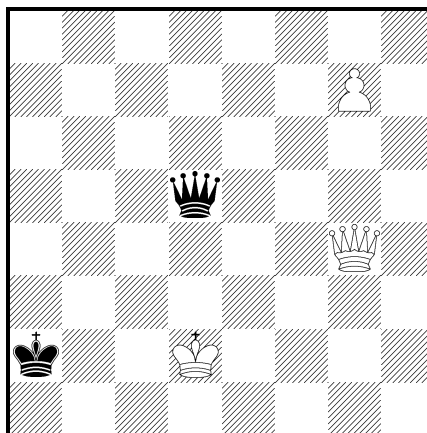

BNT

1. ♔h6 (1. ♔g8 ♖b3 2. ♔h8 ♖c3+ a bílý ničeho nedosáhne.) **1. ... ♖c6+ 2. ♔g5 ♖d5+ 3. ♔g4 ♖e4+ 4. ♔g3 ♖g6+ 5. ♔h2 ♖h6+ 6. ♔g1! ♖f8** (6. ... ♖g6+ 7. ♖g2+-; 6. ... ♖e3+ 7. ♖f2+-) **7. ♖f6**

♔a3 (7. ... ♖c5+ 8. ♗f2+-) 8. ♔f1 ♔a2
 9. ♗e6+ ♔b2 10. ♗e8+-.

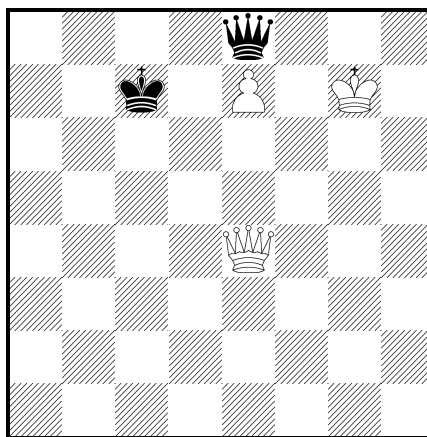
AVERBACH

BNT

Jak nejlépe utéci před věčným šachem? **1. ♔e1!** (Nyní na šachy zepředu následuje ♗e2+. Po 1. ♔e2? ♗e5+ 2. ♔f2 ♗f6+ 3. ♔g2 ♗c6+ 4. ♔h2 ♗h6+= se černý zachrání.) **1. ... ♗h1+ 2. ♔f2 ♗h2+ 3. ♗g2!+-.**

AVERBACH (1962)

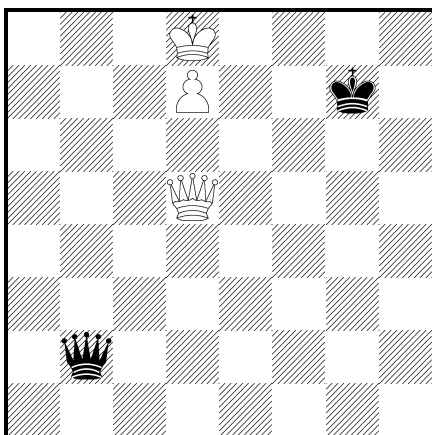

BNT

Černá dáma je prakticky v patu, bílému králi nemůže ublížit. Stačí zabránit tahu ♔d7. **1. ♗e6! ♔b8 2. ♗f7+-.**

Na závěr ještě jedna vtipná pozice.

DESKONDOKIDO (studie, 1955)

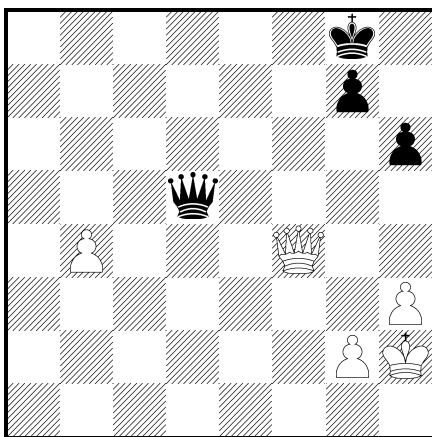
ČNT

1. ... ♖b8+ 2. ♔e7 ♗f8+ 3. ♔e6 ♗f6#.
Krátce a bezbolestně!

VII.3. Dámské koncovky s větším počtem pěšců

VII.3.a) Uplatnění materiální převahy

V těchto dámských koncovkách přísluší důležitá role volným pěšcům. Právě proto, že dáma je mocná figura, je pro ni snazší než pro jiné figury podporovat postup takového volného pěšce vpřed. Přitom je pro obránce obtížnější udržet volného pěšce, protože útočnickova dáma se může směle postavit tak, že ji volný pěšec kryje a nabízí výměnu soupeřově dámě, která blokuje pěšce. Výhoda této výměny bývá často zřejmá, protože soupeřův král, ukrytý před šachy, zpravidla nestačí zadržet volného pěšce.

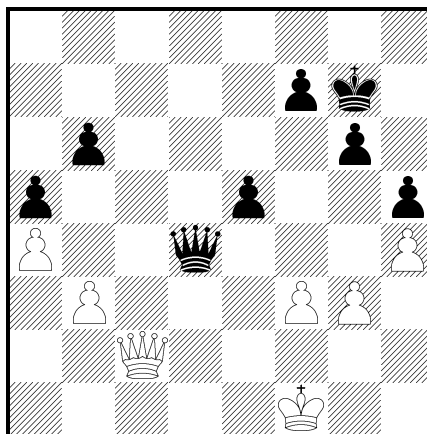

BNT

1. ♖b8+ ♔h7 (1. ... ♔f7 2. b5 ♔e7 3. ♗c7+ ♗d7 4. ♗xd7+ ♔xd7 5. ♔g3 ♔d6 6.

♔f4+-) 2. b5 g5 3. ♗c7+ (nejpřesnější) 3. ... ♔h8 4. b6 g4 5. b7 g3+ 6. ♔xg3 ♗g5+ 7. ♔h2+-.

PILLSBURY – BURN
1898

ČNT

Plánem hry černého je po přiblížení krále do centra vytvořit si volného pěšce a svázat soupeřovy figury. 1. ... ♗d5 2. ♔g2 ♔f6 3. ♗c3 ♗c5 4. ♗d3 ♔e7 5. ♗d2 ♗d4 6. ♗e2 f5 7. ♗b5 e4 8. fxe4 fxe4 9. ♗g5+ ♔f7 10. ♗f4+ ♔e6 11. ♗g5 ♗b2+ 12. ♔h3 ♗f6! 13. ♗e3 ♔d5! 14. ♗d2+ ♗d4 15. ♗g5+ ♗e5! 16. ♗e3 (Špatné je i 16. ♗d2+ ♔c5 ; 16. ♗xg6 ♗e6+ 17. ♗xe6+ ♔xe6 18. g4 e3 19. ♔g3 hxg4.) 16. ... ♔c6 17. ♔g2 ♗b2+ 18. ♔h3 ♗c2! 19. ♗g5 ♗e2!! 20. ♗xg6+ ♔c5 21. b4+ (21. ♗f5+ ♔b4 22. g4 hxg4+ 23. ♗xg4 ♗xg4+ 24. ♔xg4 ♔c3! 25. h5 e3 26. h6 e2 27. h7 e1 ♗ 28. h8 ♗+ ♔xb3 29. ♗g8+ ♔a3! -+) 21. ... axb4 22. ♗g5+ ♔d4 (22. ... ♔c4? 23. ♗b5+ atd.) 23. ♗f6+ ♔c4 24. ♗xb6 ♗f3 25. ♗e6+ ♔c3 26. ♗e5+ ♔b3 27. ♗d5+ ♔a3 28. ♔h2 b3 29. ♗c5+ ♔a2 30. a5 b2 31. ♗d5+ ♗b3 32. ♗d2 ♗d3 33. ♗f2 e3 34. ♗f7+ ♗b3 . 0 : 1

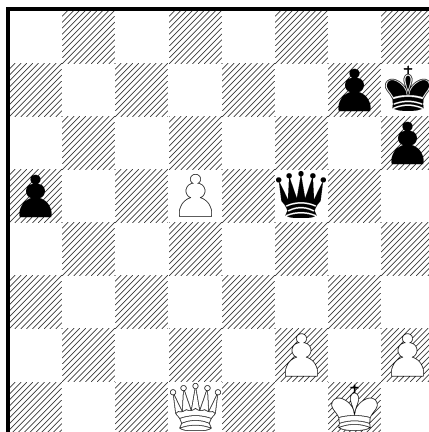
VII.3.b) Uplatnění poziční převahy

V dámských koncovkách při materiální rovnováze hraje důležitou roli

a) umístění králů — pro útočníka je důležité proto, že se musí snažit nepřipustit věčný šach svému králi; obránce je také povinen starat se o svého krále, protože jinak dáma dosáhne šachy lepšího postavení,

získá pěšce nebo postoupí dále svým volným pěšcem;

- b) aktivita dámy — její hrozivé postavení je ve středu; je nutno se všemožně snažit o její centralizaci bez ohledu na to, zda vedete útok nebo zda se bráníte; za podpory takové mohutné dámy se může i král stát odvážným a vyjít do středu ze svého útulku;

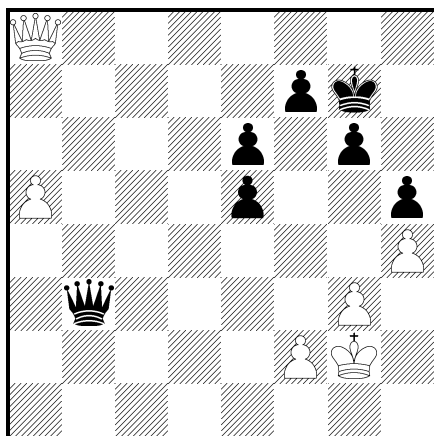

ČNT

- c) lepší postavení pěšců — rozhodující role přísluší volným pěšcům

- d) převaha prostoru

EUWE – RESHEVSKY
1936

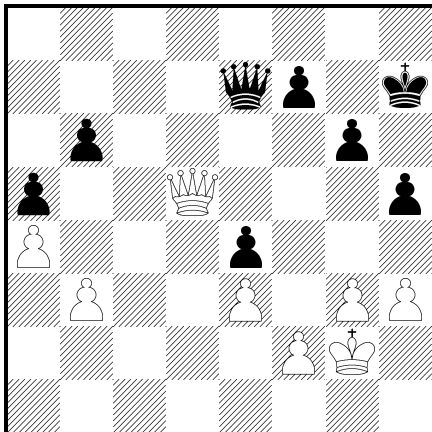
BNT

Daleko postoupilý volný pěšec rozhoduje o výsledku partie. **1. a6 ♖a3** (1. ... ♖a2 2. a7 e4 3. ♗b7 e3 4. a8♗ ♗xf2+ 5. ♔h3 ♗f5+ 6. ♔h2 ♗f2+ 7. ♗g2+-) **2. a7 e4 3. ♗b8 ♗f3+ 4. ♔g1 ♗d1+** (4. ... e3 5. a8♗ nebo 5. ♗e5+ a 6. ♗xe3+) **5. ♔h2 ♗e2 6. ♗e5+!** (6. ... ♔h7 7. ♗f6 ♗a2 8. ♗xf7+ ♔h6 9. ♗f8+ ♔h7 10. a8♗). **1 : 0**

Na pohled je koncovka vyrovnaná, avšak není tomu tak. Předně černý král stojí výhodně, zatímco bílý král je odhalen; to však není nejpodstatnější. Hlavní je, že černý volný pěšec působí bílé dámě mnoho starostí, odvede ji od útoku na královském křídle, zatímco bílého pěšce d5 snadno zadrží černý král, který se dostane do středu. **1. ... ♗g6+ 2. ♔f1 ♗a6+ 3. ♔g2 ♗d6 4. ♗d4 ♔g8** (Král míří k pěšci d5, aby pomohl dámě tohoto nebezpečného pěšce zadržet nebo zlikvidovat.) **5. ♗c4 ♔f7 6. ♗b5 ♗d8 7. f4** (S úmyslem vzít černému králi pole e5 pro případ, kdyby se upevnil na poli d6.) **7. ... ♗c7 8. ♔f3 ♗c3+ 9. ♔g4** (To je první ukazatel síly volného pěšce. Bílý král nemůže vstoupit na pole e4, protože pak by 9. ... ♗b4+ vedlo k hladce vyhrané pěšcové koncovce.) **9. ... ♔e7 10. ♗b6?** (Bylo nutno hrát 10. h4, což by zabránilo následujícímu úderu černého pěšce. Ale i pak dávalo 10. ... ♔d6 černému dobré vyhlídky.) **10. ... h5+!** (Vede vynuceně ke kapitulaci bílého během několika tahů.) **11. ♔xh5** (Je nutno brát, jinak po šach na f6 dojde k výměně dam.) **11. ... ♗h3+ 12. ♔g5 ♗g2+ 13. ♔f5** (13. ♔h4 ♗xh2+ 14. ♔g4 ♗g2+ 15. ♔h4 ♗xd5 a pěšec, o kterého má černý více, by měl stačit k výhře.) **13. ... ♗xd5+ 14. ♔g6** (Pěšcové koncovce se bílý stejně vyhnout nemůže.) **14. ... ♗d6+ 15. ♗xd6+ ♔xd6 16. f5 a4 17. ♔xg7 a3 18. f6 a2 19. f7 a1♗+ 20. ♔g8 ♗g1+ . 0 : 1**

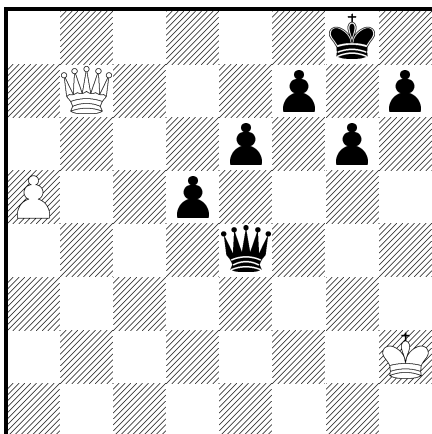
LEVENFIŠ – ALATORCEV
1947

MARSHALL – ALJECHIN
1929

BNT

Centralizovaná dáma zajišťuje bílému značnou výhodu, kterou přesnou hrou uplatní k výhře. **1. g4 hxg4 2. hxg4 f6 3. ♖c6! ♗b4 4. ♖xf6 ♖xb3 5. ♗e7+ ♔h6 6. ♖xe4 b5!** (Vytvoření volného pěšce je jedinou protišancí černého.) **7. ♖f4+ ♔h7 8. ♖c7+ ♔h6 9. ♔g3! ♖b4** (9. ... ♖xa4 10. g5+ ♔xg5 11. ♖e5+ ♔h6 12. ♖h8+ ♔g5 13. f4+ ♔f5 14. ♖e5♯; 9. ... bxa4 10. g5+ ♔h5 11. ♖e5! ♖g8 12. ♖f4 a matu černý nezabrání.) **10. ♖e5! ♔h7 11. ♖xb5 ♖xb5 12. axb5 a4 13. b6 a3 14. b7 a2 15. b8♖ a1♖ 16. ♖c7+ ♔h6 17. ♖f4+ g5 18. ♖d4 ♖g1+ 19. ♔f3 ♖h1+ 20. ♔e2 ♖c6 21. ♖h8+ ♔g6 22. ♖h5+ ♔f6 23. ♖h6+ ♔e5 24. f4+** (Ale ne 24. ♖xc6?? pat!). **1 : 0**

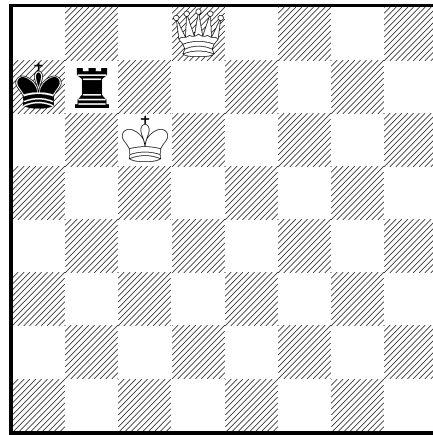

BNT

I přes značnou materiální výhodu má černý po **1.a6** pouze remízu věčným šachem, neboť pěšec a6 je nebezpečnější než kterýkoliv jiný volný pěšec černého.

VIII. Dáma proti věži

VIII.1. Pozice bez pěšců

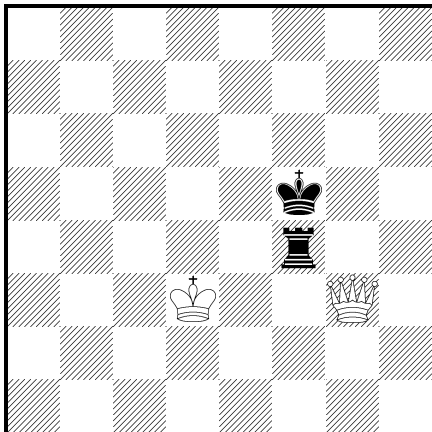

BNT

Kdyby byl na tahu černý, musí černá věž odejít od svého krále. Bílý na tahu musí proto přivodit stejnou pozici, ve které by byl na tahu černý, tj. musí dostat soupeře do nevýhody tahu. **1. ♖d4+ ♔a8 2. ♖h8+ ♔a7 3. ♖d8** (Tímto manévrem splnil bílý svůj úkol. Nyní musí černá věž opustit svého krále a bílý poměrně snadno zvítězí.)

- a) 3. ... ♖b4 4. ♖a5+
- b) 3. ... ♖b2 4. ♖e7+ ♔b8 5. ♖f8+
- c) 3. ... ♖b1 4. ♖d4+ ♔a8 5. ♖h8+ ♔a7 6. ♖h7+
- d) 3. ... ♖b3 4. ♖d4+ ♔b8 5. ♖f4+ ♔a7 6. ♖a4+
- e) 3. ... ♖g7 4. ♖d4+
- f) 3. ... ♖f7 4. ♖d4+ ♔b8 5. ♖b2+ ♔a8 6. ♖a2+
- g) 3. ... ♖h7 4. ♖d4+ ♔b8 5. ♖f4+ ♔a7 6. ♖f2+ ♔b8 7. ♖g3+ ♔a7 8. ♖g1+ ♔b8 9. ♖g8+ .

Následující diagram ukazuje postup boje ve složitějších podmínkách, kdy král slabší strany ještě nebyl zatlačen na okraj šachovnice.

ČNT

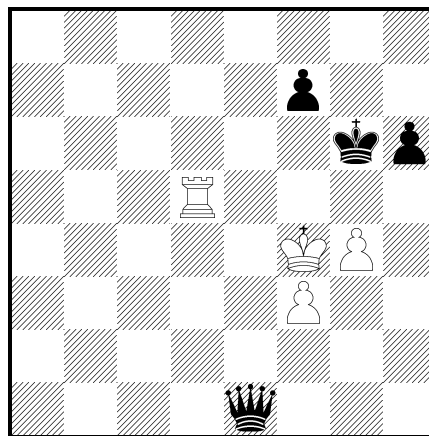
1. ... ♖g4 2. ♗f3+ ♖f4 3. ♗d5+ ♔g6 (ještě nejlepší obrana) 4. ♕e3 ♖f5 5. ♗d6+ ♕f7 (5. ... ♖f6 6. ♗g3+ ♕f5 7. ♔d4 ♖g6 8. ♗e5+ ♕g4 9. ♕e4 a černý král musí vstoupit na sloupec h) 6. ♕e4 ♖f6 7. ♗d7+ ♕f8 8. ♕e5 ♖f7 9. ♗d8+ ♕g7 10. ♗g5+ ♔h7 11. ♕e6 ♖g7 12. ♗h5+ ♕g8 13. ♕f6 (Tím bílý končí hlavní úkol a dosahuje obdobné pozice jako na předcházejícím diagramu. Po 13. ... ♕f8 14. ♗h6 by ztrácel černý věž.) 13. ... ♖a7 14. ♗g4+ ♕h8 15. ♗h3+ ♕g8 (15. ... ♖h7 16. ♗c8#) 16. ♗g3+ ♕h7 17. ♗h2+ ♕g8 18. ♗g1+ a bílý získává věž.

3) proniknutí bílého krále přes sloupec "e" k pěšci d6.

1. ♗h7+ ♔d8 (Brání se proti 2. ♗c7.) 2. ♗f7! ♕c8 (2. ... ♖c5 3. ♗e6 ♕c7 4. ♗e7+ ♕c6 5. ♗d8 ♖e5 6. ♗c8+ a vynucuje se ♕d5.) 3. ♗a7 ♔d8 4. ♗b8+ ♕d7 5. ♗b7+ ♔d8 6. ♗c6 ♕e7 7. ♗c7+ ♕e6 8. ♗d8 ♕d5 9. ♗c8 (První část plánu je splněna. Pokud by ve vzniklé pozici byl na tahu bílý, pak předá povinnost tahu manévrem ♗a8+ ♕e6, ♗e8+ ♕d5, ♗c8.) 9. ... ♖e4+ (9. ... ♖c7 10. ♗g8+ a 11. ♕f5) 10. ♕f5 ♖e5+ 11. ♕f6 (Splněna druhá část plánu.) 11. ... ♖e4 (Jiné tahy jsou horší.) 12. ♗c3! ♖e6+ (silnější než 12. ... ♖e5 13. ♕f7) 13. ♕f7 ♖e5 14. ♕f8 (Černý je opět v zugzwangu.) 14. ... ♖e4 (Lepší není 14. ... ♖e6 15. ♗b3+ ♕e5 16. ♕f7 , ani 14. ... ♕e4 15. ♗c4+ ♕f5 16. ♗d3+ ♕e6 17. ♕e8) 15. ♗d3+ ♖d4 (15. ... ♕e5 16. ♕e7 d5 17. ♗g3+) 16. ♗f5+ ♕c4 17. ♗c2+ ♕d5 18. ♕e7 ♕e5 19. ♔d7 (Nyní je už výhra jednoduchá.) 19. ... ♖d5 20. ♗e2+ ♕f4 21. ♕c6 ♖d4 22. ♕b5 ♕f5 23. ♗e3 ♖e4 24. ♗d3 ♕e5 25. ♕c6 ♖d4 26. ♗e3+ ♖e4 27. ♗g5+-.

V následující partii vybudoval bílý pevnost, kterou nelze dobýt.

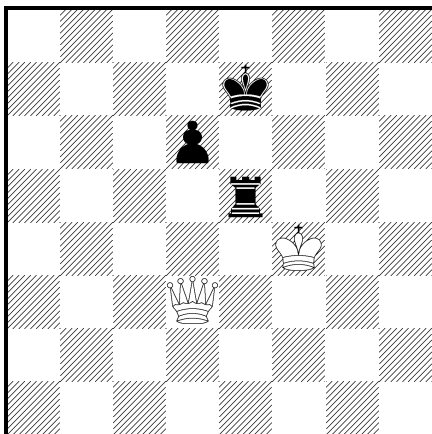
SALOV – KORČNOJ
Wijk an Zee 1997

ČNT

VIII.2. Pozice s pěšci

PHILIDOR (studie, 1777)

BNT

Plán výhry se skládá ze tří částí

- 1) vytěsnění černého krále na d5
- 2) přechod bílého krále přes 5. řadu (díky zugzwangu)